

Mdi Angie Motshekga,
Tona ya Thuto ya Motheo

Mna Enver Surty,
Motlatša-Tona ya Thuto
ya Motheo

Dipukutšhomo tše di tšweleditšwe go thuša bana ba Afrika-Borwa ka tlase ga boetapele bja Tona ya Thuto ya Motheo, Mdi Angie Motshekga, le Motlatša-Tona wa Thuto ya Motheo, Mna Enver Surty.

Rainbow Workbooks di bopa karolo ya mohlwaela a tsenogare woo maikemišetšo a wona e lego go kaonafatša mošomo wa barutwana ba Afrika-Borwa bao ba lego mephatong ye tshela ya mathomo. Projeke ye, bjalo ka ge e le ye nngwe ya dinepokgolo tša Dithulaganyo tša go Diragatša tša Mmušo, e kgonne go diragala ka thekgo ya mašeleng a go tšwa, ka ntle le go kgokgona go Sešegotlotlo sa Bosetšhaba. Se se kgontšhitše Kgoro go dira dipukutšhomo tše, ka maleme ka moka a semmušo, ka ntle ga gore Kgoro e lefe.

Re hutša gore barutiši ba tla holega ka dipuku tše mošomong wa bona wa tšatši ka tšatši wa go ruta, le go kgonthiša gore barutwana ba kgona go fetša lenanethuto. Re hlokometše gore re hlahle barutiši ditirong ka moka ka go tsenya maswao a ditaetši ao a laetšago seo morutwana a swanetšego go se dira.

Re tloga re hutša gore bana ba tla ipshina ka go dira mešomo ye e lego ka mo dipukwaneng tše ge ba dutše ba gola, ba ithuta, le gore wena, morutiši, o tla ipshina le bona mo lethabong la go ithuta.

Re kganyogela lena, barutiši, le barutwana ba lena, katlego, ka tšhomišo ya dipukutšhomo tše.

a b c d e
f g h i j
k l m n o p
q r s t u
v w x y z

Rainbow WORKBOOKS

SEPEDI HOME LANGUAGE
GRADE 5 – BOOK 1
TERMS 1 & 2
ISBN 978-1-920458-65-2

THIS BOOK MAY NOT BE SOLD.

SEPEDI LELEME LA GAE – Mphato wa 5 Puku ya I

ISBN 978-1-920458-65-2

SEPEDI LELEME LA GAE

Puku ya I
Kotara ya I & 2

Mphato wa 5

Leina:

Klase:

basic education
Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

MAIKARABELO A BAFSA BA AFRIKA-BORWA

Tekano

Swara batho ka moka ka go lekana le ka tshwanelo. O se ke wa hlaola.

Seriti sa botho

Hlompha bohle. Bontšha go loka le go hlokomela.

Bophelo

Dilo ka moka tše di phelago di bohlokwa. Swara dilo ka moka tše di phelago ka tlhompho.

Ba lapa

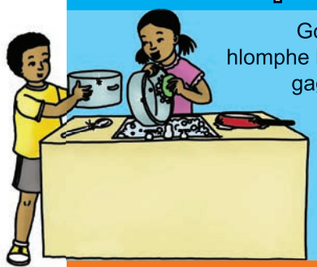

Godiša o be o hlomphe batswadi ba gago. Bontšha go loka le go botega go balapa.

Thuto

Tsena sekolo, ithute o be o šome ka maatla. Latela melao ya sekolo.

Mošomo

Thuša ba lapa ka mošomo wa ka gae. Bana ba se ke ba gapeletšwa go nyaka mošomo.

Tokologo le tšhireletšo

O se ke wa gobatša, wa hlakiša goba wa tšhošetša ba bangwe, gomme o se ke wa dumelela ba bangwe go dira bjalo. Rarolla go se kwane ka khutšo.

Thoto

Hlompha dithoto tša ba bangwe. O se ke wa senya thoto ebile o se ke wa utswa.

Bodumedi, go ba le tumelo le moakanyo

Hlompha ditumelo le meakanyo ya ba bangwe

Tšhireletšo

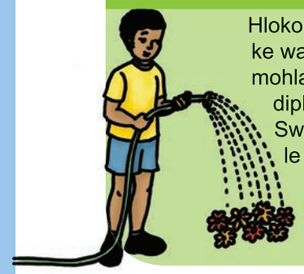

Hlokomela lefase. O se ke wa senya meetse le mohlagase. Hlokomela diphoofolo le dimela. Swara legae la geno le motse wa geno o hlwekile, o bolokegile.

Boagi

Eba moagi wa go loka, wa potego wa Afrika-Borwa. Hlompha melao, gomme o kgonthiše gore ba bangwe ba dira bjalo.

Tokelo ya go hlagiša maikutlo

O se ke wa phatlalatša maaka le lehloyo. Kgonthiša gore batho ga ba rogiwe goba ba hlabja ka mantšu.

Published by the Department of Basic Education
222 Struben Street
Pretoria
South Africa

© Department of Basic Education
Third edition 2013

ISBN 978-1-920458-65-2

The Department of Basic Education has made every effort to trace copyright holders but if any have been inadvertently overlooked, the Department will be pleased to make the necessary arrangements at the first opportunity.

This book may not be sold.

Mphato wa 5

Thutlhaka

1 Batho ba go swana le nna le wena 2

2 Laodiša kanegelo 35

3 Diphoofolo 69

4 Dipapadi..... 103

Puku ye ke ya:

SEPEDI
LELEME LA GAE

Puka ya 1

Rainbow WORKBOOKS

Letšatšikgwedi:

Pele – o hlakana hlogo ka kgwele ya maoto

A re boleleng

Kgwele ya maoto ke ye nngwe ya dipapadi tša go tuma lefaseng ka bophara. Na o a e rata?

- Na sebapadi sa gago sa mmamoratwa ke mang?
- Na ke eng seo se dirago gore e be mmamoratwa wa gago?
- Na o bona e le mohlala go wena?
- Ge e le gore go bjalo, na ke eng seo mmamoratwa wa gago a se dirago seo o se ratago?

A re baleng

"Ge ke ekwa Koša ya Setšhaba ya Brazil, ke ikwa eke ke a lora. Ke leka go naganišiša gabotse mabapi le ka fao ke tla ralokago ka gona, fela ke dula ke nagana gore: Na go tla bjang gore ke be mo, ka gare ga sehlopha sa Brazil, lefaseng la Sweden? Re kgauswi le go thoma go ralokela naga ya gešo. E swanetše go ba e le toro . . . !"

Yo ke Pele, a na le mengwaga ye 17, a raloka papadi ya gagwe ya mathomo ka go dipapadi tša Mogopo wa Lefase tša Kgwele ya Maoto tša makgaolakgang. Na mošemane yo ke mang? Na o fihlile bjang ka go Dipapadi tša Mogopo wa Lefase? Na o ikwa bjang mabapi le kgwele ya maoto, papadi yeo e mo dirilego gore a tume?

Pele o be a dula torotswaneng ye nnyane kua Brazil. Lapa la gabo le be le itlhakela kudu. Pele e be e le mošemane yo a bego a raloka kgwele ya maoto ka nako ye a bego a swanetše go ba a le sekolong ka yona. O be a le mahlatse ka ge tatagwe le yena e be e le sebapadi sa kgwele ya maoto, ebile a mo rutile gore go kgoga motšoko le go nwa bjala ga se tša mo lokela. Pele o re Mabrazil a rata kgwele ya maoto kudu. Ba ithuta go raga ge ba thoma go ema. Go sepela go tla ka morago.

O thomile sehlopha sa gagwe sa mathomo sa kgwele ya maoto sa "*The Shoeless Ones*" (Bao ba se nago Dieta) a na le mengwaga ye 10. O be a kgona kudu. Ge a na le mengwaga ye 14 o ile a ralokela sehlopha sa diatletiki sa tikologo.

Mo lebakeng le o be a se sa šoma gabotse ka sekolong. O be a rata kudu go raloka kgwele ya maoto. O ile a palelwa dithutong tša gagwe mo ngwageng o tee.

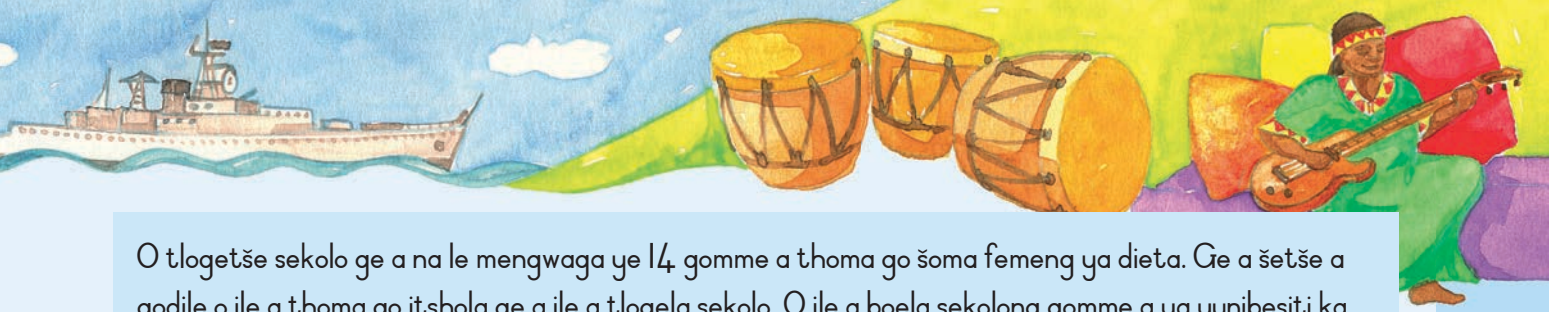

O tlogetše sekolo ge a na le mengwaga ye 14 gomme a thoma go šoma femeng ya dieta. Ge a šetše a godile o ile a thoma go itshola ge a ile a tlogela sekolo. O ile a boela sekolong gomme a ya yunibesiti ka morago ga ge a nyetše a bile a na le ngwana.

Ge a na le mengwaga ye 15 o ile a ya go raloka kgwele ya maoto, a ralokela sehlopha sa go tuma sa go bitšwa Santos. Mengwaga ye mebedi ya go latela a ralokela Brazil ka go Mogopo wa Lefase wa 1958 go la Sweden. O ile a nweša dino tše lesome ka go makgaolakgang, moo Brazil e ilego ya fenya.

Morago ga fao a raloka dipapadi tše dintši gomme a nweša dino tše dingwe gape tša go feta tše 1 300.

Na ke ka lebaka la eng Pele a ile a atlega ka tsela ye? Go na le mabaka a mantši. Sa pele, o be a rata kgwele ya maoto. Sa bobedi, o be a le bohlale kudu mabapi le ka fao a bego a raloka papadi ka gona gape, sa mafelelo ke gore o be a sa ithalokele: o be a ralokela sehlopha.

Pele e be e se sebapadi se sekaone fela sa kgwele ya maoto. O šomile gape kudu go lwela ditokelo tša baraloki ba kgwele ya maoto. O ile a kgonthiša gore ge ba be ba lwala goba ba gobetše ba tšwele pele go hwetša megolo ya bona.

A re boleleng

- Na Pele o ile a ikwa bjang ge a be a raloka papadi ya gagwe ya mathomo ya naga ya gabo?
- Pele o dumela tabeng tša gore motho a dule a phetše gabotse. Na o tseba bjang?
- Pele o ile a boela sekolong ge a šetše a nyetše. Na o nagana gore se se be se le bonolo goba se le boima? Efa lebaka.
- Na ke ka lebaka la eng o nagana gore Pele e be e le sebapadi se sekaone sa kgwele ya maoto?

A re ngwaleng

Nyalanya mantšu le ditlhalošo tša ona. Thala mothalo go tšwa go lentšu le lengwe le le lengwe ka go la nngele go ya go tlhalošo ya lona ka go la go ja.

itlhakela	go tsebega kudu
tumile	motho yo a rategago kudu
mmamoratwa	diphadišano tša mafalelo
makgaolakgang	tšwelela
atlega	go hloka sa gagwe

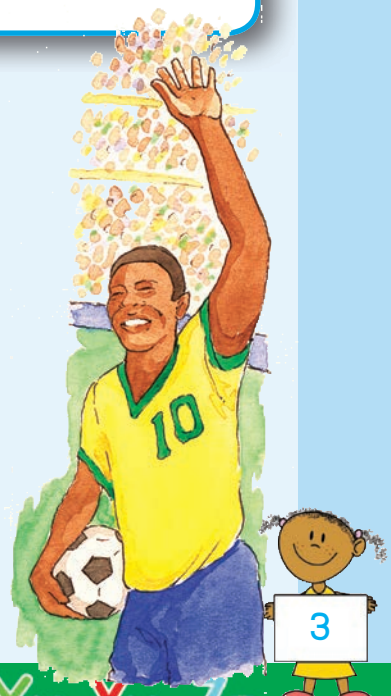

Letšatšikgwedi:

Go nagana ka ga Pele

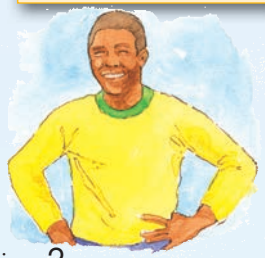

A re kwešišeng

Lebelela kanegelo ya Pele gape. Bjale araba dipotšišo tšeo di lego ka mo tlase.

- Ke mang yo a bolelago ka go temana ya pele?
- Na o nagana gore Pele o be a ikgantšha ka go ralokela sehlopha sa Brazil? Na o tseba bjang?
- Bana gantši ba thoma ka go abula pele ba ka sepela. Na Pele o re bana ba dira eng ka Brazil?

Dipotšišo tše tharo di botšišwa go tšwa ka go temana ya 2 ya kanegelo. Di ngwale.
Ngwala dikarabo tša dipotšišo tšeo tše tharo.

Na ke ka lebaka la eng Pele e be e le sebapadi sa maemo sa kgwele ya maoto. Ngwala dilo tše tharo.

A re ngwaleng

Tlatša ka mantšu a maleba. Diriša mantšu ao a lego ka lepokisaneng la ka tlase go go thuša.

dumela	nweša	sebapadi	Santos	mengwaga	rata

Pele e be e le _____ sa maemo sa kgwele ya maoto.
O ralokile kgwele ya maoto a na le _____ ye masomehlano a ralokela _____. O ile a _____ dino tše dintši ka nako ya ge a raloka kgwele ya maoto. O ile a atlega ka ge a be a _____ kgwele ya maoto le gona a _____ go tšhomišano ya sehlopha.

A re ngwaleng

Nyalanya mafoko ao a lego ka go la nngele le ao a lego ka go la mmagoja ao a hlalošago selo se tee. Thala mothalo go kopanya mafoko ao a sepelelanago.

Pele o ile a palelwa dithutong tsa sekolo.	O ile a ralokela naga ya gabo kgwele ya maoto.
O tlogetše sekolo a le 14.	O šoma ka maatla.
O ile a šoma femeng ya go dira dieta.	O be a na le mengwaga ye 14.
O tla atlega:	Mošomo o be o le femeng ya dieta.
O be a ralokela yena mong kgwele ya maoto.	Ga se a ithuta.

Bjale kopanya mafoko ao a sepelelanago go bopa lefoko le tee. Diriša mantšu a, go a kopanya:

ka ge	ge	ge e le gore	efela	le

Mohlala:

Pele o be a phetše gabotse. Pele o be a sa fole motšoko
Pele o be a phetše gabotse ka ge a be a sa fole motšoko

Ngwala mafoko a gago mo:

A re ngwaleng

Bala temana ye. Feleletša mmepe wo wa segokgo wa kgwele ya maoto.

Ke rata kgwele ya maoto. Ke ya go bogela dipapadi ge e le gore ke a kgona. Dihlopha tša go fapana di apara yunifomo ya go fapana. Batho ba goelela le go reta dihlopha tša bona. Ba thekga dihlopha tša bona. Baraloki ba bangwe ba kgwele ya maoto ba tloga ba kgona kudu le go nweša dino tše dintši. Dihlopha di a fenya ge di raloka mmogo.

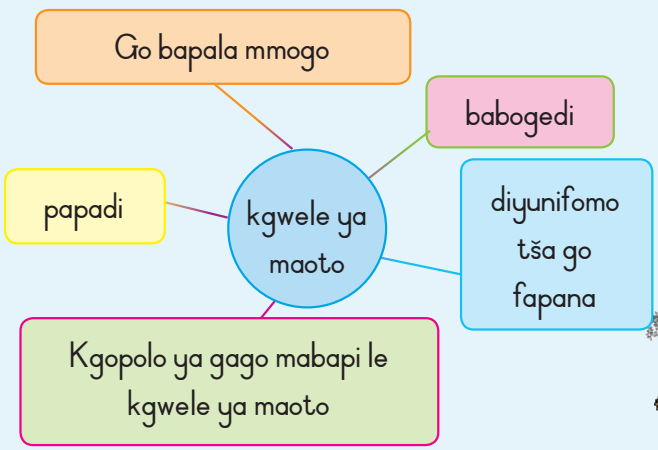

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Go nagana ka kgwele ya maoto

A re baleng

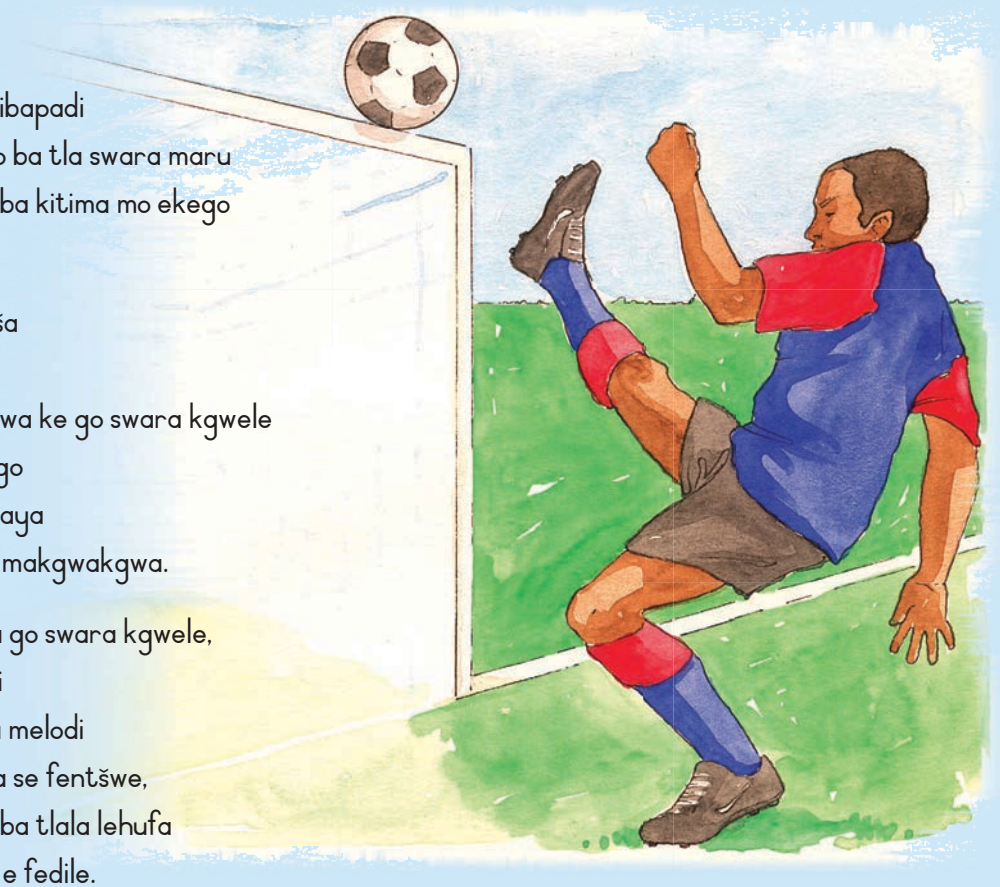

Ke rata papadi ye
Ke rata go bogela dibapadi
Ba taboga mo ekego ba tla swara maru
Ba bangwe ba bona ba kitima mo ekego
Ba kitimiša mahodu.

Babogedi ba goeletša
Bjalo ka maribiši,
Ge baraloki ba palelwa ke go swara kgwele
Ba goeletša mo ekego
Ba tla rata go mmolaya
Ka mantšu a bona a makgwakgwa.

Ge baraloki ba lwela go swara kgwele,
Melomo ya babogedi
E palega ka go letša melodi
Ge sehlopha sa bona se fentšwe,
Ba a nyama gomme ba tlala lehufa
Ba thaba ge papadi e fedile.

Pattmore Dotiro, Highveld School, Harare

A re kwešišeng

Thala mothalo ka fase ga mantšu ao a laetšago tiro (madiri) ka gare ga dipotšišo tše. Lebelala sereto gomme o bolele ka dikarabo tša gago.

Na baraloki ba kgwele ya maoto ba na le mafolofolo? Na ke mantšu afe ao a laetšago seo?
Na lentšu le lengwe la "babogedi" ke eng?
Na babogedi ba ikwa bjang ge baraloki ba palelwa ke go swara kgwele?
Na ba nagana gore go bohlokwa gore sehlopha sa bona se fenye? Na ke ka lebaka la eng o nagana gore go bjalo?
Na ke sehlopha sefe sa kgwele ya maoto seo o se thekgago?
Na ba ikwa bjang ge ba lahlegelwa ke papadi? Na ke ka lebaka la eng o nagana bjalo?

A re ngwaleng

Ngwala mafoko a a latelago ka kganetšo.

Mohlala:

Pele o be a thabile kudu.
Pele o be a se a thaba kudu.

Ba ralokile papadi ye botse.
Ga se ba raloka papadi ye botse.

Malokwane a letša phala.

Ba ile ba kwa ba na le lehufa.

Babogedi ba goeletša le go hlakela.

Baraloki ba bangwe ba kitima ka lebelo kudu.

A re ngwaleng

Fetola mafoko a ka tlase go tšwa go lebaka le le fetilego go ya go lebaka la bjale, gomme o ngwale lefoko le lefsa.

Mohlala:

Pele o be a dula torotswaneng ye nnyane go la Brazil.
Pele o dula torotswaneng ye nnyane go la Brazil.

Ke ka lebaka la eng Pele a ile a atlega ka tsela ye?

O ile a ithomela sehlopha sa gagwe.

O ile a tlogela sekolo gore a raloke kgwele ya maoto.

O ile a thuša dibapadi tše dintši.

Pele e be e le sebapadi sa maemo sa kgwele ya maoto.

Letšatšikgwedi:

Portia o sekaseka kanegelo ya kgwele ya maoto

A re baleng

Bala tshekatsheko ya puku ye mabapi le kanegelo yeo e ngwadilwego ke motswala wa Pele, Sam.

Sam wa Kgwele ya Maoto

Kua mathomong a kanegelo Sam o ya go kopana le motswala wa gagwe, Pele, yo a fihlilego go tšwa Brazil. Ka sekolong Pele ga a kgone go raloka krikete, rugby goba thenese. Ebile ga a rate le go ithuta. O rata papadi e tee fela, kgwele ya maoto! Pele o rutile mogwera wa gagwe wa ka mphatong wa bona go raloka kgwele ya maoto. Bala puku ye go hwetša ge eba ba ka kgona go fenya sehlopha sa mphato wa bohlano.

Ke rata puku ye ka lebaka la gore ke rata kgwele ya maoto. Diswantšho di thadilwe gabotse ebile di na le mebala, mola baanegwa ba bonagala eke ba raloka kgwele ya maoto ka nnete. Ke rata ka moo mongwadi a ngwalago ka gona ka ge a efa kgwele ya maoto bophelo.

Ke nagana gore batho bao ba ratago kgwele ya maoto ba swanetše go bala puku ye ka ge ke nagana gore mokgwa wa go ngwala ke wa maemo a godimo gomme le kanegelo e tloga e kgahliša kudu.

Ka Portia Nchabeleng

A re ngwaleng

Araba dipotšišo tše mabapi le tshekatsheko ya puku.

Na leina la puku ye ke eng?

Na ke mang a ngwadilego tshekatsheko ya puku ye?

Na puku e mabapi le eng?

Na ke ka lebaka la eng Portia a rata kanegelo ye?

Na o nagana gore bana ba bangwe ba tla e rata? Hlaloša gore ka lebaka la eng.

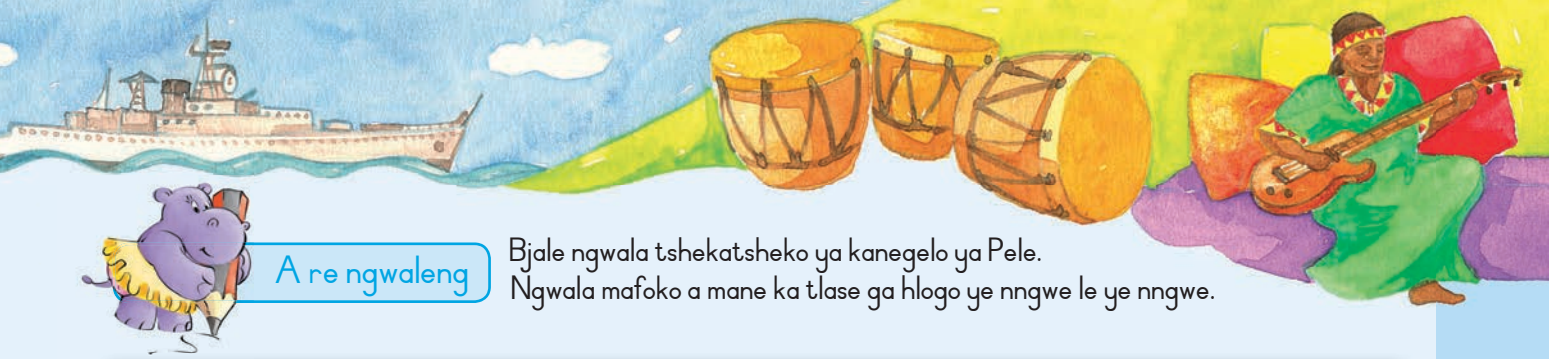

A re ngwaleng

Bjale ngwala tshekatsheko ya kanegelo ya Pele.
Ngwala mafoko a mane ka tlase ga hlogo ye nngwe le ye nngwe.

Kanegelo e be e le mabapi le

Pele ke mohlala wo mobotse go bafsa ka gore

Ke ratile/ga se ka rata kanegelo ye ka gore

O swanetše go/Ga se wa swanela go bala kanegelo ye ka gobane

Lapologa

Ditlhaka ka moka mo mantšung a di hlakahlakane. A lokiše.

lekgwe ya otoma	
fokaSe sa faseLe	
lokwamane	

lePe	
gakgo	
lekgwe	

Bjale lokiša mafoko a ka go ngwala lentšu la maleba ka morago ga lentšu le lengwe le le lengwe leo le hlakahlakanego.
La mathomo le dirilwe go dira gore go be bonolo go wena.

Batho ba bantši ba tlile Afrika-Borwa go tlo bogela (lekgwe ya otoma) kgwele ya maoto ya (fokaSe sa faseLe) _____. (le Pe) _____ le yena o tlile. Ga a rate go (gakgo) _____ goba go (naw) _____, efela o rata (lekgwe) _____!

Letšatšikgwedi:

Nothembi – seopedi sa moswananoši

A re boleleng

Na o rata mmino? Batho ba bantši ba a o rata. Boledišanang ka dipotšišo tše le mphato ka moka.

- Ke mmino ofe wo o o theeletšago?
- Seopedi sa gago sa mmamoratwa sa mosadi ka Afrika-Borwa ke mang?
- Ke ka lebaka la eng o rata mmino wa gagwe?
- Seopedi sa gago sa mmamoratwa sa monna ka Afrika-Borwa ke mang?
- Ke ka lebaka la eng o rata mmino wa gagwe?

O lemogile gore batho ba rata mmino wa go se swane? Na ba rata le diopedi tša go fapana?

A re baleng

Ye ke kanegelo ye e ngwadilwego ke motho yoo a ratago mmino.

Mma wa go bapala katara

Ke kwele ka ga mosadi yo a bego a diragatša ka Kippies, klapa ya ka Johannesburg. O apara moaparo wa setšo sa Matebele, gomme o raloka katara ya mohlagase "Le gatee", ka realo. Efela ke be ke tloga ke rata go tseba. Ke ile ka nyaka go iponela ka a ka mahlo. Ka fao ka ya Kippes, gona fao ka mo hwetša.

Ke be ka sa kgolwe mahlo a ka ge Nothembi a namela sefaleng. O be a lebelelega e le yo mogolo kudu. A na le mebalabala, diphethiane di mo khupeditše maoto le matsogo. O be a apere lepai la go taga la go ba le dipheta, gomme a apere mongatse wo mogolo wa setšo.

Nothembi o ile a emiša matsogo a gagwe go dumediša lešaba. O ile a topa katara ya gagwe ya mohlagase. Ijo! e be e tloga e le yona katara ka nnete! E be e kgabišitšwe ka mekgabo ya Matebele ebile e pentilwe ka mebala ka moka ya molalatladi.

Nothembi o ile a thoma go e raloka. O ile a dira gore katara ya gagwe e bolele, e opele, e lle, e gaele e be e hlabe mokgoši.

Nothembi le yena a opela. Dikoša tša gagwe di

mabapi le ditikologo tša magaeng: dinoka le bophelo bja dipolaseng bjoo a bo gopolago go tloga bonnyaneng. Go be go na le mmino ka gohle. "Malome wa ka o nthutile go raloka katara ke sa le yo monnyane," gwa realo Nothembi. "Ke be ke fela ke opela mahung le menyanyeng. Ka 1983 ka bopa sehlopha sa ka sa mmino ka Mamelodi. Ga se basadi ba bantši bao ba bego ba raloka katara ka nako yeo. Ge batho ba mpona ba be ba nagana gore ke a makatša. Efela nna ke be ke sa bone e le gore ke a makatša. Ke no rata mmino le go raloka katara. Ke ikwa ke sa swane le batho ba bangwe ge ke diragatša. Ke ikwa ke le yo maatla."

O re o na le mahlatse.

"Ke iphediša ka go opela. Mo mengwageng ya bo 1980, ke be ke šoma bjalo ka mošomi wa ka lapeng ka ge ke be ke swanetše go hlokomela bana ba ka ba babedi."

A re boleleng

- Na o nagana gore Nothembi ke mohlala wo mobotse go bafsa bao ba ratago go ba diopedi? Hlaloša gore ka lebaka la eng.
- Batho bao e lego mehlala ye mebotse go bafsa ba bitšwa "mehlala setšhabeng". Na o ka nagana ka motho yo mongwe yoo e lego mohlala wo mobotse setšhabeng.
- Na o rata mmino wa setšo goba wa bodikela? Hlaloša gore ka lebaka la eng.
- Nothembi o thomile go raloka katara ya gagwe e sa le yo monnyane kudu. Na o nagana gore o swanetše go raloka mmino o sa le yo monnyane ge e le gore o nyaka go ba seopedi sa maemo?
- Lebelelang seswantšho. Boledišanang ka ga moaparo le diphethiane tša Nothembi. Bolelang gore di lebelega bjang, ke mebala ya mohuta mang le gore na o ka rata go apara ka tsela yeo.

A re ngwaleng

Nyalanya lentšu leo le lego ka kholomong ya la nngele le tlhalošo ya lona ka kholomong ya la mmagoja. Thala mothalo gareng ga lentšu le tlhalošo ya lona.

go rata go tseba	kgolo kudu
kgolokgolo	pentilwe
kgabišitšwe	tiile kudu
maatla	go duma go tseba se sengwe

Letšatšikgwedi:

Go nagana ka ga Nothembi

A re kwešišeng

Lebelela kanegelo ya Nothembi gape.

- Ke mang yo a bolelago ka go temana ya pele? Na o nagana gore ke Nothembi goba mongwadi? Hlaloša gore ka lebaka la eng.
- Na o nagana gore "Ga ke kgolwe mahlo a ka" e ra goreng?
- Nothembi o re o ikwa a le maatla ge a raloka katara. Na o nagana gore ke ka lebaka la eng a nagana bjalo?
- Na bophelo bja gagwe bo sa swana le ka moo bo bego bo le ka gona ka 1980? Hlaloša gore ka lebaka la eng.

Ngwala mafoko a mararo ao a hlalošago Nothembi. O ka a kopolla go tšwa kanegelong goba o ka ngwala mafoko a gago.

A re ngwaleng

Diriša mantšu a go feleletša mafoko a a lego ka mo tlase.

ka	mo	ka	pele

Nothembi o opela _____ Kippies, klapa ya ka Johannesburg.

_____ ga ge a etla Mamelodi, o be a dula _____ polaseng.

Diopedi tše dintši di a _____ hlompha ka ge a ba thušitše go hwetša mešomo.

A re ngwaleng

Lebelela mantšu a a tsopotšwego go tšwa temaneng ya mafelelo ya kanegelo ya Nothembi.
Ngwala mantšu ao a hlalošago dilo tšeo di bego di direga mo nakong
ye e fetilego le tše di diregago bjale ka kholomong ya maleba.

Šomile	o na le mahlatse	o be a swanetše go hlokomela	diragatša

nako ye e fetilego	bjale

A re ngwaleng

Diriša mantšu a go feleletša dipotšišo. O se ke wa lebala go thoma lefoko ka tlhaka ye kgolo.

kae	neng	bakae	mang	sefe

Na Nothembi o belegetšwe _____?

Na ke _____ seletšo seo a se ralokago?

Na o tlile _____ Mamelodi?

Na o na le bana ba _____?

Na ke _____ a mo rutilego go raloka katara?

7

Letšatšikgwedi:

Koša ya Setšhaba ya Afrika-Borwa

A re baleng

Nkosi Sikelel' iAfrika.

Malupakanyisw' uphondo lwayo,
Yizwa imithandazo yethu,
Nkosi sikelela, thina lusapho lwayo.

Sounds the call to come together,
And united we shall stand,
Let us live and strive for freedom,
In South Africa our land.

A re kwešišeng

Ye ke tema ya mathomo le ya mafelelo ya Koša ya Setšhaba ya Afrika-Borwa. Ga se dikopelo ka moka tšeo e lego dikoša tša setšhaba. Na kopelo ke eng? Na koša ya setšhaba ke eng?

- Na ke ka lebaka la eng koša ya rena ya setšhaba e ngwadilwe ka maleme a go fapana?
- Na ke ka lebaka la eng go le bohlokwa go ba le koša ya setšhaba?

Nagana ka ga makga a mararo moo o kwelego batho ba opela Koša ya Setšhaba. A ngwale.

A re ngwaleng

Mantšu a ka moka a mabapi le medumo. Kgetha la maleba lefokong le lengwe le le lengwe gomme o le ngwale sekgobeng se se filwego.

bolela	opela	lla	tsetsela	mokgoši

Mpšanyana e a _____ ge e palelwa ke go tsena ka ntlong.

O swanetše go ema ge o _____ Koša ya Setšhaba.

Moratho wa ka o hlaba _____ ge a gobetše.

Hle o se ke wa _____ ka nako ya "Takalani Sesame".

Kgabo e a _____ ge e ekwa bohloko.

A re ngwaleng

O ka no ba o le Moafrika-Borwa, goba o ka ba o etšwa nageng ye nngwe. Na o ikwa bjang ge o opela Koša ya Setšhaba ya naga ya geno, goba ge o ekwa batho ba e opela? Ngwala mafoko a mabedi:

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Go nagana ka ga mmino

A re ngwaleng

Ngwala mantšu a ka tatelano ya maleba go bopa mafoko. O se ke wa lebala go thoma mafoko a gago ka tlhaka ye kgolo le go feleletša ka khutlo, leswao la potšišo goba leswao la makalo.

ka bonna go iponela yena ke be ke nyaka

raloka Nothembi o mohuta mang mmino wa

mehuta ya go fapana go na le ka Afrika-Borwa ya mmino

se ke kaonekaone seopedi

babogedi o opelela le go binela

A re ngwaleng

Feleletša lenaneo la konsarata ya lena ya ka sekolong. Diriša mantšu ao a lego ka gare ga lepokisana.

Koša	Chakachaka	Hlogo ya sekolo	Pata	semphekgo
sekolo	Moholo	dipela	hop	Nkosi Sikelel'iAfrika

Lenaneo

1. Mphato wa 1 le wa 2:
   Koša ya Setšo
2. Mphato wa 3:
   Pata _____
3. Sehlopha sa mmino:
   Solly _____
4. Masogana a Mokgwadi a letša _____
5. Mphato wa 4:
   Tiragatšo ya Bophelo ke _____
6. Mphato wa 5:
   Mmino wa hip _____
7. Mphato wa 6:
   Mmino ka ga _____ se rena.
8. Seopedi sa moeng:
   Yvonne _____
9. Ditebogo: _____
10. Koša ya setšhaba: _____

A re ngwaleng

Dira letlakala la ka ntle la lenaneo la gago.

Mohlala	Letlakala la gago
	

Lebelela lenaneo la konsarata gape. Go ka ba bjang ge o ka ipeakanyetša konsarata ka bowena? Nagana tšeo o tla di hlokago mabapi le konsarata ya gago. Na ke diopedi dife tšeo o ka di nyakago? Na ekaba bagwera ba gago le maloko ba tla diragatša konsarateng ya gago? Na o nyaka go bina?

Bjale ngwala lenaneo la gago la ditiragalo tše tshela tša konsarata ya gago.

Lenaneo	
1.	4.
2.	5.
3.	6.

Lapologa

Beakanya gore ke katara ya mang yeo e hlometšwego spikara.

Sehlopha seo se raraganego

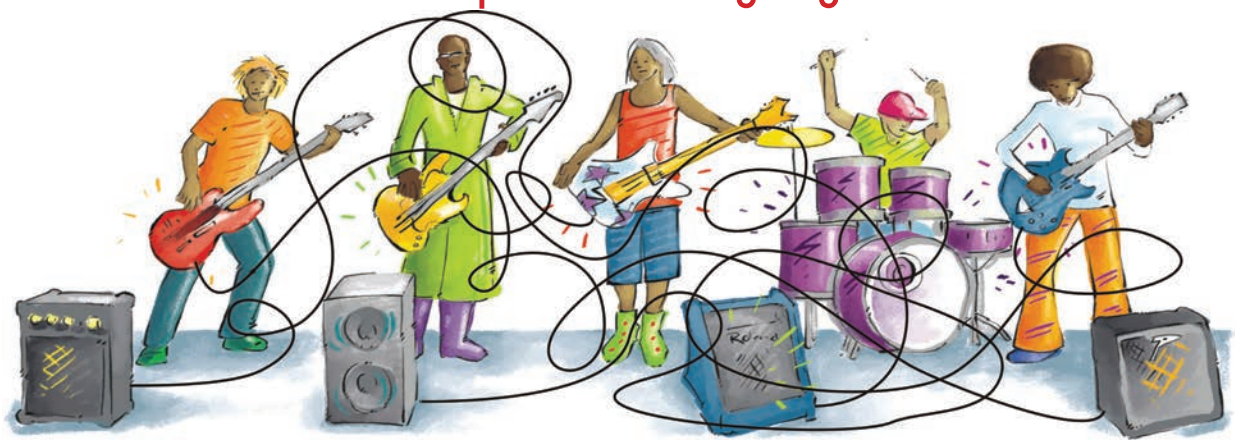

Letšatšikgwedi:

Lisa o ya lewatle

A re boleleng

Boledišanang ka ga seswantšho. Na mosetsana o dirang ka go karolo ye nngwe le ye nngwe ya seswantšho?

- Mosetsana yo a lego mo seswantšhong o mo bošoleng. Na bošole bja lewatleng bo fapana le bošole bja nageng le bja lefaufaung? Hlaloša gore ka lebaka la eng.
- Na o kile wa namela sekepe goba seketswana se sennyane? Ge e le gore o kile wa se namela, botša mphato gore go be go le bjang.
- Na o ka rata go ba ka bošoleng bja ka lewatleng? Hlaloša gore ka lebaka la eng.
- Na o rata lewatle? Hlaloša gore ka lebaka la eng.

A re baleng

Mosetsana yo a tsenetšego bošole bja ka lewatleng

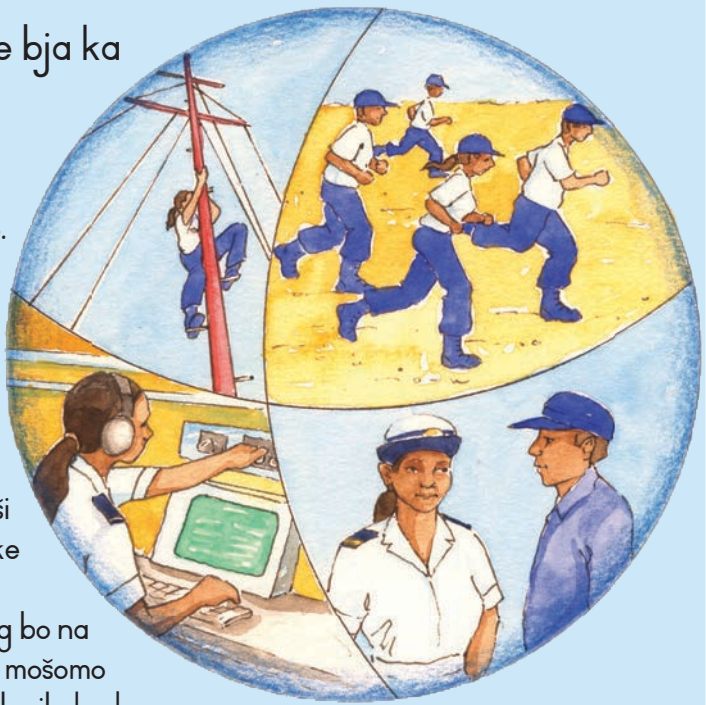

Lisa Hendricks o ile a tsenela bošole bja ka lewatleng ka morago ga ge a feditše sekolo. "Ke be ke sa nyake mošomo wa go leša bodutu wa go tloga ka iri ya senyane go fihla ka iri ya bohlano," a realo. "Ke be ke nyaka wa go tšwela ntle ka diragatša dilo."

Gomme bošole bja lewatleng bo be bo bonagala bo fapane ebile bo kgahliša. Bontši bja bagwera ba ka ba ile ba makala. Ke be ke le motho wa go homola kudu."
Bophelo bja ka sekepeng le bja ka lewatleng bo na le go ba boima kudu. "Tlhahlo ya motheo ke mošomo wo boima kudu. Mafelelong a letšatši o ba o lapile kudu mo o bilego o palelwa le ke go ema", gwa realo Lisa.

Ge a feditše tlhahlo ya motheo, o ile a tšea sephetho sa go tsenela tša dikgokagano. O ile a ithuta go romela melaetša, e lego seo se lego bohlokwa go sešole sa ka lewatleng. Sekepe se sengwe le se sengwe se be se swanetše go dira gore sekepe se sengwe se tsebe gore go direga eng le gore ba gokae. Ka moka ga bona ba swanetše go kgona go bolela goba go romela melaetša go batho bao ba lego nageng. "Ga go motho le o tee ka lewatleng yoo a kago romela melaetša ntle le ba Lekala la Dikgokagano," gwa bolela Lisa.

Lisa o ile a tšea sephetho sa go tsenela tlhahlo bjalo ka mohlankedi, go ithuta go ba yo a laolago dilo tšeo mašole a basesi ba bangwe ba di dirago. O ile a thaba ge a amogetšwe. Mo tlhahlong yeo go be go na le banna ba 44 le basadi ba babedi. Tlhahlo yeo e be e le bothata kudu. Lisa o ile a netefatša gore o phetše gabotse mmeleng gore a kgone go tšwelela.

Karolo ya tlhahlo ya gagwe e be e le go ya lewatleng, gomme Lisa o re ye e be e le karolo ye kaone kudu. "Re ile ra fetša beke re le ka gare ga sekepe, gape le go fetša nako re le ka tlase ga lewatle ka dikepe tša go sepela ka tlase ga meetse."

Lisa o be a nyaka go dula a le maemong a pele ka dinako tšohle. O be a fela a re o be a nyaka go ba Admirale ka sešoleng sa lewatleng – mohlankedi yo a swerego maemo a godimodimo ka bošoleng. Lehono o na le mošomo wa maemo a godimo ka go Sešole sa Afrika-Borwa. O šoma ngwakong wa botseta bja rena kua Jeremane.

A re boleleng

- Na mohlala wo mobotse setšhabeng ke eng?
- Botšiša mogwera wa gago: Na batho ba go swana le nna le wena e ka ba mehlala setšhabeng?"
- Ke mang yoo e lego mohlala wo mobotse go wena?
- O nagana gore Lisa Hendrics ke mohlala setšhabeng? Hlaloša gore ka lebaka la eng.
- Lisa o re o bone tlhahlo ya motheo e le bothata kudu. Na o nagana gore tlhahlo ya motheo ke eng?
- Lisa o re o tsenetše bošole ka gore o be a bona bo kgahliša. Ke ka lebaka la eng o nagana gore o be a bona eke bo a kgahliša?
- Na o tseba gore botseta ke eng. Ke ka lebaka la eng dinaga di hloka go ba le motseta?

A re ngwaleng

Ngwala mantšu a ka tatelano ya maleba ya alfabete. Nomora mantšu kholomong ye nngwe le ye nngwe go tloga go 1 go ya go 6.

___ yena	___ tšwafiša	___ go
___ sekolo	___ motheo	___ dilo
___ maketše	___ magareng ga	___ tlhahlo
___ dikepe	___ kaone	___ mola
___ nnete	___ ba	___ setimela
___ šomiša	___ namela	___ gore

Letšatšikgwedi:

Bophelo bja Lisa kua bošoleng

A re kwešišeng

Lebelela kanegelo ya Lisa Hendricks gape.

- Ke ka lebaka la eng Lisa Hendricks a ile a tsenela bošole.
- O nagana gore o ra goreng ge a re mošomo wa "senyane go ya go hlano?" Ke efe ya dikarabo tše tharo tša ka tlase yeo e nepagetšego.

1	Mošomo wo o thomago ka iri ya senyane mesong ya letšatši le lengwe le le lengwe go fihla ka iri ya bohlano.
2	Mošomo wo o o šomelago motho yo mongwe.
3	Mošomo woo o sa fego mafolofolo gomme mediro ya gona e swana letšatši ka letšatši.

- Ke ka lebaka la eng bagwera ba Lisa ba be ba maketše ge a tsenela bošole?
- Ke karolo efe ya tlhahlo yeo Lisa a bego a bone e le bothata go yena?
- Ke eng seo a bego a se rata kudu mabapi le tlhahlo ya gagwe?
- Lisa o ile a šoma gabotse bošoleng? Efa mabaka a karabo ya gago.

A re ngwaleng

Diriša mantšu a go feleletša mafoko.

maketše	fapana	kgahliša	ikgantšha	bothata

Ke _____ kudu go ba Moafrika-Borwa.

Leeto la sekolo la go ya boemakepe le be le _____ kudu.

Ke be ke _____ ge mogolo wa ka a dumela go nkiša go bogela papadi ya kgwele ya maoto.

Ke bona mošomo wa sekolo o le bonolo, fela dipapadi tše dingwe di le _____ kudu.

Re mafahla fela re tloga re _____ kudu.

A re ngwaleng

Se ke seo Lisa a bego a se dira mesong ye mengwe le ye mengwe ge a be a itšhidolla.
O beile mediro ka tatelano yeo e fošagetšego. Mo thuše go e beakanya ka tsela ya maleba.

Nako	Mošomo
05:30	O ja letena
06:30	O itšhidolla diiri tše 2
08:30	O tsenela dithuto
09:00	O a tsoga
13:00	O ja difihlolo

Nako	Mošomo
05:30	
06:30	
08:30	
09:00	
13:00	

A re ngwaleng

Diriša mantšu a go feleletša mafoko.

gare	mo	gare	ka	ka	tsoga	ka tlase

Ke _____ ka iri ya 6 _____ mesong.

Ke tsena _____ peseng _____ 7h30.

Ke fologa pese kgauswi le sekolo gomme ka sepela _____ ga leporogo le mo _____ ga lebala.

Ke tsena ka _____ ga phaposi ya rena ka iri ya 8.

Letšatšikgwedi:

Sereto ka ga lewatle

A re baleng

Lewatle

Lewatle ke lefelo le lebotse
Le lebotse la go homola.
Santeng ke dikgapetla fela.
Ka mebala ye mebotse yeo le
ka lebenkeleng e ka rekišwago.
Lewatle, bodulo bja dilo tše di fapanego .
Dingwe di a loma, dingwe di a
bolaya mola dingwe di a hlaba.
Nka rata go namela tolfeine.
Ge fela šaka e se mo kgauswi le nna.
Ke rata lewatle, bjale ka ge o bona.
Le diretšwe nna le wena.

Nabila Jeeva (e amantšwe)

A re kwešišeng

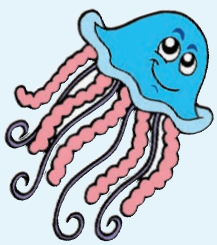

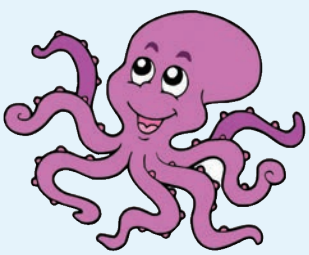

- Mongwadi o rata lewatle? Hlaloša gore ka lebaka la eng.
- Ke eng seo o ka se hwetšago santeng?
- Ke ka lebaka la eng a tšhaba dišaka?
- O nagana gore lewatle ke la mang?

Thala sediko godimo ga dilo tša ka lewatleng tšeo di lomago, di bolayago goba di hlabago.

bolele dišaka hlapinaledi diprone

dikgapetla matlapakgerere magogodi dihlapi

A re ngwaleng

Lebelela mantšu ao a ngwadilwego ka mebala ka gare ga mafoko.
A bapetše le mantšu a ka tlase ao a nago le tlhalošo ya go swana.
Ngwala lentšu le le nepagetšego mo sekgobeng se se filwego.

ruma	boima	thakgetše	poledišano	bohlale

Ge nka šoma ka maatla ke tla ba moithuti yo mokaonekaone. _____

Dithutwana tše dingwe ka sekolong di bothata kudu go feta tše dingwe. ____

Go bohlokwa go dira gore go be le kgokagano magareng ga dikepe tšeo di fapanego.

_____

E se kgale ke tla be ke fetša Mphato wa 4 gomme ke eya go Mphato wa 5. ___

Ke ikwa ke thabile ka ge ke šomile gabotse ka molekong wa ka. _____

A re ngwaleng

Ngwala mantšu ao a tlogetšwego. Diriša mantšu ao a lego ka gare ga lepokisana.

bjalo ka	kudu	go ba	ka	gomme	moo	yena

_____ mosetsana yo monnyane, Lisa o be a nyaka go dira selo se sengwe seo se sa tlwaelegago. _____ o ile a tšea sephetho sa go ya lewatle. Go be go na le mosetsana o tee fela yoo a bego a ithutela _____ lešole. Lisa o ile a swanelwa ke go šoma _____ maatla. Selo seo se bego se le bothata e be e le tlhahlo ya motheo _____ a bego a swanelwa ke go dira mešomo ye bothata kudu. Selo seo a bego a se rata _____ e be e le go šoma ka sekepeng. O ile a dira bošole gore e be mošomo wa gagwe

_____ o ile a atlega kudu.

Letšatšikgwedi:

Poskarata ya go ya go mogwera

A re ngwaleng

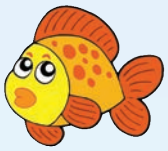

Ka lebaka la go ba mo sešoleng, Lisa Hendrics o phela a sepela ka sekepe. Go na le mekgwa ye mentši ya go tšea maeto. Ngwala lenaneo le: Ngwala selo se tee se sebotse (kgahlišago) le se tee se sebe (nyamišago) mabapi le mokgwa wo mongwe le wo mongwe wa go tšea maeto.

Mekgwa ya go tšea maeto	Dilo tše botse	Dilo tše mpe
Ka sekepe		
Ka paesekela		
Ka setimela		
Ka pese		
Ka maoto		

A re ngwaleng

Lisa o ngwaletše mogwera wa gagwe poskarata ge a be a dira tlhahlo ya motheo. Fela o be a dirile diphošo. Mo thuše go di phošolla. Thala sediko godimo ga diphošo tšeo gomme o ngwale lentšu la maleba ka tlase ga phošwana ye nngwe le ye nngwe.

Nikky yo a rategago

Ke swaragane le go dithuo tša ka tša tlhaohlo ya motheo,

gommeke bona di tloga di le bothata go nna. Fela ke tla

netefatsa gore ke a fetša le gore ke šoma gabotse.

Karolo ya go latela ya thuto ya ka e mabapi le

dikgokagano gomme ke tloga ke thabii le kudu ka seo.

Karolo ya mafelelo, ye ke kgolwago gore ke ye kaone, ke go

namela sekepe. Ke tloga ke fela pelo.

Ka lerato
Lisa

Setempe

Ms N Makhoba
52 Spring Rd
Mamelodi
0021

A re ngwaleng

Ngwalela mogwera wa gago poskarata gomme o mmotše ka ga selo seo se bego se kgahliša.

- Baithuti ba ngwala mafoko a mabedi.
- Netefatša gore o ngwala atrese ya mogwera wa gago mo godimo ga poskarata.

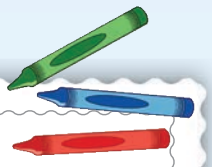

Setempe

Lapologa

Hwetša maina a dinamelwa tša go fapana ka gare ga segakantšhi.

s	b	c	s	e	t	b	k	p	p
h	e	i	e	h	h	l	o	a	e
l	o	f	f	s	e	r	l	e	s
e	u	v	o	w	k	k	o	s	e
t	e	i	f	f	l	c	i	e	e
o	g	h	a	j	s	k	l	k	n
r	p	q	n	s	l	n	x	e	i
o	r	s	e	k	e	p	e	l	x
k	z	k	b	c	d	e	f	a	g
o	i	s	e	t	i	m	e	l	a

Letšatšikgwedi:

Peter – ngwana wa mebileng

A re boleleng

Boledišanang ka ga seswantšho. Bana ba ba gokae? Ba na le magae goba balapa? O nagana gore ba ya sekolong? O nagana gore ba na le dijo tšeo di lekanego?

A re baleng

Peter Phake o na le mengwaga ye 14. Mo mengwageng ye mehlano ya go feta, Peter o be a dula mebileng le "bakgotse" ba gagwe. Mengwaga ye mehlano Peter o be a se na lapa leo a ka le bitšago gore ke la gabo. Fela bjale Peter o hweditše lapa le lefsa. O dula le koko wa mogwera wa gagwe. Ye ke kanegelo ya Peter:

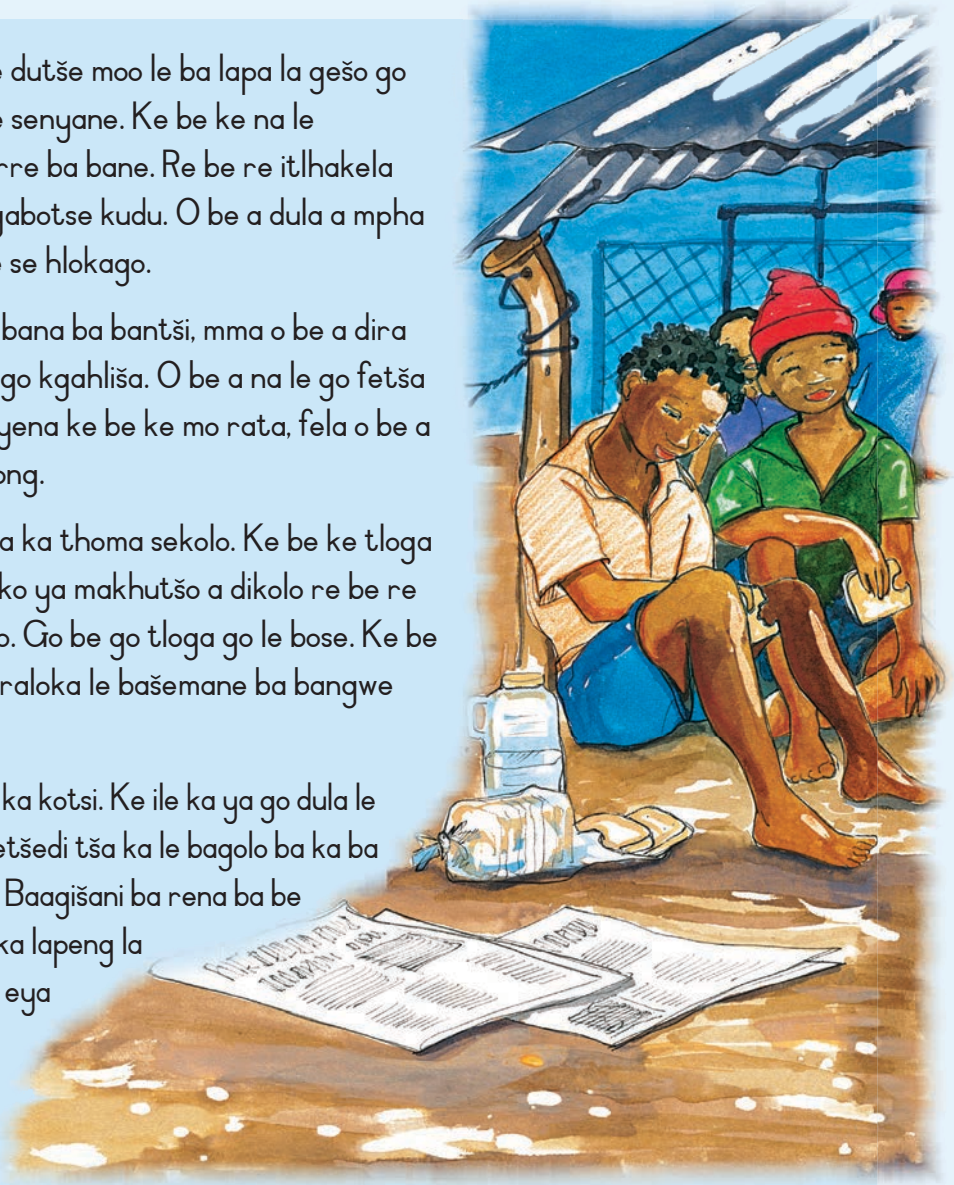

Ke belegetšwe Katlegong. Ke dutše moo le ba lapa la gešo go fihla ge ke na le mengwaga ye senyane. Ke be ke na le dikgaetšedi tše pedi le barwarre ba bane. Re be re itlhakela fela mma o be a ntlhokomela gabotse kudu. O be a dula a mpha se sengwe le se sengwe seo ke se hlokago.

Le ge e le gore go be go na le bana ba bantši, mma o be a dira gore re ikwe re kgethegile le go kgahliša. O be a na le go fetša nako a bolela le rena. Tate le yena ke be ke mo rata, fela o be a fetša nako ye ntši a le mošomong.

Ge ke na le mengwaga ye šupa ka thoma sekolo. Ke be ke tloga ke ipshina ka go ithuta. Ka nako ya makhutšo a dikolo re be re eya Senekale go yo etela koko. Go be go tloga go le bose. Ke be ke na le go diša dikgomo le go raloka le bašemane ba bangwe gona moo.

Mma le tate ba ile ba hlokofala ka kotsi. Ke ile ka ya go dula le lapa la baagišani, gomme dikgaetšedi tša ka le bagolo ba ka ba ya go dula le maloko a mangwe. Baagišani ba rena ba be ba lokile gomme ba nkamogela ka lapeng la bona, fela ba be ba sa nyake ke eya sekolong. Ke be ke šoma ka lebenkeleng la bona.

Seo se ile sa dira gore ke hloke lethabo, ka fao ka tšhaba.

Ke ile ka swara setimela sa go ya Johannesburg. Ke be ke sa tsebe gore ke ya kae, gomme ge ke fihla Mmileng wa Park ka kopana le bašemane ba bangwe. Ba mpha dijo, gomme ba mpotša gore nka ba mogwera wa bona. Ke ile ka ikgweranya le bona, fela ga se ba mpotša gore nka ya bjang sekolong. Ba be ba dula mebileng.

Ke feditše mengwaga ye e latelago mo mebileng. Gomme ke ile ka swarwa ka ge maphodisa a be a nagana gore ke utswitše dijo go tšwa ka lebenkeleng. Ke feditše dikgwedi ke le kgolegong.

Ge ke etšwa ke ile ka nagana ka ga bophelo bja ka. Ke ile ka kopana le mogwera yo mofsa yoo a ilego a tla go raloka phakeng moo ke ilego ka ya go dula ke le tee. O ile a mpotša gore nka ya ka dula le koko wa gagwe ge e le gore ke tla ya sekolong. Go tloga gona fao, ke namile ka dula le yena. Ke thabile bjale. Ke na le batho bao ba tshwenyegago ka nna, ebile ke kgona le go ya sekolong le go ithuta.

A re boleleng

- Na phapano ke eng gareng ga ngwana wa mebileng le ngwana yo a dulago le balapa la gabo?
- Lapa la boPeter le be le itlhakela. Na se se be se mo tshwenya? Ka lebaka la eng?
- Go ile gwa direga eng ge batswadi ba Peter ba hlokofetše?
- Ke ka lebaka la eng o nagana gore lapa la baagišani le be le sa nyake ge a eya sekolong?
- O nagana gore ke ka lebaka la eng ge Peter a ile a dira segwera le bana bao a bego a sa ba tsebe ge a fihla Johannesburg?

A re ngwaleng

Nyalanya mantšu le ditlhalošo tša ona. Ngwala mantšu ao a ngwadilwego ka boso ka gare ga pukuntšu ya gago.

ikgetha	swarwa ke maphodisa
ipshinne	sehlopha sa diphoofolo
mohlape	go hlokomelwa ke mongwe
šireleditšwe	kgahlwa ke sekolo
golegwa	ya mohuta wa yona

Letšatšikgwedi:

Go nagana ka Peter

A re kwešišeng

Na Peter o dutše mebileng nako ye kaakang? Na lentšu le lengwe la "bakgotse" ke eng? Mo ke dikarabo tše tharo. Na ke efe yeo e nepagetšego?

1	Bagolo le dikgaetšedi
2	Mma le tate
3	Bagwera

Na Peter o be a na le mengwaga ye mekae ge a golegwa?

Na Peter o dula le mang gona bjale?

O nagana gore Peter o tla dula le koko wa mogwera wa gagwe goba o nagana gore o tla boela mebileng? Hlaloša gore ka lebaka la eng.

Ngwala mantšu a mabedi ao a go botšago gore Peter o be a rata sekolo kudu.

A re ngwaleng

Kgetha lentšu la maleba lefokong le lengwe le le lengwe gomme o le thalele.

1. Diphoofolo tša polase di be di thabela/thabiša/thabile.
2. Peter o be a thabišwa/thabiša/thabela ke batho ba Johannesburg.
3. MmagoPeter o be a mmotša dikanegelo tša go kgahliša/kgahlega/kgahlego.
4. Peter o be a rata sekolo gomme a kgahlwa/kgahliša/kgahla ke go bala dinonwane.

Ke eng seo o naganago gore se a kgahliša? Ngwala mafoko a mararo mabapi le selo seo se go kgahlago le gore ke ka lebaka la eng se go kgahla.

A re ngwaleng

Ngwala mafoko a ka kholomong ya maleba.

1. Peter ke mofsa.
2. Peter o dutše le lapa la gabo go fihla ge a na le mengwaga ye senyane.
3. O bile le makhutšo a mabose le koko wa gagwe moo a bego a hlokomela diruiwa.
4. Batswadi ba Peter ba ile ba hlokofala gomme a ya go dula le baagišani.
5. Peter o dula le koko wa mogwera wa gagwe.
6. Peter o thabile kudu.

Na go direga eng mo nakong ya bjale	Na go diregile eng mo nakong ya go feta

A re ngwaleng

Na mafoko a a laetša ntlhakemo goba kakanyo?

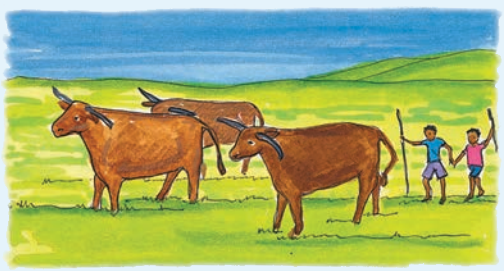

Mohlala:

Peter o dutše mebileng lebaka la mengwaga ye mehlano. (ntlhakemo)
Peter o tla šoma gabotse ka sekolong sa gagwe se sefsa. (kakanyo)

Peter o dutše le batswadi ba gagwe kuo Katlehong.	
Ke nagana gore bana ka moka ba mebileng ba tšwa metsemagaeng.	
Peter o thomile sekolo ge a na le mengwaga ye šupa.	
Johannesburg ke lefelo le lekaone mono Afrika-Borwa.	
Peter o dula le koko wa mogwera wa gagwe.	

Letšatšikgwedi:

Go ya sekolong

A re baleng

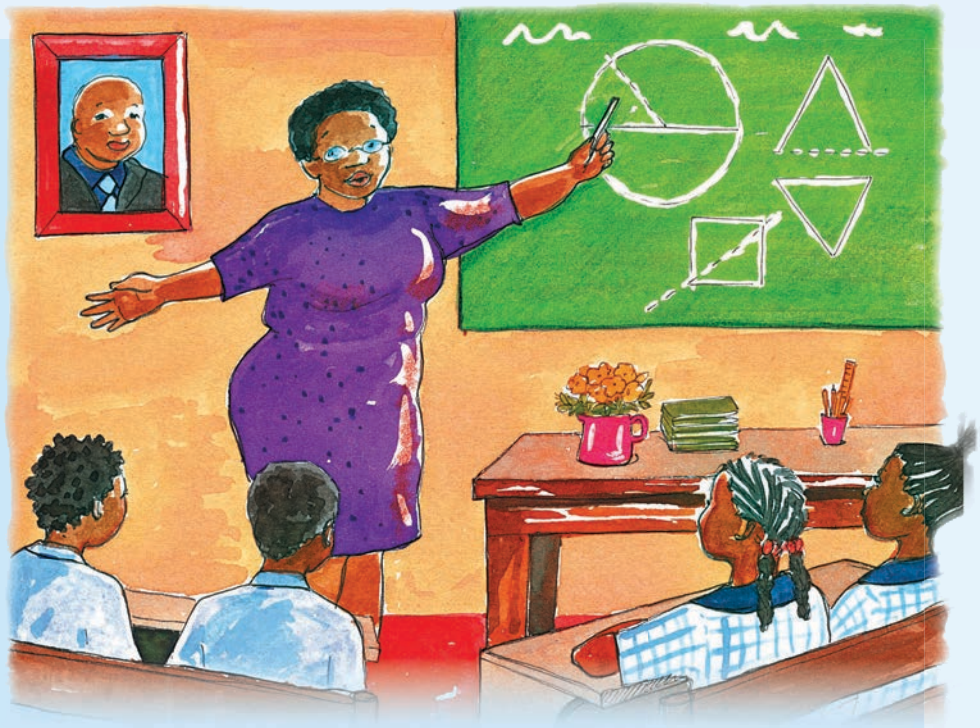

Sekolo ke lefelo la go ithuta le go lapologa.

Gomme ge kotara e fedile, mošomo wa sekolo o ba o fedile.

Ke beke fela, gomme ka morago ga fao re boela sekolong.

Gomme dipuku tša rena ka moka di boela ka gare ga mekotla ya rena.

Barutiši ba a goeletša, "Aowa hle!" Thutafase le Histori? Aowi! Kgaogana le nna. Ngwaga o fihlile mafelelong. Mošomo wa ngwaga o fedile. Bjale re boela boithabišong bja makhutšo.

Kim Muller le Nadine Phillips (e amantšwe)

A re kwešišeng

Kgetha hlogo ya maleba ya sereto go tšwa go lenaneo le le latelago:

1	Bana ba ditoropong
2	Sekolo
3	Makhutšo a bose!

- Dipuku di bewa ka gare ga "mokotla." Ke eng se sengwe seo o ka se dirišago go swara dipuku tša gago tša sekolo?
- Go direga eng mafelelong a kotara ye nngwe le ye nngwe?
- O nagana gore ke ka lebaka la eng ge barutiši ba goeletša ba re "Aowa hle"?
- O nagana gore baithuti ba babedi bao ba ngwadilego sereto se ba ipshina ka Thutofase le Histori? Hlaloša gore ka lebaka la eng.

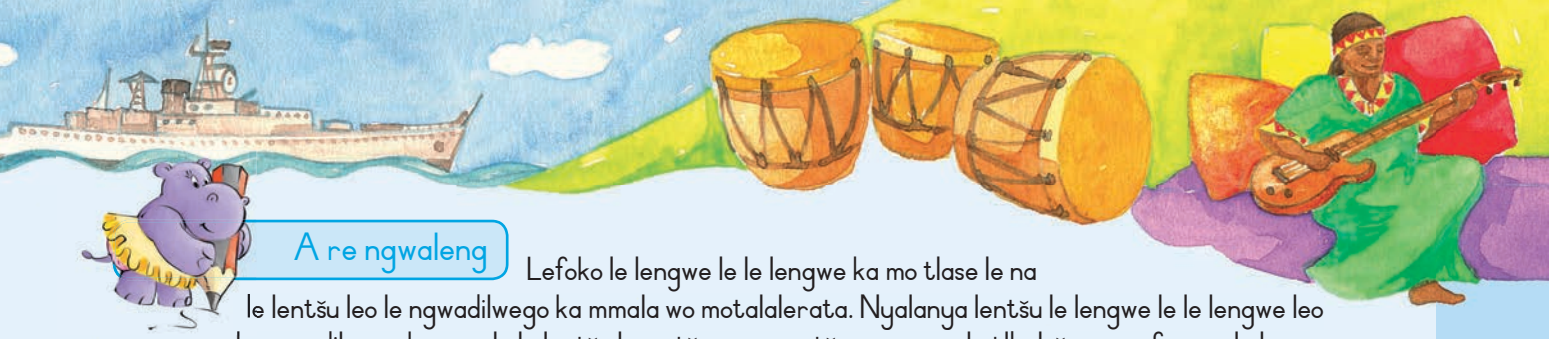

A re ngwaleng

Lefoko le lengwe le le lengwe ka mo tlase le na le lentšu leo le ngwadilwego ka mmala wo motalalerata. Nyalanya lentšu le lengwe le le lengwe leo le ngwadilwego ka mmala le lentšu la go tšwa go mantšu ao a nago le tlhalošo ya go fapana le lona. Ngwala karabo ya gago ka morago ga lefoko le lengwe le le lengwe.

bula	palelwa	kgahliša	thaba	reta

Barutiši ba a tenega ge bana ba sa ithute. _____

Dithutwana tše dingwe ka sekolong di tšwafiša go feta tše dingwe. _____

Dikolo di tswalelwa mafelelong a ngwaga. _____

Ke holofela gore ke tla tšwelela mafelelong a ngwaga. _____

Barutiši ba a omana ge baithuti ba sa theeletše ka tlhokomelo. _____

A re ngwaleng

Ngwala mantšu ao a tlogetšwego.

gagwe	ba	bona	o	ba

Peter, mošemane wa go tšwa Katlehong, o be a dula le lapa la gabo ka lethabo go fihla ge batswadi ba _____ ba hlokofala. O ile a dula le baagišani, fela _____ be a se sa na lethabo ka fao a tšhaba. Gauteng o ile a kopana le sehlopha sa bana ba mebileng.

O ile a _____ latela gomme _____ ba mo fa dijo, fela ga se _____ mmotša gore a ye bjang sekolong.

Letšatšikgwedi:

Ka gare le ka ntle ga mathata

A re ngwaleng

Beakanya mafoko go ya ka tatelano ya ona ya maleba.
A nomore go tloga go 1–5?

	Peter o ile a laletšwa go yo dula le koko wa mogwera wa gagwe.
	Peter o ile a tšhabela Gauteng.
	Peter o ile a dula le lapa la baagišani.
	Batswadi ba Peter ba hlokofetše.
	Peter o be a fela a etela polasa ya koko wa gagwe kua Senekal.

A re ngwaleng

Ngwala kanegelo mabapi le motho yo mongwe yo o mo tsebago yoo a kilego a tsena mathateng: e ka ba sekolong goba gae. Ngwala ditemana tše tharo.
Diriša mantšu a:

Yena	o	yona	bona/ba

Diriša dipotšišo tše go go thuša go nagana ka ga seo o swanetšego go se ngwala. Yo mongwe le yo mongwe yoo a balago kanegelo ya gago o swanetše go hwetša dikarabo ka moka tša dipotšišo tše.

- Kanegelo ya gago e mabapi le mang?
- Motho yo monnyane o dula kae?
- Motho yo o tsene neng mathateng?
- Ke ka lebaka la eng motho yo o tsene mathateng?
- O tsene bjang mathateng?
- Go diregile eng ka yena motho yo?
- Motho yo o ithutile eng go tšwa diphošong tša gagwe?

Gopola:
- Ngwala atrese ya gago
- Thoma o be o feleletše tlhaka ka tsela ya maleba.
- Thoma lefoko le lengwe le le lengwe ka tlhaka ye kgolo.
- Diriša ditlhaka tše kgolo ka tshwanelo.

A re ngwaleng

Akanya o le Peter.
O swanetše go ngwala lengwalo go ya go koko wa mogwera wa gago gomme o mo kgopele go tla go dula le yena.

Ngwala ditemana tše pedi. Mo temaneng ya mathomo, mmotše gore ke wena mang le gore ke ka lebaka la eng o mo ngwalela. Ka temaneng ya bobedi o mmotše gore o tla ya sekolong le gore ke ka lebaka la eng o nyaka go ya sekolong.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm

Teacher:

Date:

Sign:

Lapologa

Thuša Peter go hwetša tsela ya go ya lapeng la koko wa mogwera wa gagwe.

2

Letšatšikgwedi:

Tšhošwane le leeba

A re boleleng

- O nagana gore diphoofolo di a thušana? Bjang?
- Diphoofolo tše nnyane di ka thuša tše dikgolo? Bjang?
- Motho yo monnyane a ka thuša yo mogolo? Bjang?
- O nagana gore diphoofolo di a boledišana? Efa mabaka a karabo ya gago.

A re baleng

Tšhošwane le leeba

Ka letšatši le lengwe go fiša kudu, tšhošwane e be e dutše kgauswi le noka. "Go ka ba bose bjang go rutha", ya akanya. E ile ya bea leoto le tee ka gare ga noka, morago gwa latela le lengwe, le lengwe le lona la latela. Morago ga fao ya wela ka gare. Meetse a be a elela ka maatla gomme ya palelwa ke go tšwa.

"Thušang!" ya goeletša. "Ke a nwelela!" Fela gwa se be le yo a kwago ge a goeletša. Mola tšhošwane e be e šetše e ekwa gore e a nwelela, gwa feta leeba le fofa. Le ile la lemoga gore tšhošwane e kotsing gomme la lahlela lehlare ka moo meetseng. Letlakala le be le le bjalo ka seketswana gomme tšhošwane ya itahlela go lona.

"Ke a leboga leeba. Ka letšatši le lengwe ke tla go thuša."

Leeba le ile la sega. "O yo monnyane kudu go ka nthuša, tšhošwane ye nnyane." Gomme la fofa la ikela.

Dikgwedi tše mmalwa di ile tša feta. Gomme ka tšatši le

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm

lengwe tšhošwane ya bona leeba le dutše godimo ga mohlare.

Pele le ka re "thobela", monna o ile a tla le bora le mosebe. O be a eya go thuntšha leeba. Ka pejana tšhošwane ya namela leoto la monna gomme ya mo loma. "Ijoo!" gwa goeletša monna gomme a wiša mosebe wa gagwe.

"Ke a leboga," leeba la bolela le fofa. "O yo monnyane fela o phološitše bophelo bja ka."

A re boleleng

- Ke ka lebaka la eng tšhošwane e be e nyaka go rutha?
- Go diregile eng ka yona?
- Leeba le phološitše tšhošwane bjang?
- Tšhošwane e phološitše leeba bjang?

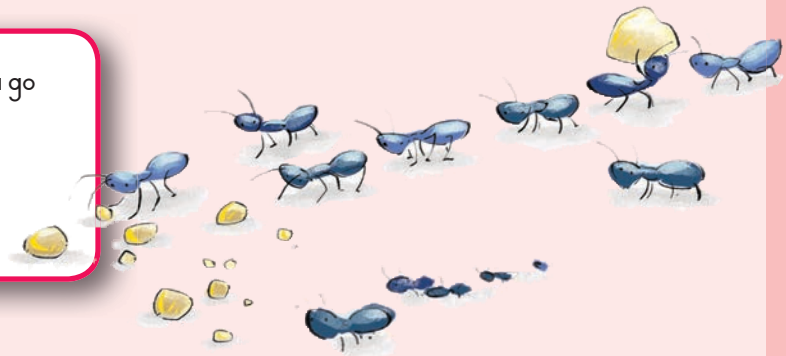

A re ngwaleng

Ngwala mantšu a ka tatelano ya maleba ya alfabete. Nomora mantšu ka kholomong ye nngwe le ye nngwe go tloga go 1 go ya go 5.

	leeba
	wela
	kotsi
	nwelela
	letšatši

	tšhošwane
	gomme
	mosebe
	ikela
	ka

	pejana
	ya
	maatla
	goeletša
	thuntšha

Letšatšikgwedi:

Go nagana ka ga tšhošwane le leeba

A re kwešišeng

Na o nagana gore tiragalo ye e diregile mo sehleng sefe sa ngwaga? Kgetha e tee.

seruthwane	lehlabula	selemo	marega

Kanegelo ye ke nonwanetsholo. Na nonwanetsholo ke eng? Kgetha e tee ya dikarabo tše:

	1. Kanegelo ya go ba le baanegwa ba diphoofolo yeo e fanago ka thuto.
	2. Kanegelo ya badimo le bagale
	3. Lengwalo le lekopana

Kgetha mantšu a mararo ao a hlalošago tšhošwane.

bogale	botlaela	go seleka	makoko	hlokomela	lefšega	go ba le sebete

Diriša mantšu ao a mararo go ngwala mafoko.

A re ngwaleng

Thala mothalo go lebanya mathomo a lefoko le lengwe le le lengwe ka letsogong la nngele le mafelelo ao a nepagetšego ka go la go ja.

E be e le letšatši la go fiša gomme	ga go yo a e kwelego.
Leeba le be le sa kgolwe tšhošwane ge	le lahlela lehlare.
Leeba le ile la phološa tšhošwane ge	tšhošwane e mo loma.
Monna o ile a goeletša ge	e re e ka thuša leeba.
Tšhošwane e ile ya goa ka maatla, fela	tšhošwane e be e duma go rutha.
Motsomi o ile a tšea bora le mosebe	go thuntšha leeba.

A re ngwaleng

Kopanya mafoko. Diriša mantšu a ka tlase.

le	ka ge	fela

Mohlala:

Leeba le ile la lahlela lehlare ka meetseng.
Le be le nyaka go thuša tšhošwane.
Leeba le ile la lahlela lehlare ka meetseng ka ge
le be le nyaka go thuša tšhošwane.

Tšhošwane e be e ekwa go fiša.
E be e nyaka go rutha.

Monna o be a swere bora le mosebe
O be a nyaka go thuntšha leeba.

Leeba le ile la sega.
Le be le sa nagane gore tšhošwane e ka le thuša.

Monna o nyakile a thuntšhitše leeba.
Tšhošwane e ile ya mo loma.

A re ngwaleng

Ngala mantšu ao a tlogetšwego. La mathomo le dirilwe bjalo ka mohlala.

Botee	Bontši
mmoto	meboto
tšhošwane	
	dinose
	dintši
monang	
leeba	

Letšatšikgwedi:

Tšhošwane e tla le ditaba tše botse gae

A re baleng

Tšhošwane le tšhošwane

Na ditšhošwane di boledišana bjang? Ga di kgone go bolela fela di nyaka go botšana gore go diragala eng. Na di dira bjang seo? Di ntšha monkgo wa go ikgetha.

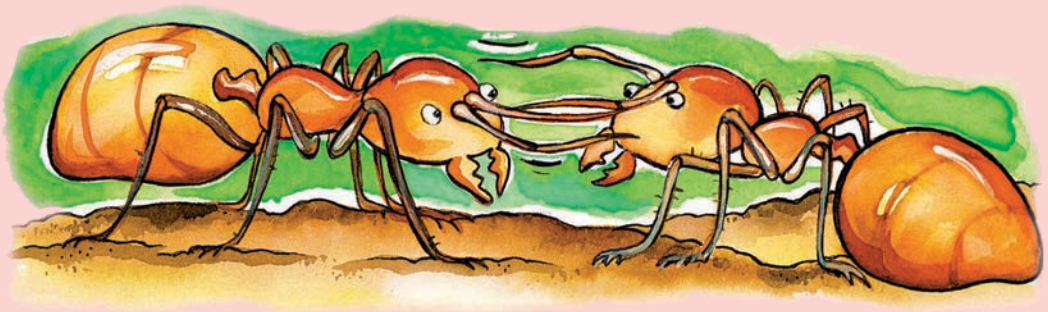

O ja sangwetše ya gago. Marathana a borotho a wela fase. Aowa, ga go na bothata. Ga go na ditšhošwane mo! Fela, ema gannyane! Go na le ditšhošwane tše pedi tše tharo tšeo di kgokološago marathana. Eupša seo ga se bothata. Ditšhošwanenyana tše mmalwa ga di na bothata. Fela lebeledišiša ka tlhokomelo. Diphoofotšwana tše dinnyane di emaemiša manakana a tšona moyeng.

Ka pejana e tee ya tšona e kitimakitima le lebato gommee ya timelela. Tlhodi ya tšona e hweditše dijo, gomme e a tloga e ya go botša ditšhošwane tše dingwe. Fela e swanetše go gopola tsela ya go boela moo dijo di lego gona. Tšhošwane ga e tlogele mehlala ge e sepela. E tlogela mohlala wa monkgo.

Ge tšhošwane ya tlhodi e fihla sehlageng, e tsebiša ditšhošwane tše dingwe ka monkgo wa yona gore e hweditše dijo. Bjale ke lethabo fela gohle. Ka ponyo ya leihlo di a tloga, di kitima ka

morago ga tlhodi ya tšona go latela mohlala wa monkgo wo e o tlogetšego ge e feta. Go se go ye kae go tla ba go šetše go na le mothaladi wo motelele wa ditšhošwane mo lebatong. Marathana ale a borotho a lebile sehlageng.

A re kwešišeng

- Ditšhošwane di "boledišana" bjang?
- Di hwetša bjang tsela ya go boela sehlageng sa tšona?
- O nagana gore ditšhošwane ke diphedi tša go hlweka goba tša ditšhila. Efa mabaka a karabo ya gago.
- Nyalanya mantšu ao a lego ka go la nngele ka lepokisaneng la ka tlase le ditlhalošo tša ona. Thala mothalo go tloga go lentšu go ya go tlhalošo ya lona.

kgokagana	motho yo a romilwego go yo nyaka tshedimošo
manakana	sehlopha sa ditšhošwane seo se dulago mmogo
mohlape wa ditšhošwane	bolela
tlhodi	dinakana tšeo di melago mo hlogong ya dikhunkhwane

A re ngwaleng

Diriša mantšu a go feleletša mafoko.

ke	go tshwenye	o	Go	ga di kgone

Ditšhošwane _____ go bolela. Di diriša manakana a tšona go boledišana.

Ge _____ wiša marathana, ditšhošwane di a a topelela.

Ga _____ ge o wiša marathana a dijo. Ditšhošwane di tla a ja.

_____ bjalo! Kgošigadi ya ditšhošwane e dula mo mohlapeng wa ditšhošwane.

Alalaa! Lebelela mola. _____ mohlape wa ditšhošwane.

Letšatšikgwedi:

Go beakanya kanegelo

A re ngwaleng Ngwala mafoko a ka tatelano ya maleba go bopa temana.

Ka morago ga sebakanyana tšhošwane e be e nagana gore e tlile go hwa gomme ya goeletša gore e hwetše thušo.
Mo letšatšing leo le bego le fiša, tšhošwane e ile ya nagana go itimola ka nokeng.
"O se ke wa tshwenyega," gwa goeletša leeba. "Ke tla go thuša."
Ka bomadimabe, e ile ya batamela kudu gomme ya wela ka gare.
"Ke a leboga. O phološitše bophelo bja ka," gwa bolela tšhošwane. "Ka tšatši le lengwe ke tla go thuša."
Leeba le ile la lahlela letlakala ka nokeng.
Tšhošwane e ile ya diriša letlakala bjalo ka sekepe.

A re ngwaleng Ngwala ka dipuduleng tša polelo.

Lapologa

Lekola ka moo o ka fetolago tlhaka e tee ka go kgato ye nngwe le ye nngwe go bopa lentšu le lefsa.

Mohlala:

Fetola sega go ba sego ka dikgato tše nne.

sega	sege	fega	sebo	sego

Bjale thala mothaladi ka fase ga tlhaka yeo e fetogago ka go kgato ye nngwe le ye nngwe:

bola go ya go fola ka dikgato tše nne

bola	sola	bela	bona	fola

bona go ya go bola ka dikgato tše nne

bona	gona	gola	boya

fela go ya go fepa ka dikgato tše tshela tše bonolo

fela	wela	nela	nepa	fega	felo	fepa

Leka go dira ye ka bowena:
taboga go lekanya ka dikgato tše tharo

Letšatšikgwedi:

Nonwane mabapi le tlholego ya Barwana

A re boleleng

- O nagana gore lentšu le, "tlholego", le ra goreng?
- O kile wa bopa selo se sengwe?
- O nagana gore lefase le bopilwe ke mang?
- O nagana gore wena o bopilwe ke mang?

A re baleng

Nonwane mabapi le tlholego ya Barwana

Mmaseletswana o be o dutše o le gona go tloga mathomong a tlholego ya lefase. Ntši ya nose e ile ya o rwala ya sepela le wona mo leswiswing la meetse a ledimo ao a bego a khupeditše lefase le lefsa.

Nose e ile ya kwa go tonya le gona go lapa. E ile ya lebelela karolo ya lefase yeo e omilego moo e ka beago morwalo woo wa yona. E ile ya fofa gannyanegannyane, kgauswi le meetse. Mafelelong letšoba le legolo le lešweu leo le bego le bulegile ka bogare la tla le phaphametše.

Ya bea Mmaseletswana gare ga letšoba gomme ya bjala godimo ga wona peu ya motho wa mathomo. Peu e be e šireletšegile kgahlanong le diphefo le meetse.

Gomme nose ya hwa. Mmaseletswana wa tsoga mo mesong ya letšatši gomme motho wa mathomo wa Morwana a tswalwa.

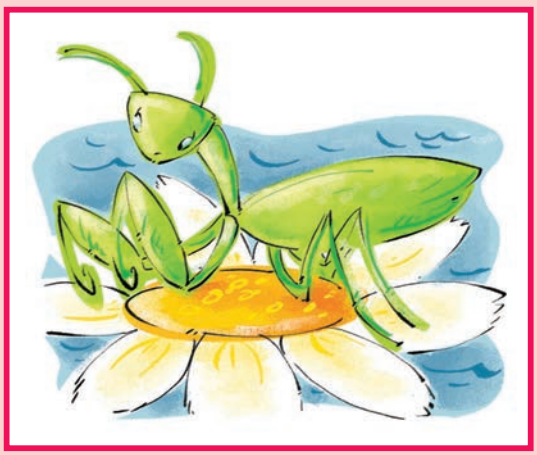

Mmaseletswana wo o rapelwago ke modingwana wa Barwana yo a hlodilego le go fa maina a dilo tšohle. Mmaseletswana o romela pula le go tliša go tsoma go gobotse. O šireletša batho malwetšing le dikotsing. Fela Barwana ga ba rapele Mmaseletswana. Ba rapela letšatši, ngwedi le dinaledi, e sego Mmaseletswana.
Le se lebale gore nonwane ga se taba ya nnete.

A re boleleng

- O kile wa bona Mmaseletswana wo o rapelago?
- Ke lentšu lefe leo o ka le šomišago go hlaloša Mmaseletswana woo o rapelago?
- Ke dilo dife tše botse tšeo Mmaseletswana wo o rapelago o di dirago go batho ba Barwana?
- Go bohlokwa go direla batho ba bangwe dilo tše dibotse?
- Boledišanang ka ga dilo tše pedi tše dibotse tšeo le kilego la di dira.

A re ngwaleng

Bapetša mantšu le ditlhalošo tša ona.
Thala mothalo go tloga go lentšu go ya go tlhalošo ya lona.

LENTŠU
go ba gona
matlakadibe
tiilego
morwalo
šireletša

TLHALOŠO
na ka maatla
selo se bothata go ka se rwala
thibela dikotsi gore di se ke tša direga
kgwahlile
go ba lefelong le lengwe

Letšatšikgwedi:

Go nagana ka ga Barwana le nose

A re kwešišeng

Na lentšu le lengwe la batho ba "ma-San" ke eng? Kgetha go tšwa mantšung:

Barwana	Mathosa	Mazulu	Matsonga

Nose le Mmaseletswana wo o rapelago di netefatša gore ngwana wa mathomo wa Morwana o a belegwa.

Na o nagana gore ke ka lebaka la eng go kgethilwe nose? Kgetha mantšu a maleba go feleletša lefoko la ka tlase.

loma	gobatša	raga	hlaba

Mongwadi o kgethile nose ka gore e kgona go _____ dikhunkhwane tše dingwe tšeo di lekago go e thibela.

Na Mmaseletswana o šireletša Morwana kgahlanong le eng?

Na Barwana ba rapela mang?

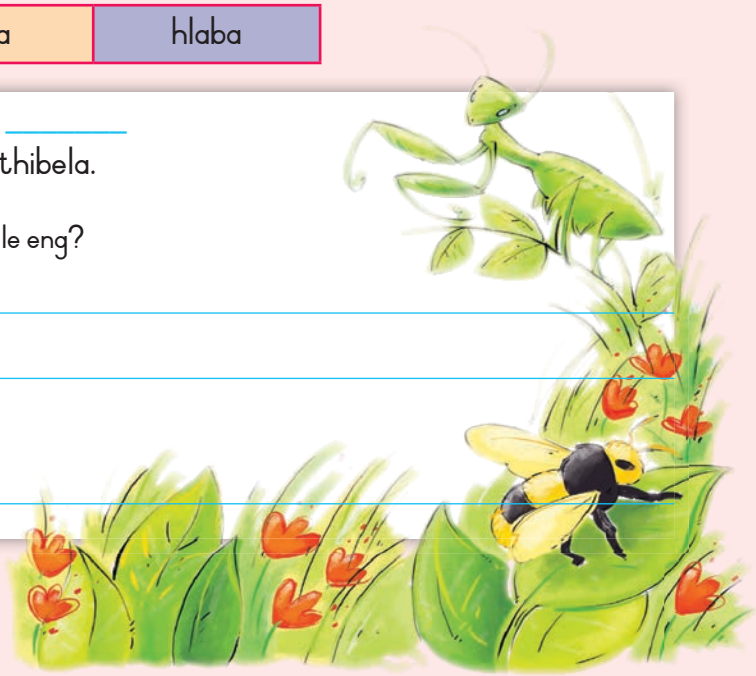

A re ngwaleng

Thala mothalo ka tlase ga lentšu leo le kwagalago bjalo ka la mathomo.

nanya	fofile	kganya	talalerata	gonabjale
kgato	lokilego	tlhaga	thato	rategago
polokego	letšhogo	kariki	potego	ithuta
sokologa	dira	fepa	tšhoga	bofologa
tswala	fiša	lenaka	fene	setala

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm

A re ngwaleng

Feleletša lenaneo le

Mohlala: telele	teletšana	teleletelele
botse		
kgolo		
tala		
bogale		
kgauswi		

A re ngwaleng

Ngwalolla mafoko a. Thoma lefoko le lengwe le le lengwe ka *Maabane*.

Mohlala:

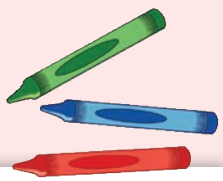

Seemo sa boso ke sa diphefo le dipula.
Maabane seemo sa boso e be e le sa diphefo le dipula.

Nose e ile ya rwala Mmaseletswana ka legano la yona.

Nose e ile ya bea Mmaseletswana mo gare ga letšoba.

Peu e šireletšegile kgahlanong le boso bjo bo befilego.

Mmaseletswana o šireletša batho kgahlanong le dikotsi.

Thala mothaladi ka tlase ga sediri mo mafokong a ka godimo.

Go na le maina a go ngwalwa dikarolong tše di fapanego tša lefoko go tšweletša mehola ya ona. Leina le ka ba sediri. Gantši sediri se tla mathomong a lefoko. Se go botša gore mang goba eng o/e dira eng.

Mohlala:

Anna o phaphatha mpša.

Pula e a nthapiša.

Go ikokobetša go a thuša.

Letšatšikgwedi:

Go ikokobetša goba go swarwa ke tlala?

A re baleng

Bommaseletswana ba bangwe ba dira disentimetara tše 10 ka botelele. Go na le dikgato tše tharo mo bophelong bja mmaseletswana wo o rapelago: lee, Mmaseletswana wo monnyane, le wo mogolo. Mmaseletswana ke wo monnyane le gona ga o na mafofa. Mmaseletswana o phela tekano ya ngwaga o tee.

Mmaseletswana o bonala o ikokobeditše ge o nyakana le dijo. Ke khunkhwane e le tee fela yeo e ka dikološago hlogo ya yona makga a 180 goba go feta. Ke seripagare sa ntikodiko. Mmaseletswana o diriša mahlo a wona a go bona gabotse ge o tsoma.

Ge o khutša, o swara maoto a wona a pele ka tsela yeo o bonagalago eke o a rapela. Maoto a wona a pele a na le mekokotlo ye bogale ya go swara sebolawa sa wona. Mmaseletswana gantši o lebelelega go swana le tikologo yeo o lego go yona. Gantši e ba talamorogo goba tshehla. E emela sebolawa sa yona gore se batamele kgauswi, gomme wa se swara ka pela. Mmaseletswane wo o rapelago o ja gape le mekgaritswana ye mennyane, dinoga, digwagwa, dinonyana le magotlo.

Batho ga ba bone Bommaseletswana bjalo ka seruiwaratwa. Bengdirapana ba bangwe ba rua bo mmaseletswana gore ba je dikhunkhwane tšeo di lego kotsi go dirapana tša bona. Mmankgagane, dinonyana le mobu di ja Mmaseletswana.

A re kwešišeng

- Ke ka lebaka la eng Mmaseletswana o bitšwa Mmaseletswana woo o "rapelago"?
- Ge o lebelela Mmaseletswana, o bonala eke o ka jewa. Na go bjalo? Efa mabaka a karabo ya gago.
- O nagana eke o ka kgona go khutela manaba a wona? Efa mabaka a karabo ya gago.
- Ke magato afe a mararo a bophelo bja Mmaseletswanaao ao o a tsebago?
- Ngwala mafoko a mabedi mabapi le ka fao Mmaseletswana o swarago dibolawa tša wona.

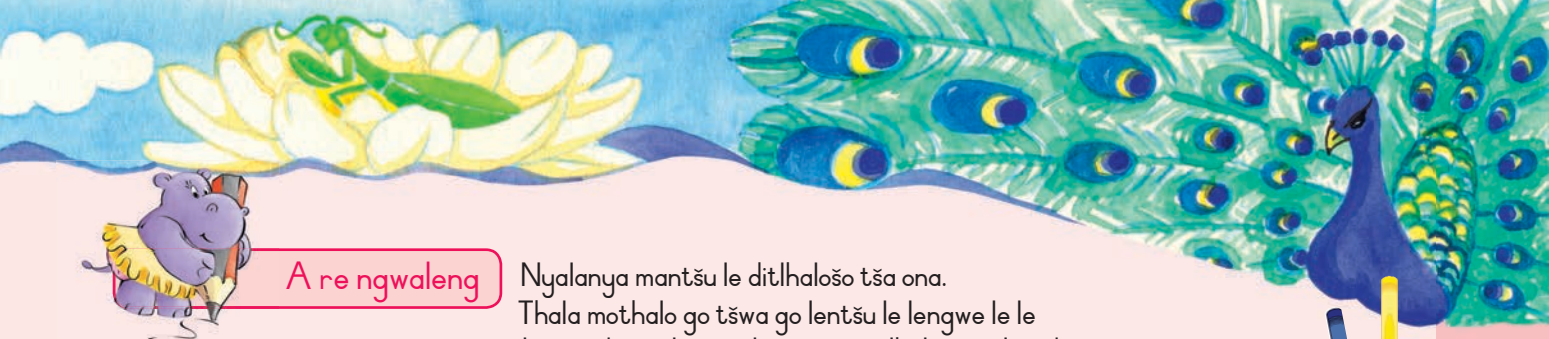

A re ngwaleng

Nyalanya mantšu le ditlhalošo tša ona.
Thala mothalo go tšwa go lentšu le lengwe le le lengwe ka go la nngele go ya go tlhalošo ya lona ka go la go ja.

ithoba	lefelo la rena
magare	kgona go kweša bohloko
sebolawa	ikokobetša kudu
tikologo	dikgato tšeo dilo tša go fapana di diregago ka tšona
magato	phoofolo yeo e swarwago ke ye nngwe bjalo ka sejo sa yona
gobatša	bjalo ka meetlwa

A re ngwaleng

Ngwala mafoko a ka tatelano ya maleba go bopa temana. O se ke wa lebala go thoma lefoko la gago ka tlhaka ye kgolo le go feleletša ka khutlo.

Mmaseletswana wa tsoga mo mesong ya letšatši gomme motho wa mathomo wa Morwana a tswalwa.
Gomme nose ya hwa.
Mafelelong letšoba le legolo le lešweu leo le bego le bulegile ka bogare la tla le phaphametše.
Ya bea Mmaseletswana mo gare ga letšoba gomme ya bjala godimo ga lona peu ya motho wa mathomo.
Mmaseletswana o be o dutše o le gona go tloga mathomong a tlholego ya lefase.
Nose e ile ya o rwala ya sepela le wona mo leswiswing la meetse a ledimo ao a bego a khupeditše lefase le lefsa.
Mmaseletswana wo o rapelago ke modingwana wa Barwana yo a hlodilego le go fa maina a dilo tšohle.
Mmaseletswana o romela pula le go tliša go tsoma mo gobotse.

Letšatšikgwedi:

Go nagana ka ga mmaseletswana

A re ngwaleng

Ngwala pego mabapi le mmaseletswana wo o rapelago.
Ngwala mafoko a mabedi ka tlase ga hlogo ye nngwe le ye nngwe.

Mmaseletswana wo o rapelago

ka _____

Ka fao o lebelelegago ka gona

Mo o dulago

Diphedi tšeo di jago mmaseletswana

Dijo tšeo mmaseletswana o di jago

Dintlha tšeo di kgahlišago tšeo ke ithutilego tšona e bile

A re ngwaleng

Nyalanya diema le ditlhalošo tša tšona. Thala mothalo go tloga go seema go ya go tlhalošo ya sona.

SEEMA	TLHALOŠO
Pudi ya ja leotša e fetetša tše dingwe.	Batho ba bafsa ba tšea tsebo le maitemogelo go ba bagolo.
Mahlaku a mafsa a ema ka a matala.	Motho le ge o be o ka mo fenya, ge o ka mo latelela ga gagwe, a ka lwa ntwa ya letsogokgaoga.
Noga ga e latelelwe moleteng.	Motho ge a dirile bobe, o bolaiša le bao ba phelago le yena.

Bjale ngwala seema sa gago. E ka no ba seo o šetšego o se tseba, goba seo o ipopelago sona.

Lapologa

Na o ka utolla khoutu ya rula? Ngwala tlhaka ye nngwe le ye nngwe ka f'ase ga rula ya mathomo. Hwetša molaetša.

A 1, 2, 3, 11
N 0, 10
O 4
I 5, 9
P 6
H 8
S 7
? 12

LENA O _ _ _ _ _ _ _ _ _

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Phikoko e hwetša moputso

A re boleleng

- Lebelela seswantšho sa phikoko. Boledišanang ka mafofa a yona, mosela wa yona, ka moo e emago ka gona.
- Na o nagana gore ke nonyana ye botse? Ke eng se sebotse mabapi le yona?

A re baleng

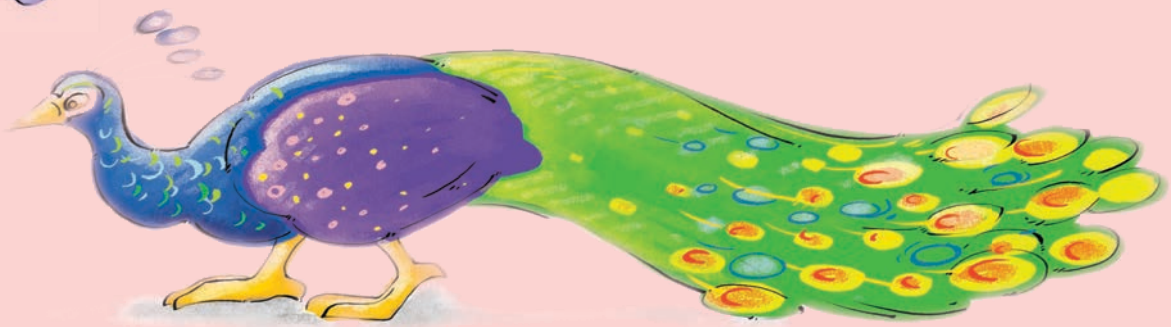

Kgalekgale phikoko e be e le nonyana ya go hloka mekgabišo. Mafofa a yona le mosela di be di le tše tsotho le gona di le ditšhila, gomme e be e na le maoto a go befa a mašošo. Ka tšatši le lengwe ge Phikoko e be e le gare e kgoboketša dijo mo fase, Indra, modingwana wa lefaufau, a feta ka lebelo.

"O ya kae o le lebelong ka tsela ye,?" gwa botšiša Phikoko.

"Kgoši Ravana yola yo mobe o leka go nkitimiša. Le ge e le gore ke modingwana ebile nka kgona go diriša legadima go gobatša batho, ga go seo se ka kgomago Ravana. Seo nka se dirago go itšhireletša ke go khuta. Fela ga go na lefelo leo nka khutago go lona mo."

"Etla ka pela. Ke tla emiša mosela wa ka gomme o tla khuta ka fase ga wona".

Rivana ga se a kgona go bona Indra gomme a mo feta a ya ka sethokgweng.

"Ke a leboga, ke a leboga," gwa bolela Indra. "Ga o na mekgabišo fela o na le sebete. Seo ke go lebogago ka sona ka lebaka la go ba le sebete ga gago ke gore, ke tla go dira nonyana ye botse kudu lefaseng ka bophara".

Ge a dutše a bolela, phikoko ya fetoga. Mafofa a yona a fetoga a ba le mmala wo motalalerata wa go taga gomme mosela wa yona wa ba bjalo ka fene ye talamorogo ka mahlwana a go gadima a gauta.

Phikoko e ile ya itebelela mo meetseng gomme ya bona ka fao e lego botse ka gona. E ile ya ikwa e na le makoko gomme ya sepela e emišeditše hlogo ya yona godimo. Nako le nako ge e

bona phikoko ya tshadi, yeo mafofa a yona a bego a sa le a matsotho, e be e tla emiša mosela wa yona go e laetša ka mo e lego botse ka gona.
Fela ke eng seo se bego se se sa fetoga? Maoto a yona! Nako le nako ge Phikoko e lebelela maoto a yona gomme e bona ka moo a befilego ka gona, e be e tla iša ditšhela tša yona fase gomme ya lla!
Ka India kgale go be go dumelwa gore nako le nako ge Phikoko e lla go be go laetša gore go tla ba le ditladi, magadima le pula. Indra, modingwana wa ditladi le magadima, o dirile phikoko go ba mmaditsela wa gagwe.

A re boleleng

- Phikoko e be e lebelega bjang pele ga ge e fetoga?
- E be e lebelega bjang ka morago ga ge e fetogile?
- E ile ya itshwara bjang ka morago ga ge e ile ya fetoga ya ba botse?
- Go na le motho yo o mo tsebago yo o naganago gore o botse kudu?
- O itshwara bjang?

A re ngwaleng

Bala tlhalošo gomme o ngwale lentšu la maleba go tšwa mapokisaneng.

hlokang mekgabišo	go ba le sebete	makoko	gaela	moromiwa

Sello se bogale _____

Motho yo a re tlišetšago ditaba go tšwa go yo mongwe _____

Ga e botse le gatee _____

Go ikgantšha ka mo o bopegilego ka gona _____

Go kgona go itebanya le go rarolla kotsi _____

Letšatšikgwedi:

Go nagana ka ga phikoko

A re kwešišeng

Kgetha hlogo ye kaone yeo e ka sepelelanago le kanegelo:

	Indra o tšhabela modingwana yo maatla
	Ka fao phikoko e hweditšego mafofa a yona
	Phikoko ya tshadi le ya pholo

Nonwanetsholo ke nonwane yeo gantši e nago le diphoofolo bjalo ka baanegwa, le gona e mabapi le ditiragalo tšeo e lego nnete. E re ruta se sengwe.

- O nagana gore kanegelo ya phikoko ke nonwanetsholo? Hlaloša gore ka lebaka la eng.
- Ke ka lebaka la eng Indra a fetotše mafofa le mosela wa phikoko.
- O nagana gore phikoko e be e le botse kudu pele ga ge e fetoga go ba nonyana ye botse goba ka morago ga ge e bile ye botse? Efa mabaka a karabo ya gago.

A re ngwaleng

Diriša mantšu go tšwa ka lepokisaneng ao a hlalošago ka moo phikoko e bego e lebelega ka gona pele ga ge e ka ba botse le ka morago ga ge e tla ba botse .

hlokago mekgabišo	botse	talalerata ya go taga	talamorogo	tsotho
ditšhila	mahlwana a gauta	segiša	mašošo	

Pele ga	Morago ga

A re ngwaleng

Lebelela hlogo le lefoko la mathomo la sereto se se lego ka mo tlase. Di go botša seo se lego mabapi le sona. Mafoko a mangwe ke mafoko a go thekga. A go fa dintlha ka botlalo mabapi le lefoko le bohlokwa. Le ge go le bjalo, mafoko a mangwe ga a wele ka mo fase ga sereto se. Mafoko a ga a go botše tše dintši mabapi le kgopolo ye bohlokwa. O se ke wa akaretša mafoko a ge o ngwala sereto ka lefsa.

Phikoko

Phikoko, Phikoko, mebala ya gago e a kgahliša,

Phorogohlo ye nnyane ya lethabo

Botalamorogo bja lewatle, Ke duma ge nkabe o le wa ka

Mekgabišo ya gago e lebelelega bjalo ka molalatladi,

Ka mebala ye mebotse ya botalamorogo, talalerata
le serolane,

O kgana mo, o kgana mola

Mosepelo wa gago o botse, ka bothakga le ka boikgantšho,

Modumo wa sello sa gago o kwala kgole,

Mahlo a gago a mabotsana le botala bja go makatša

Tswiri! tswiri! o bitša bagwera ba gago
Ka nnete o pono ya go bonwa.

Ngwala sereto ka lefsa ntle le mafoko ao a sa welego ka go se:

Letšatšikgwedi:

Phikoko ya seruiwaratwa e a rekišwa

A re baleng

Phikoko e a rekišwa ka Nelspruit: phikoko ye botse ye talalerata e a rekišwa. E na le dikgwedi tše 14. E godišitšwe ka lerato, e na le mekgwa ye mebotse, e tlwaeditšwe. E a tswirinya go tšhoša bao ba šwahlelago legae. E phela bjalo ka seruiwaratwa sa ka serapaneng ebile ga e sepele gohle. Bošego e kotama ka ngwakwaneng goba ka moagong wo mogolo ka serapaneng. E kgona go phedišana le dinonyana tše dingwe.

Tefo ke R250

Leletša Mdi Nguni go

083 041 5678

A re kwešišeng

- Mohumagadi Nguni o rekiša eng?
- O rekiša nonyana ka bokae?
- Go ra goreng go re "e a tswirinya go tšhoša bao ba šwahlelago legae"?
- O nagana gore nonyana e tlwaeditšwe go ba ya ka gae goba e phela bjalo ka ya nageng. Efa mabaka a karabo ya gago.
- E kgona go phedišana le tše dingwe? Efa mabaka a karabo ya gago.
- Go ra goreng go re e a "kotama"

A re ngwaleng

Thala methaladi go tloga go mantšu ao a lego ka letsogong la nngele la lepokisi go ya go mantšu ao a lego ka letsogong la go ja ao a feleletšago lefoko.

Phikoko e be e gwanta	botse le go phela gabotse mmeleng.
Mafofa a yona a be a na le	ka lentšu le legolo mosegare.
Ya lla	ka lešakana gwa dikologa phikoko ya tshadi.
Ya bina	mebala ye mebotse ya botalamorogo bja go taga.
E jele dijo tša yona gore e dule e le	ka boinkgatšho letšatši le lengwe le le lengwe ka serapaneng.

A re ngwaleng

Ngwala sereto sa gago mabapi le phikoko. O ka no diriša mantšu le dikgopolo ka gare ga lephephe le la mošomo.

- Sereto sa gago se swanetše go ba le methaladi ye tshela.
- Ka go methaladi ye meraro ya mathomo:
  Hlaloša ka fao phikoko e lebelegago ka gona.
- Ka go methaladi ye meraro ya mafelelo:
  Hlaloša mašata ao a dirwago ke phikoko le ka fao e sepelago ka gona.

Letšatšikgwedi:

Go hlokomela legae le lebotse

A re ngwaleng

Mohumagadi Nguni o rekiša phikoko ya gagwe. Batho ga se gantši ba rata go rekiša diruiwaratwa tša bona, fela ka nako ye nngwe ba tlamega go dira bjalo.

Akanya ka ge o na le seruiwaratwa seo o swanetšego go se rekiša. Ngwala papatšo ka sona.

Ka go papatšo ya gago, netefatša gore o:

- Hlaloša ka ga seruiwaratwa
- Hlaloša seo se dirago gore e be yeo e kgethegilego
- Hlaloša gore e ja bokae
- Ngwala leina la gago le nomoro ya mogala gore batho ba kgone go ikopanya le wena

Ge o rata o ka thala seswantšho sa seruiwa sa gago.

A re ngwaleng

Kopanya mantšu a go laetša modiro (lediri) ka lepokising ka letsogong la nngele le lentšu la maleba leo le laetšago leina ka lepokisaneng la ka letsogong la go ja.

roka

pholetšha

phutha

fega

saena

tlatša

tlola

tlampuletša

tšheke

baki

foromo

meetse

dieta

kgwele

lephephe

kunupi

A re boleleng

Na se se ra goreng?

O badile kanegelo ya phikoko yeo e befilego yeo e ilego ya fetoga ya ba botse.
O nagana gore "go ikgantšha bjalo ka phikoko" go ra goreng?
Bjale boledišanang gore le nagana gore se se ra goreng:

- Mogopolo wa go swana le wa tlou
- E na wa go epolla bahu.
- O thabile bjalo ka namane e garama.
- O homotše bjalo ka semumu.

Letšatšikgwedi:

Tau le legotlo

A re boleleng

- Na o nagana gore phoofolo ye nnyane e ka thuša phoofolo ye kgolo. Ka mokgwa mang?
- Na o tseba ka ga kanegelo ye nngwe ya beibele moo motho yo a nyatšegilego a ilego a kgona go fenya motho yo mogolo go yena?
- Na o nagana gore bogolo bo bohlokwa ka dinako tšohle? Efa mabaka a karabo ya gago.

A re baleng

Ka letšatši le lengwe magotlo a mabedi a mannyane a mmala wo mopududu a be a lebeletše tau ye kgolo ye bogale e robetše mo letšatšing. "Namela mo godimo ga nko ya gagwe," gwa bolela le lengwe. "O bone ge eba e tla tsoga!"

Gomme legotlwana la lešilo la namela godimo ga nko ya tau, namile gwa diregang? Go bjalo, tau ya tsoga gomme ya swara legotlo ka marofa a yona a magolo.

Tau ye kgolo e be e tenegile gomme e be e nyaka go ja legotlwana leo ka motsotswana. "Aowa hle! o se ke wa mpolaya, tau," gwa phophotha legotlwana leo le bego le roromela. "Ka letšatši le lengwe ke tla go thuša."

Tau ya sega. "Wena? O yo monnyane kudu go ka thuša yo mongwe, legotlwana le lennyane! O ka se nthuše!" Gomme ka gobane e be e se ya swarwa ke tlala, tau e ile ya tlogela legotlo la sepela.

Morago ga fao, tau e be e kitima mo nageng. Ka pejana ya wela godimo ga molaba woo monna a o theilego go swara phuthi. E be e le nnete ye kgolo gomme tau ya swarwa ka pela. E be e sa kgone go tšwa ka fao, fela e be e kgona go rora.

"Thušang! Thušang! Thušang" ya rora. "Nthušeng go tšwa molabeng wo."

Phuthi ile ya sepela. "Nka se go thuša" gwa bolela phuthi. "Beke ya go feta o jele morwarre."

Mmutla wa feta o fofafofa. "Nka se go thuše," gwa bolela mmutla. "Beke ya go feta o jele mma."

Gomme legotlwana le lennyane le lesehla la feta le kitima. "Ga se wa mpolaya beke ya go feta", la realo. "Ke tla go thuša."

Gomme legotlwana le lennyane le lesehla la kokona nnete. La kokona la kokona la kokona. Morago ga nako ye telele ka merithi lešoba leo la nnete la ba le legolo go lekana gore tau e kgone go tšwa ka fao.

"Ke a leboga mogweranyana. Bjale ke a tseba gore le diphoofotšwana tše dinnyane di ka thuša diphoofolo tše dikgolo tša go swana le nna," gwa bolela tau.

- O nagana gore kanegelo ye e ka ba e le nnete? Efa mabaka a karabo ya gago.
- O nagana gore kanegelo ye e re ruta se sengwe? Na o nagana gore thuto ya gona ke eng?
- O kile wa thuša motho yo mongwe goba phoofolo?
- Laodišetša mphato gore ke mang yo o kilego wa mo thuša le gore o thušitše motho goba phoofolo yeo bjang.

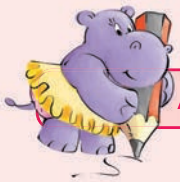

A re ngwaleng

Hwetša mantšu ka gare ga kanegelo ao a laetšago "nnyane" le "kgolo" A ngwale ka kholomong ya maleba.

nnyane	kgolo

Letšatšikgwedi:

Go nagana ka ga tau le legotlo

A re kwešišeng

Lebelela kanegelo ya tau le legotlo gape. Na o nagana gore hlogo ya kanegelo ye e ka ba eng?
O nagana gore kanegelo ya tau le legotlo e na le molaetša wo e re rutago wona? Na o nagana gore thuto ya gona ke eng?
Lebelala mebolelwana ye gomme o laetše gore ke ofe wo o sepelelanago le kanegelo:

Nonwanetsholo ke nonwane yeo e re rutago mekgwa ye mebotse ya bophelo goba thuto.

	Tau ge e robetše e robetše le meno a yona.
	Matsogo a hlatswana.
	Ditšhwene di tshotshotše bana.
	Molato o tšwele ka kgoro.

- Ke ka lebaka la eng legotlo le ile la tshwenya tau?
- Ke ka lebaka la eng tau e ile ya kgetha go se je legotlo?

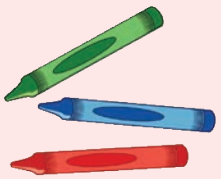

A re ngwaleng

Kopanya seripa sa mathomo sa lefoko le seripa sa bobedi. Bjale ngwala lefoko leo le nepagetšego mo sekgobeng sa ka tlase.

Tau ye kgolo e be e	gore bophelo bja lona bo bolokege.
Legotlwana le lennyane la rapeletša	meno a bogale.
Tau e wetše ka gare ga molaba ka ge	ithobaletše ga bose mo letšatšing.
Legotlo le be le na le se sengwe seo se nago le mohola	ka lebaka la makoko a yona.
Tau e be e swanetše go kgopela tshwarelo	e be e sa lebelela ka tlhokomelo.

A re ngwaleng

Feleletša mafoko ao a lego ka gare ga lenaneo. Ngwala mafoko ao a feletšego ka tlase ga lenaneo. O se ke wa lebala go thoma lefoko ka tlhaka ye kgolo le go feleletša ka khutlo.

Tau e be e eya go ja legotlo	ka ge
Tau e ile ya kgetha go se je legotlo	ka ge
	ka ge legotlo le be le le le lennyane kudu.
Phuti ya gana go thuša tau	ka ge
Tau e be e nagana gore e bohlokwa kudu	ka ge
	ka ge legotlo le ile la e phološa.

Lapologa

Swarang phadišano le bagwera ba lena go bona ka fao le ka dirago se ka pela ka gona.

- Lebelela kanegelo ya tau le legotlo.
- Thalela lentšu leo le laetšago pefelo.
- Thala sediko godimo ga lentšu leo le laetšago go thothomela.
- Kgabiša ka mebala lentšu leo le laetšago go sohla marathana a mannyane ka nako e tee.
- Thala X kgauswi le lentšu leo le laetšago karolo ye kgolo ya lefelo goba naga yeo e se nago le selo.
- Swaya lentšu leo le laetšago go phophotha.

Letšatšikgwedi:

Serena o lekodišiša kanegelo ya Seafrika

A re baleng

Ditau ka nako ya letena

E ngwadilwe ke Mary Pope Osborn. E swantšhitšwe ke Sal Murdocca

E lekodišitšwe ke Serena

Kanegelo ye e mabapi le Jack le Annie yoo a etelago difofane tša Afrika. Moo ba bona diphoofolo tša go fapana bjalo ka dithutlwa, dipitsi le dibata tša naga. Thai yeo ba swanetšego go e nyepolla mo kanegelong ye ke, "Ke mmala wa gauta gomme ke bose kudu efela o hlokomele kotsi yeo e bobamilego go nna." Ba leka go nyepolla thai pele ba ka boela gae.

Karolo yeo ke e ratago kudu ya puku ye ke ge tlou e tšhela Annie ka šawara ya meetse go tšwa go Pogo Ya yona. Puku ye e kgahliša kudu ka ge Annie a tšwelapele go raloka le diphoofolo gomme Jack ga a nyake ge a dira seo ka ge a tšhaba gore a ka hwetša ditau. Ke rata gape karolo yeo Jack le Annie ba kopanago le bahlabani ba Masai le ge ba abelana potoro ya dimake le bona. Diswantšho ka gare ga puku ye di nkgopotša diphoofolo tšeo ke di bonego kua serapeng sa diphoofolo.

Ke holofela gore bana ba tla rata puku ye ka ge e ba ruta ka ga diphoofolo tša go fapana ka Afrika, le gona e a kgahliša.

A re kwešišeng

- Puku ye e ngwadilwe ke mang?
- Ke mang a thadilego diswantšho tša puku?
- Ke karolo efe ya puku yeo Serena a e ratago kudu?
- Ke thai efe yeo Jack le Annie ba swanetšego go e nyepolla?
- Ke karolo efe ya Afrika yeo o naganago gore ba e etetše? Ge e le gore ga o tsebe, nyakišiša gore bahlabani ba Masai ba tšwa kae.
- Thala seswantšho seo se sepelelanago le tshekatsheko ya puku ye.

A re ngwaleng

Kgetha mantšu a maleba go tšwa ka lepokisaneng gore o kgone go feleletša mafoko.

nanya	kgauswi le	ka pele ga	ka morago ga	phakiša

Tau e _____ legotlo.

Legotlo le _____ tau.

Phuthi e _____ legotlo.

Tau e _____ go feta legotlo.

Motsomi o _____ ga tšona ka moka.

A re ngwaleng

Lebelela seswantšho sa legotlo le ntšha tau ka gare ga molaba. Ngwala ka gare ga dipudula tša polelo seo o naganago gore ba boledišana ka sona.

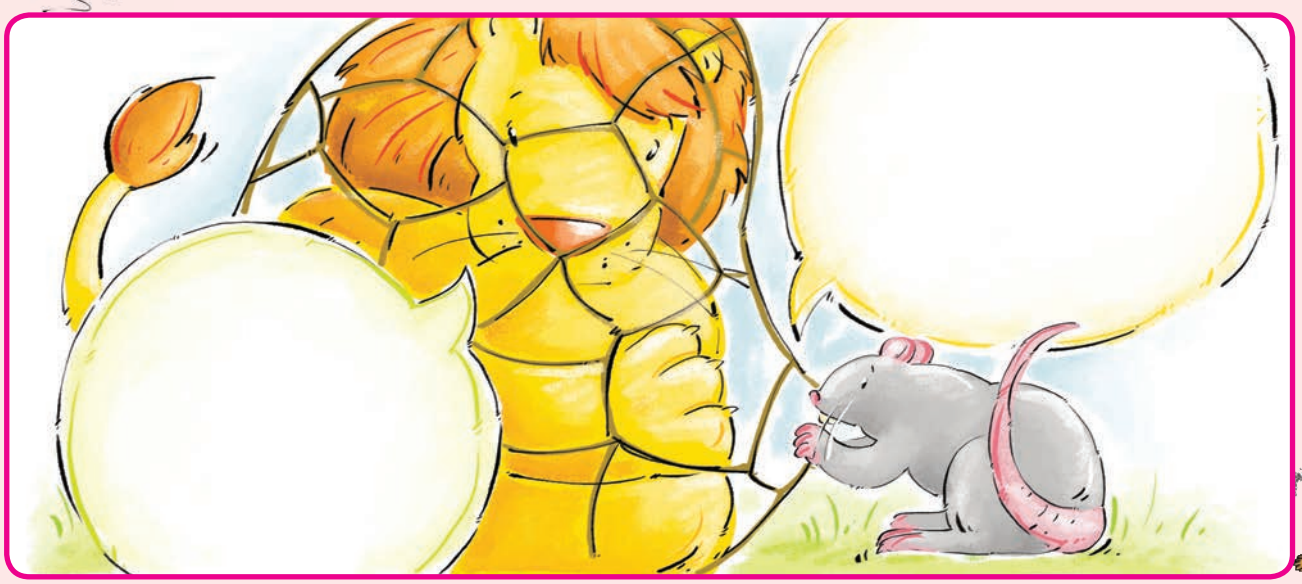

Letšatšikgwedi:

E re madume go dikubu

A re ngwaleng

- Ngwala kanegelo?
- Lebelela seswantšho le mantšu go beakanya kanegelo ya gago.
- Thoma ka go dira mmepe wa segokgo. Diriša letlakala leo le sa šomego go beakanya se.
- Ngwala mantšu a bohlokwa godimo ga mmepe wa segokgo.
- Rulaganya kanegelo ya gago go phošolla diphošo go kaonafatša kanegelo ya gago.

Mantšu a bohlokwa
noka ya maraga, mahlaka ao a lego ka thoko ga noka, bjang bja nageng, legae la lapa la dikubu.
o se ke wa dira bjalo, nonyana ye nnyane yeo e nago le mohola, dikgofa le matsetse, mma le tate
ga go na thušo, kgokologa, letshwenyo
ga a hloke mogwera, bjalo ka matsetse le dikgofa
matsetse le dikgofa di a loma, leka go hlapa ka maraga, go longwa go thoma go ba bohloko
go bona kgogobadimo, thuša hle, a ka se go kgame, bjale ke bagwera ba bagolo

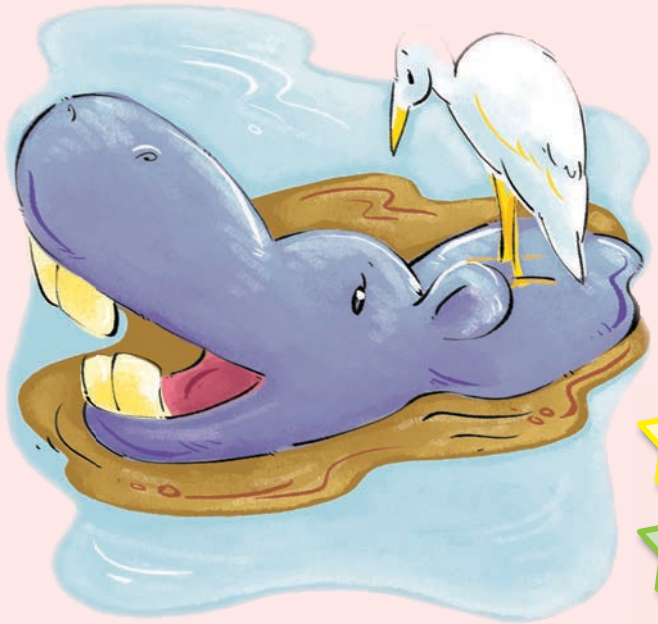

Teacher

Date:

Sign:

3

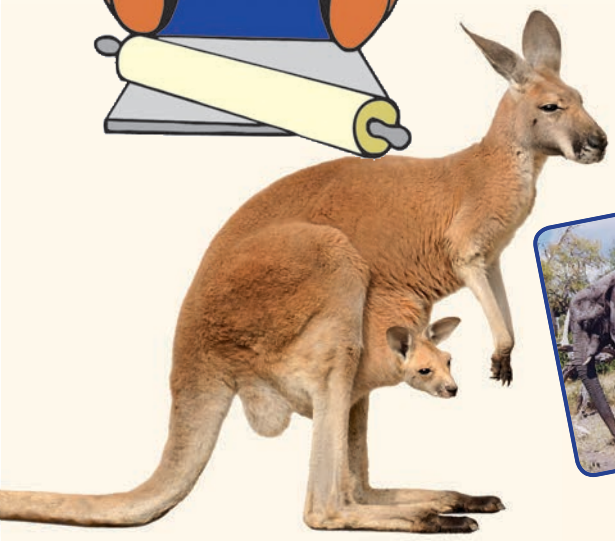

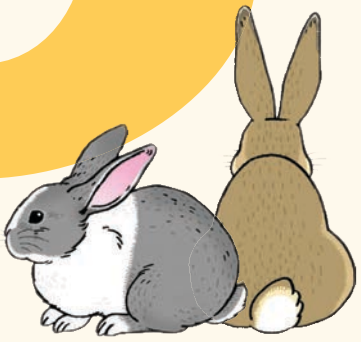

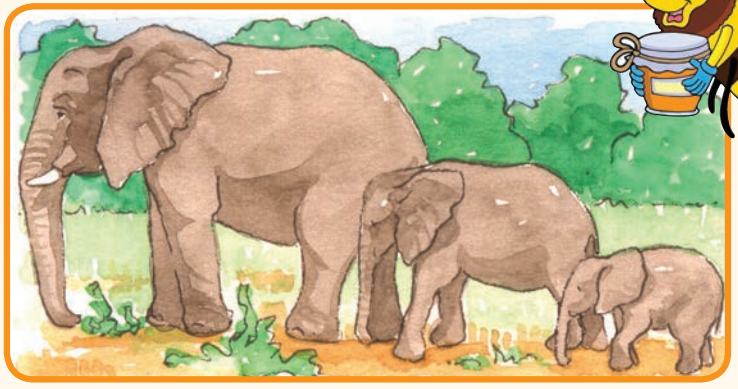

Letšatšikgwedi:

Mmutla wo o kgethilwego

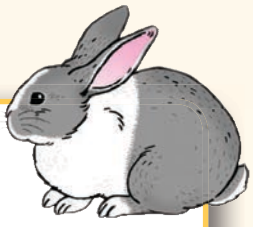

A re boleleng

Lebelela seswantšho.

- Lebelela seswantšho ka go la nngele. Na o bona eng?
- Lebelela seswantšho ka go la go ja. Na o bona eng?
- Na diswantšho di a fapana?
- Na phapano ke eng?

A re baleng

Go šireletša mebutla ya nokeng

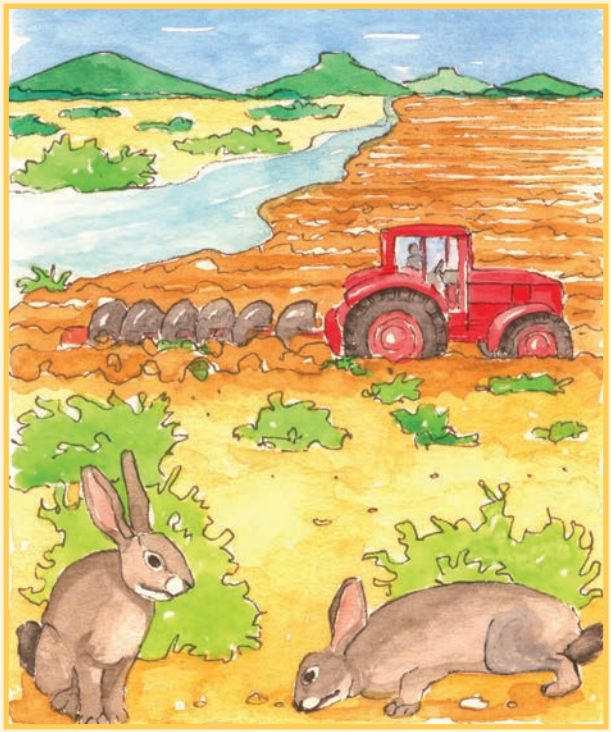

Mebutla ya Nokeng e hwetšwa ka Afrika-Borwa fela, ka Karoo. Ka bomadimabe ke diphoofolo tša go nyantšha tšeo di lego kotsing. Di mo kotsing ya go felela tša se sa hlwa di eba gona. Mebutla ya Nokeng e hwetšagala mo lebopong la noka ya Karoo. Mobu wa gona o e kgontšha go epa melete. Mebutla ya nokeng e hloka melete ya go godišetša bana ba yona bao ba bago ba bannyane kudu ge ba tswalwa – ba nyakile go feta lepokisana la mmankgwari gannyane. Bana ba gona ba bitšwa di kgabutlana.

Balemi ba bangwe ba lemile mo kgauswi le noka; ka

fao mebutla ya nageng e swanetše go ba e bolailwe. Ke mafelo a mmalwanyana fela moo mebutla ye e ka phelago gona ya godiša bana ba yona.

Ba Mokgatlo wa Afrika-Borwa wa Mašoka ba leka go šireletša mebutla ye ya nokeng. Balemi ba bangwe ka Karoo ba dumelelane ka go šireletša mebutla ka dipolaseng tša bona. Go na gape le lenaneo la go e tswadiša ka Serapeng sa Diphoofolo sa De Wildt. Moo ba tswadiša mebutla ka tlhokomelo. Ba holofela gore ba ka bušetša mebutla ye ka Karoo, moo e dulago gona.

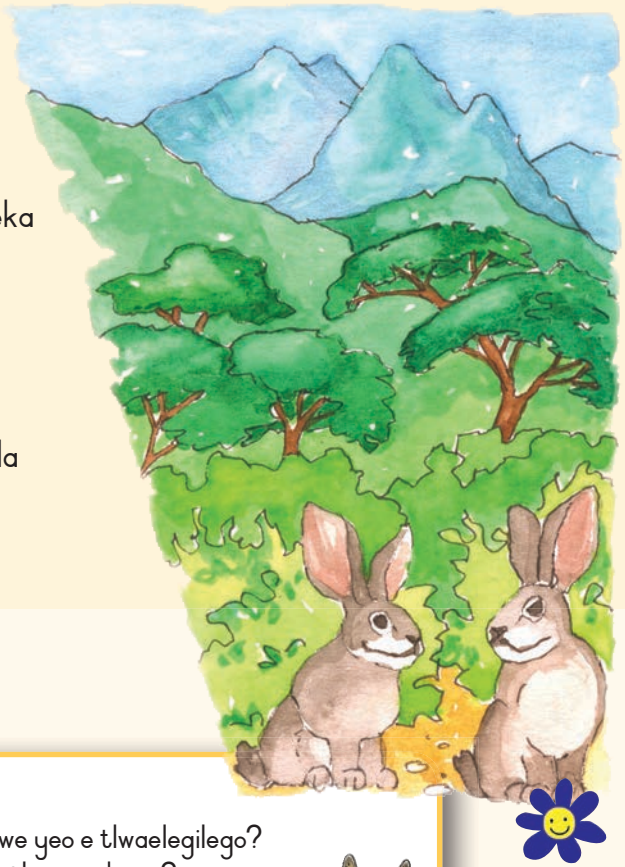

A re boleleng

- Na kanegelo ye e mabapi le eng?
- Na mebutla ya nokeng e swana le mebutla ye mengwe yeo e tlwaelegilego?
- Na o nagana gore ke ka lebaka la eng e bitšwa mebutla ya nokeng?
- Na mebutla ya nokeng e kotsing? Hlaloša gore ka lebaka la eng.

A re ngwaleng

Ka go mothaladi wo mongwe le wo mongwe, bapetša lentšu la mathomo leo le ngwadilwego ka boso le tlhalošo ya lona go tšwa mo mapokising (dimu-). Mantšu a mangwe mo lenaneong a na le tlhalošo yeo e nyakilego go swana. Kgetha lentšu la maleba.

Ngwala mantšu ao a ngwadilwego ka boso ka gare ga pukuntšu ya gago.

tšhošetša	ile	nyama	hwelela	šoro
senyantšhi	dinonyana	dinose	diphoofolo	digwagwa
timelela	fokotšega	felela	oketšega	tšwelela
melete	thanele	mekoti	mašoba	mehlare
sentšwe	tšhogile	gobetše	tlogetšwe	senyegile

Letšatšikgwedi:

Go nagana ka ga mebutla ya nokeng

A re kwešišeng

- Na mebutla ya nokeng e hwetšwa kae?
- Na bana ba yona ke ba bakaakang ge ba sa tšo tswalwa?

Na ke ka lebaka la eng go na le mebutla ye mennyane fela ya nokeng yeo e šetšego. Baithuti ba ngwala mafoko a mabedi.

Na balemi ba dira eng go šireletša mebutla ye ya nokeng? Ngwala dilo tše pedi.

A re ngwaleng

Ngwala leganetši la le lengwe le le lengwe la mantšu a. Kgetha leo le nepagetšego go tšwa ka lepokising.

polokego	ganetšana	go ba kotsing	tloga
selemo	go lokile	swana	mosadi
bonna	go nyelela	fapana	dumelelega

monna _____

kotsi _____

dumetše _____

boa _____

fapane _____

A re ngwaleng

Mafoko a ka moka a mabapi le mebutla ya nokeng, fela a mahlano a ona a mabapi le hlogo e tee, mabedi ga a sepelelane le ona ka ge a le mabapi le se sengwe. Na ke mafoko afe ao a sa sepelelanego le ona?

	Mebutla ya nokeng e hwetšagala mo lebopong la noka ya Karoo.
	Mobu wa moo Karoo o loketše go dira gore e kgone go epa melete ya yona.
	E ja dibjalo tšeo di melago kgauswi le noka.
	Bana ba yona ba na le bogolo bja go lekana le lepokisana la mmankgwari.
	E mo kotsing ya go felela ya se sa hlwa e eba gona.
	Balemi ba lema kgauswi le noka gomme ba senya melete ya yona.
	Bana ba yona ke ba bannyane kudu.

A re ngwaleng

Ngwala mafoko a ka mo tlase bjale ka ge eke tiragatšo e diregile nakong ye e fetilego.

Go na le mebutla ye mentši ka Karoo.
Mebutla ya nokeng e tswala dikgabutlana tše ntši ngwaga ka ngwaga.
Balemi ba lema lefelong la kgauswi le noka.
Ba senya sethokgwa le mehlare.

Letšatšikgwedi:

Dinomoro di re laodišetša kanegelo

A re baleng

Lebelela seswantšho. Bala dinomoro tšeo di lego ka go la nngele le matšatši a gona ka mo tlase.

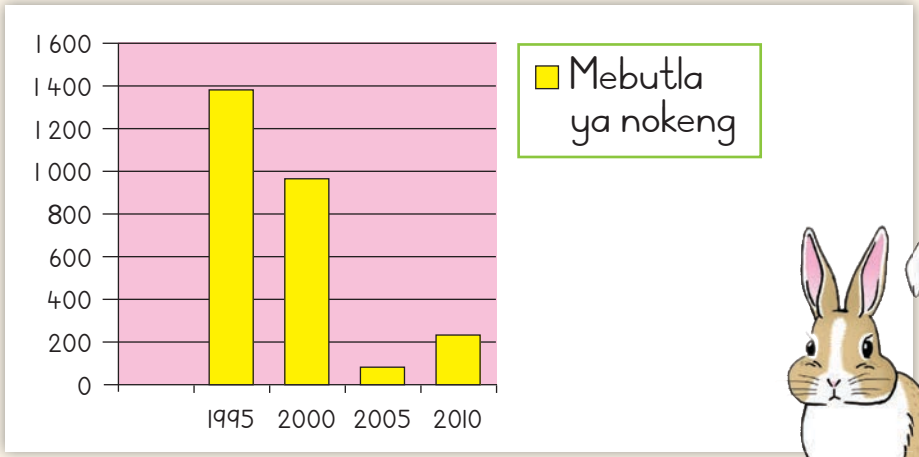

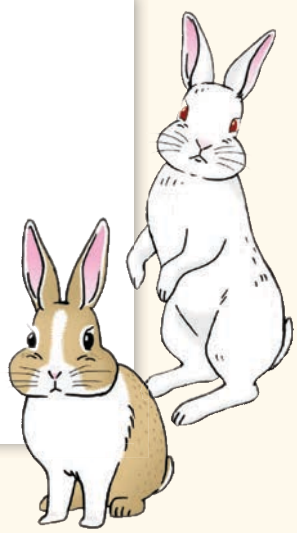

A re kwešišeng

- Seswantšho se laetša eng?
- Ke mebutla ye mekae ya nokeng yeo e bego e le gona ka 1995?
- Ke ka ngwaga ofe moo go bego go na le palo ye nnyane ya mebutla?
- Palo ya mebutla ya nokeng e oketšegile mo mengwageng ya 2005 le 2010? Ka lebaka la eng?

Mebutla ke diphoofolo tšeo di lego kotsing ya go felela. Na se se ra goreng? Kgetha e tee ya dikarabo tše tše tharo ka mo tlase.

	1. E mo kotsing ya go felela ya se sa hlwa e eba gona go ya go ile.
	2. E išitšwe ka karolong ye nngwe ya naga ka Afrika-Borwa.
	3. E išitšwe ka dipolaseng tše dingwe ka ntle ga Karoo.

Ngwala temana mabapi le phokotšego ya mebutla ya nokeng mo mengwageng ya magareng ga 1995 le 2010. Temana ya gago e swanetše gore e se ke ya ba ya botelele bja go feta methaladi ye seswai.

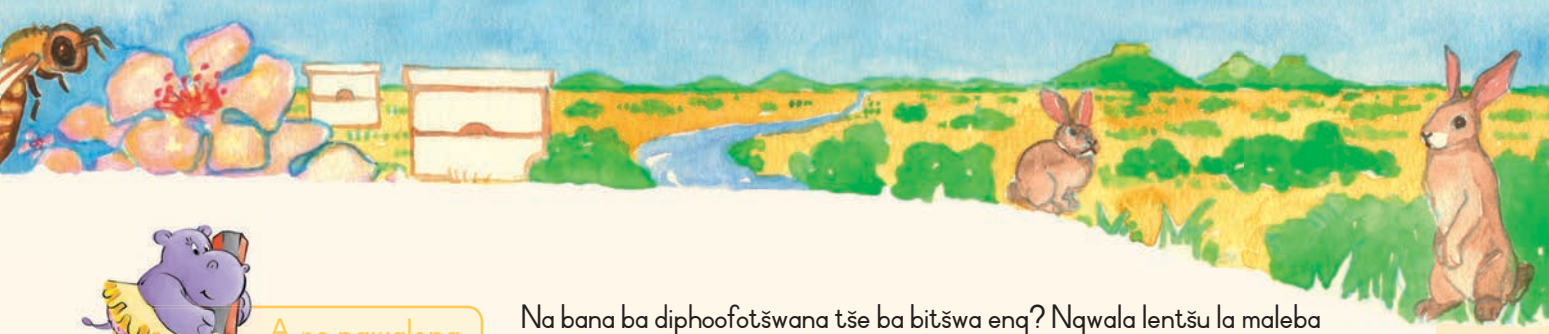

A re ngwaleng

Na bana ba diphoofotšwana tše ba bitšwa eng? Ngwala lentšu la maleba mo sekgobeng seo se filwego

Go be go na le dimpša tše dintši ka phakeng.

Go be go na le _____

tše dintši ka phakeng.

Dikatse di tšhabela dimpša.

Dikatse _____

tšhabela dimpša.

Mebutla ya nokeng e dula kgauswi le lebopo la noka ya Karoo

Mebutla ya _____ e dula kgauswi le lebopo la noka ya Karoo

Bontši bja mapidibidi bo rutha mo nokeng

Bontši bja _____ bo rutha ka nokeng.

Dikgomo di ja bjang.

_____ di ja bjang.

Letšatšikgwedi:

Go hlokomela diphoofolo tša rena

A re ngwaleng

Go na le diphošo ka mo gare ga tsebišo ye. Di phošolle, gomme o ngwale lentšu la maleba moo.

Mebutla ya nokeng

Mebutla ya nokeng e mo kotsing ya go nyamalala ka Karoo.

Mmasepala o kgopela gore balemi bao ba lemago ka tikologong ye ba emiše ka go lema ka pelapelo.

Mebutla ya nokeng bjale e šireletšegile. Yo mongwe le yo mongwe yo a hwetšago a kweša mmutla bohloko o tla lefišwa kotlo ya RIOOO.

Ka taelo ya Meyara

A re ngwaleng

Akanya ka ga mebutla ye mešweu e le kotsing ya go timelela. Diriša lepokisana le go ngwala tsebišo ye o tlogo e kgomaretša mohlareng mo motseng wa geno. Ka gare ga tsebišo ya gago:

1. Kgopela maloko a setšhaba sa geno gore a rwale maikarabelo a go hlokomela mebutla ye mmalwa.
2. Hlaloša gore ke ka lebaka la eng o nyaka go boloka mebutla ye.
3. Ba botše gore ba swanetše go fepa mebutla nako le nako ka tšhese ya go ikgetha.

Tsebišo e be go tšwa go taelo ya Tona ya Tšhireletšo ya Diphoofolo.

Mafelelo a legotlo

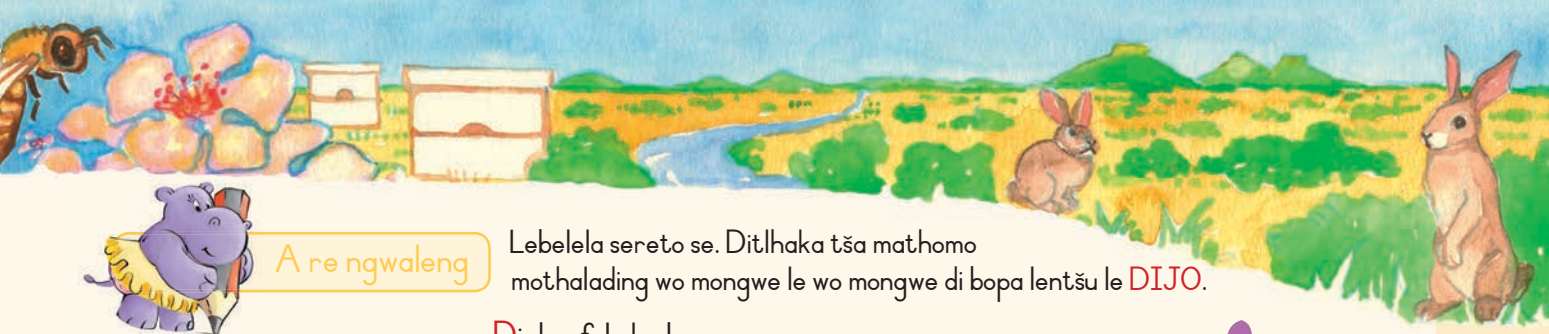

A re ngwaleng

Lebelela sereto se. Ditlhaka tša mathomo mothalading wo mongwe le wo mongwe di bopa lentšu le DIJO.

Diphoofolo ke bagwera
Ithute go di rata
Jaa natšo
O tla ipshina

Ngwala sereto sa gago ka tsela ya go swana. Sereto sa gago se swanetše go ba mabapi le meetse, ka fao diriša lentšu le MEETSE go go fa tlhaka ya mathomo ya mothaladi:

M

E

E

T

S

E

A re ngwaleng

Thala sediko godimo ga mantšu ao a nago le medumo ya go swana le ya lentšu la mathomo. Mothaladi o tee o na le mantšu a mabedi a go ba le morumokwano. Na o ka kgona go o hwetša?

gohle	sefako	noga	tšohle	goga
seripa	segile	humane	emiša	namane
phefšana	lerapo	lerotse	tonya	moyana
tikologo	lešata	mmutla	dikologa	maatla
ngwala	phošo	rwala	fofa	leka

Lapologa

Efa tlhaka ye nngwe le ye nngwe ya alfabete nomoro ye e thomago ka A = 1. Bjale:

A = 1	B = 2	C = 3	D = 4	E = 5	F = 6	G = 7	H = 8	I = 9
J = 10	K = 11	L = 12	M = 13	N = 14	O = 15	P = 16	Q = 17	R = 18
S = 19	T = 20	U = 21	V = 22	W = 23	X = 24	Y = 25	Z = 26	

Bjale nyakišiša gore se ra goreng:

14 1 1 — 15 — 18 1 20 1

7 15 — 2 1 12 1

Letšatšikgwedi:

Nose yeo e binago

A re boleleng

Lebelela seswantšho se gomme le boledišane ka sona.

A re baleng

Dinose tšeo di binago

Nagana ka ga letšatši le borutho la selemo. O dutše ka ntle mo letšatšing, gomme o nwa senotšididi. Gohle go homotše, ntle le modungwana wo monnyane wa go bobola. Go bobola moo go a emiša. O otlolla letsogo la gago gore o kgone go tšea senotšididi sa gago gomme o a e bona: khunkhwane ye nnyane ye tsotho e nwa go tšwa foreiming ya senotšididi sa gago. Ke nose! Gabotsebotse, ke nose ya tshebi, yeo mošomo wa yona e lego go hweletša dinose tše dingwe tšeo di lego ka phagong dijo.

Ka morago ga motsotso goba ye mebedi, e a fofa go yo tsebiša dinose tše dingwe gore e hweditše eng.

Selo sa mathomo ge e fihla go dinose tše dingwe ke go di dira gore di thabe. E dira se ka go fofa e dikologa. Ge nose e diragatša mmino wa yona, e ka no šikinya le mmele wa yona gape. Dinose ka moka di tla kgobokana go dupelela matute ao nose ya tshebi e tlilego le ona. Di diriša manakana a tšona go dupelela, ka fao di kgoma matute ao a lego mo godimo ga nose ka manakana a tšona.

Ge e le gore dinose di rata tatso le monkgo wa senotšididi sa gago, di šala morago nose yeo e lego tshebi ya tšona morago. Nose ya tshebi e tšwela pele go bolela le tšona ka go di binela le go šikinya mmele wa yona. Ge e le gore e šikinya mmele wa yona kudu, gona go ra gore dijo di kgole

kudu. Ge e le gore e o dikološa gannyane, gona go ra gore dijo di kgauswi. Bjale dinose di a tseba gore senotšididi sa gago se sikinya bjo bokaakang.

Ka fao, o se ke wa tšea nako ye telele o enwa senotšididi; go sego bjalo, o ka no ikhwetša o abelana le dinose tše makgolo tšeo di nyorilwego!

A re boleleng

- Nose e šoma e le tee goba e šoma le dinose tše dingwe?
- Ke ka lebaka la eng o nagana gore go bjalo?
- Mohola wa go šoma mmogo ke ofe?
- O rata go šoma le batho ba bangwe goba o rata go šoma o le tee? Hlaloša gore ke ka lebaka la eng.

A re ngwaleng

Ngwala mantšu ao a ngwadilwego ka bokoto le mantšu ao a sepelelanago le ona ka gare ga pukuntšu ya gago.

morumo	tswalelela	foreime	mafelelo	mollwane
mothopo	lebaka	seruthwane	go fana	abela
sela	motsomi	sejato	hwetša	nyaka
manakana	dinakana	sefetišetši	eriele	seamogedi
emaema	seboko	dikologa	potologa	raragana

Thala diswantšho mabapi le lefoko le.

Nose e fofela nageng go mosetsana yo monnyane yo a bego a dutše ka fase ga mohlare a enwa matute. O lekile go boka nose ka go diriša letsogo la nngele gomme a tšholla matute ao a bego a le ka letsogong la gagwe la go ja.

Letšatšikgwedi:

Go nagana ka ga dinose le todi ya tšona

A re kwešišeng

Lebelela gape mabapi le dinose.

- Na ke ka lebaka la eng nose e latswa senotšididi sa mosetsana?
- Na ke ka lebaka la eng nose e kitimela sehlageng?
- Na dinose tše dingwe tšeo di šomago di dirang ge eba di rata seo nose ya tshebi e tlilego le sona?
- Na mantšu a "go fa šedi ye kgolo" a ra goreng?

1	go lebelela ka tlhokomelo
2	go batamela kgauswi kudu le nose
3	go kgobokana kgauswi le nose

Na dinose di dira bjang go laetša gore dijo di kgauswi goba kgole?

A re ngwaleng

Feleletša mafoko a.
Diriša mantšu ao a lego ka gare ga lepokisana.

nkgelela	kwa	bona	kgoma	tatso

Mma o dirile dipisikiti ka todi ya dinose le outse. Ke kgona go di _____ ge di pakwa.

Ge ke lebeledišiša gabotse, ke kgona go _____ dinose ge di fofela ka phagong ya tšona.

Na go bjang go _____ dinose?

Tlogela senotšididi sa gago! Theeletša, ke kgona go _____ dinose tše makgolokgolo di etla go rena!

Na o nyaka go kgema sangwetše ya ka ya todi ya dinose? _____ ya yona e bose.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm

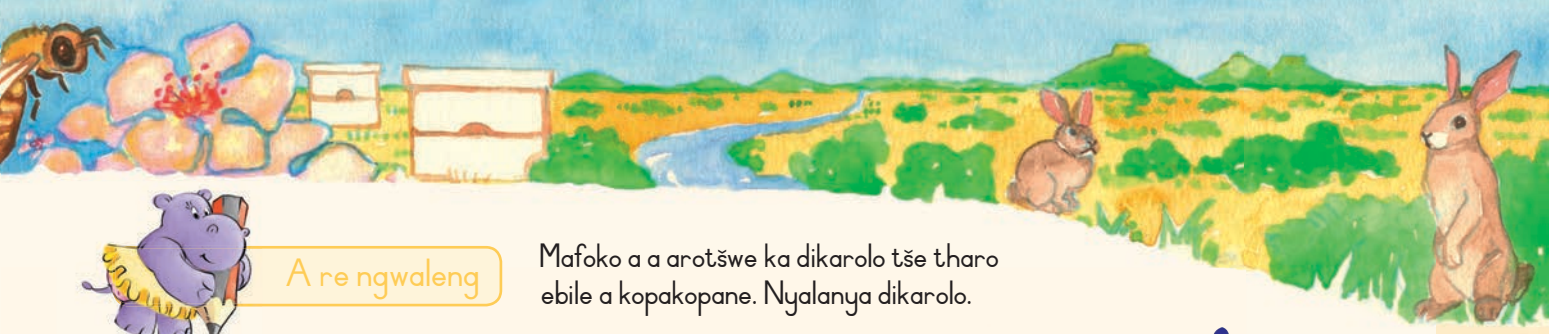

A re ngwaleng

Mafoko a a arotšwe ka dikarolo tše tharo ebile a kopakopane. Nyalanya dikarolo.

Mohlala:

Morutiši wa ka o ja sangwetše ya todi ya dinose.

Dinose	le beletše	ka gare ga phago ya todi ya tšona.
Mosetsana	o llela	sangwetše ya gagwe ya to di ya dinose.
Bašemane ba bangwe	o dira	tami ya gagwe ya todi ya nose.
Ngwana	o ja	go ntšha dinose ka gare ga phago ya tšona.
Lapa la gešo	ba leka	morutiši wa gagwe sangwetše ya todi ya dinose.
Morutiši wa ka	di bobola	lenaneo la TV la dinose.

A re ngwaleng

Ngwala mafoko a ka tatelano ya maleba. A nomore go tloga go 1–6?

A re dire sangwetše ya todi ya dinose

	Eja ka pela ka moo go ka kgonegago.
	Tšhela todi ya dinose mo godimo ga borotho bjoo bo tloditšwego botoro.
	Bea karolo ye nngwe ya borotho godimo ga bjo bongwe.
	Tloša seripa seo sa borotho ka thipa ya go tlotša potoro.
	Tšea dilae tše pedi tša borotho.

Letšatšikgwedi:

Mošomo wo boima le magae

A re baleng

Hei, gwa bolela nose yeo e
šomago,
Na o ya kae bjale?
Na o ya kae bjale?
Go šoma goba go raloka?

Ke fofela ka serapaneng
Mo matšoba a palegilego
Ka gore ke swanetše go dira
Todi ye bose lehono.

A re kwešišeng

- Ke potšišo efe yeo motho a e botšišago?
- O bolela le mang?
- Ke mang a arabago dipotšišo?
- E ya kae?
- E ya go dira eng?

A re ngwaleng

Na diphoofotšwana tše di dula kae? Kgetha mantšu a maleba go tšwa ka lepokisaneng gomme o tlatše mo lefokong.

hoko	sehlaga	phago	molete	legolo

Dinose di dira todi ya tšona ka gare ga _____.

Mebutla e dula ka gare ga _____ ge e le gore go a fiša ka ntle.

Mohlape wa ditau o ile go robala ka gare ga _____ ka morago ga go ja phuthi.

Mpša e robala ka gare ga _____ ya yona bošego.

_____ sa dinonyana se na le mae a mantši.

A re ngwaleng

Bala mantšu ao a lego ka gare ga lepokisana. Nyalanya lentšu le lengwe le le lengwe mo mothalading wa ka godimo woo o nago le tlhalošo ya go fapana le lona. Bjale ngwala lefoko ka lentšu le lengwe le le lengwe.

bothata	bose	seetša	tšwa	godimo	fiša
gare	fase	baba	leswiswi	tonya	boleta

Mohlala:

Ge mma a apea dilalelo di a fiša.
Ge e le gore ga ke di je ka pela, di tla tonya.

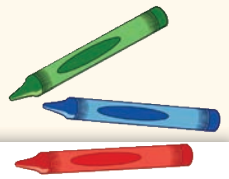

Letšatšikgwedi:

Go fa maina a dikarolwana tša dinose

A re ngwaleng

Na o bona mapokisana ao a se nago selo mo seswantšhong sa nose? Di gona gore o kgone go di fa a maina seswantšho mo ka go ngwala lentšu la maleba ka lepokisaneng le lengwe le le lengwe.

1 lelengwana la tšhupu
2 maphego
3 hlogo
4 leihlo
5 maoto
6 manakana

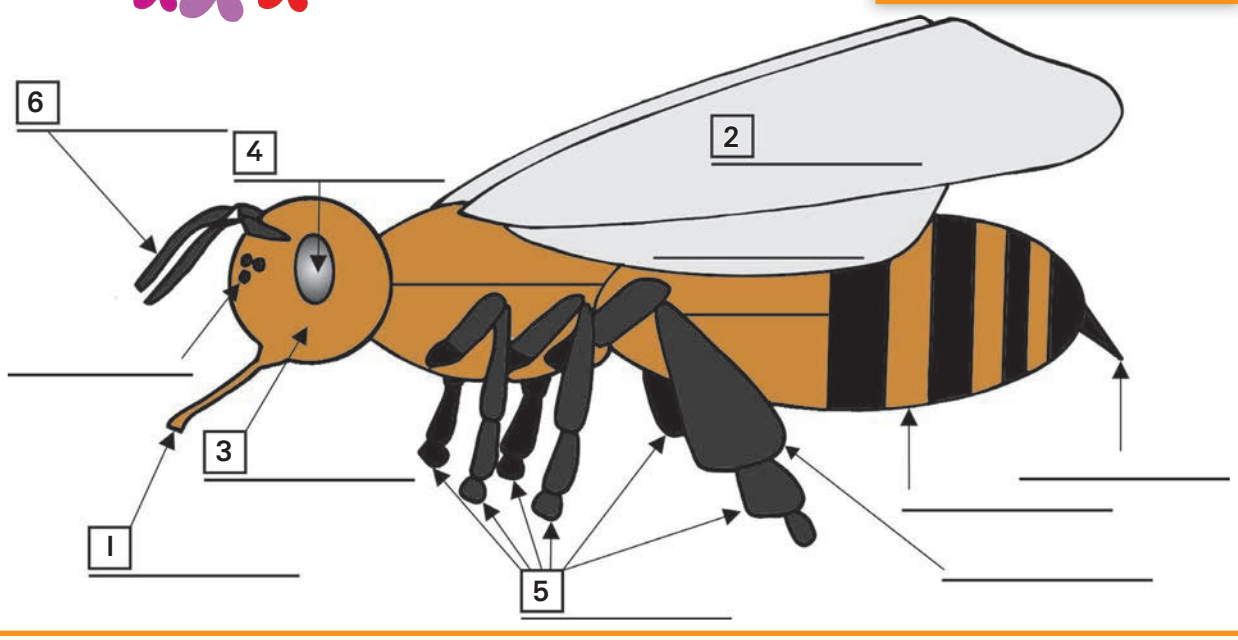

Diriša mantšu ao a lego lenaneong go fa seswantšho maina.

A re ngwaleng

Lebelela kanegelo gape mabapi le dinose ka mathomong a letlakala le la mošomo. Bala tlhalošo ya mmino wa tšona. Akanya e le wena nose yeo e šomago. O hweditše dijo tše dibose gomme o ya phagong ya dinose go botša dinose tše dingwe gore dijo di kae le gore dijo tšeo ke eng. Dira mmino wa gago go tsebiša dinose tšeo di lego ka phagong ka ga se sengwe le se sengwe seo di swanetšego go se tseba. Bjale ngwala lefoko mabapi le seo o di botšago ge o dira mosepelo wo mongwe le wo mongwe wa nose.

Ge ke kitima ka go dikologa, ke re, "ke hweditše dijo".

A re ngwaleng

O morui wa dinose. Thala papatšo ya todi ya gago ye bose, gore o e mamaretše godimo ga mabotlelo a gago a todi.

Efa todi ya gago leina ye. E ngwale godimo ga setlankana sa gago.

Ngwala papatšo ya todi godimo ga setlankana se se lego ka mo tlase. Botša batho dilo tše hlano ka ga dinose tša gago.

O ka no diriša dikgopolo tše dingwe tša dikgopolo tše di lego ka mo tlase. O ka no bopa mantšu a gago.

- Dinose tše 10 000 di a kgobokana, go dira todi.
- Todi ya dinose e lokile bjalo ka gauta!
- Dinose tša Afrika-Borwa di šomile ka maatla mo sehleng sa selemo ka moka.
- Go dira kilogramo ya todi ya dinose, dinose di fofa go tloga Johannesburg go ya Cape Town le go boa go lekana makga a mararo.
- E bose ka borotho le ka gare ga teye ya gago.
- E bose ka boyona.
- E na le tatso ye bose.
- E dirilwe ke dinose tšeo di phetšego gabotse tša lethabo.

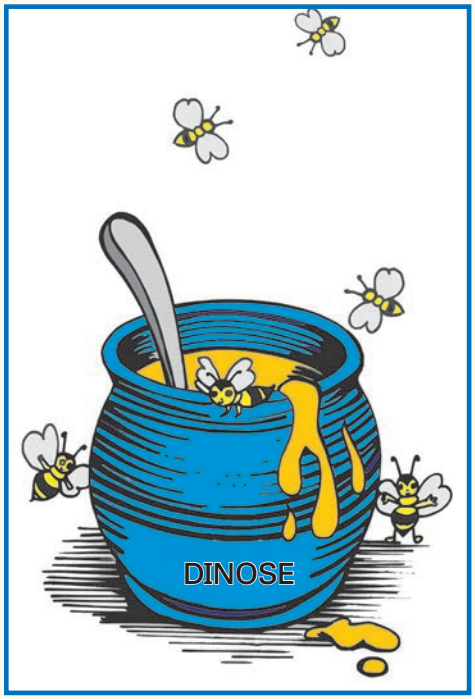

Letšatšikgwedi:

Khankaru yeo e makatšago

A re boleleng

- Dikhankaru di dula fela ka Australia. Na ke phoofolo efe yeo o ithutilego ka yona yeo e dulago ka Afrika-Borwa?
- Na o tseba se sengwe mabapi le dikhankaru? Ge e le gore go bjalo ke eng seo o se tsebago?
- Lebelela diswantšho tša khankaru. Boledišanang ka ga diswantšho tšeo.

A re baleng

Kopana le khankaru – mma yo a lokilego yoo a kgonago go taboga ka lebelo le legolo kudu.

Ge e le gore yo mongwe o go kgopetše go akanya ka ga phoofolo yeo e nago le sebopego sa go segiša, o tla hwetša go le bothata go akanya ka ga phoofolo yeo e nago le sebopego sa go makatša le go kgahliša go feta khankaru.

Dikhankaru di dula fela ka Australia. Di ja bjang gomme di sepela ka go fofa. Di na le lebelo kudu le gona di kgona go kitima dikilometara tše masometshela ka iri. Di kgona go taboga go fihla go dimetara tše tharo.

Dikhankaru di diriša meno a tšona a mo pele go sohla. Ge meno ao a šetše a lapile, a wa ka bo ona. Meno a mangwe a ya pele go ema sekgobeng sa ao e lego a kgale. Ge e na le mengwaga ye masomehlano e diriša leino le tee. Ge a šetše a lapile bjalo, khankaru e tla hwa ka tlala.

Khankaru e na le mokotla. E swara ngwana

wa yona yoo a bitšwago "joey" ka moo gare ga mokotla woo go fihlela e kgona go itlhokomela.

Ka mokgwa woo e golago ka gona go a kgahliša.

Ka morago ga matšatši a masometharo-tharo a go gola ka gare ga popelo ya mmago yona, e lebelelega bjalo ka seboko sa mmala wo mopinki wa go tiba. E ka ba disentimetara tše tharo ka botelele. Maoto a yona a morago a thoma go gola.

Maoto a pele ao e lego a mannyane kudu a tiile kudu go e thuša go namela ka gare ga mokotla wa mmago yona. E tla dula ka gare ga mokotla wa mmago yona tekano ya dikgwedi tše tshela e enwa maswi go tšwa go mmago yona. Mo nakong ye, e fetoga go tšwa go mmala wo mopinki gomme ya ba khankaru yeo e feletšego yeo e nago le maboya. Maoto a pele le a morago a thoma go gola le go tia. Ditsebe, mahlo le nko le tšona di thoma go gola ka botlalo.

Dikhankaru tša ditshadi e ba bomme ba mmakgonthe.

A re boleleng

- Na o nagana gore khankaru ke phoofolo yeo sebopego sa yona se segišago? Ka lebaka la eng?
- Na meno a khankaru a fapana bjang le a gago?
- Na khankaru e sepela bjang?
- Na o nagana gore ke batswadi ba mmakgonthe? Ka lebaka la eng?

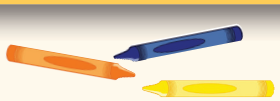

A re ngwaleng

Kgetha lentšu go tšwa lenaneong le lengwe le le lengwe leo le nago le tlhalošo yeo e nyakilego go swana le lentšu leo le ngwadilwego ka boso. Ngwala mantšu ao a ngwadilwego ka boso ka gare ga pukuntšu ya gago.

makatša	bapadiša	tlaba	šele	segiša
mokotla	sekhwama	moraba	kgetsi	potla
kgahliša	thabiša	goketša	botse	gogela
hloma	gola	katologa	oketšega	ahlamiša

Letšatšikgwedi:

Go nagana ka ga dikhankaru

A re kwešišeng

- Na khankaru e na le lebelo le lekaakang?
- Na ngwana wa khankaru o bitšwa eng?
- Na ke ka lebaka la eng mmagoyona a na le mokotla?
- Na ngwana wa khankaru o dula nako ye kaakang ka gare ga mokotla wa mmagoyona.

A re ngwaleng

Diriša lepokisana la tshedimošo ka gare ga lenaneo go ngwala temana yeo e nago le dintlha mabapi le khankaru.

Leina:	khankaru
Botelele:	0.6:8a,
Boima:	18:8a,
Lebelo la godimo:	55 km/h (ka iri)
E phela nako ye kaakang:	4 -10 mengwaga
Mmala:	tshehla, sotho, pududu
Dijo tša mmamoratwa:	bjang

A re ngwaleng

Mma wa khankaru o tshwenyegile ka ngwana wa gagwe. O a bitša o tla go yena a taboga taboga. Tše ke tše dingwe tša tšeo ba di boletšego. Ngwala tšeo di šetšego.

KHANKARU: Mofofafofi na o gokae? Boa gae ka pela!

NGWANA: _____

KHANKARU: Ke go boditše gore o boele ka gare ga mokotla wa ka ka seripagare go tšwa go iri ya bohlano. O a tseba gore le dikela ka pela marega le gona ga go a bolokega gore o be o le kua ntle!

NGWANA: _____

KHANKARU: _____

NGWANA: Aowa hle mma, ke be ke sa ipshina. Na bjale re ka ja dilalelo?

KHANKARU: _____

NGWANA: _____

KHANKARU: _____

NGWANA: A e be boroko. Ke a go rata!

A re ngwaleng

Fetolela lefoko le gore le be potšišo. Šomiša lentšu leo le lego ka mašakaneng. O se ke wa lebala leswao la potšišo.

Mohlala:

Dikhankaru di dula ka Australia fela. (Na)
Na dikhankaru di dula ka Australia fela?

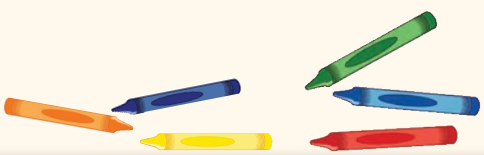

Dikhankaru di ja bjang, dienywa le ditloo. (eng)?

Dikhankaru di kgona go taboga dimetara tše tharo go ya godimo. (bjang)?

Dikhankaru di dula ka Australia. (kae)?

Dikhankaru tša ditshadi ke batswadi ba mmakgonthe. (Na)?

Khankaru e rwala ngwana wa yona ka mokotla wa yona. (kae)?

Letšatšikgwedi:

Godimo le fase

A re baleng

Gwa bolela Hlapi e botša Khankaru,
"Ao bathong! Na o taboga bjang!
Mo nageng le mo meetseng,
Mo ekego o ka se be wa ema!
Ke lewa ke bodutu mo letangwaneng le la go se kgahliše,
Gomme ke duma go ya mafaseng a ka ntle!
Ke duma ge nkabe ke kgona go taboga go swana le wena!"
Gwa bolela Hlapi e botša Khankaru.

A re kwešišeng

- Na hlapi e bolela le mang?
- Na hlapi e ikwa bjang mabapi le bophelo bja yona mo letangwaneng?
- Na ke eng seo e ka ratago go se dira?
- Na ke kae moo e ka ratago go ya?
- Na o nagana gore hlapi e ka rata go fofa? Hlaloša gore ka lebaka la eng.

A re ngwaleng

Ngwala madiri ao a tlogetšwego mo mafokong a a latelago. O ka no diriša e, ke goba di.

Khankaru ya tshadi _____ motswadi wa mmakgonthe.

Joeys _____ dutše ka polokego ka mokotleng wa mmayo.

Australia _____ legae la dikhankaru.

Se _____ eng? Bjang bjoo dikhankaru di bo jago.

Na dikhankaru _____ ya kae? Dikhankaru _____ ya gae!

A re ngwaleng

Ngwala mantšu a mabedi a go ganetšana go tšwa mantšung ao a lego ka lepokising. Bjale ngwala lefoko leo le nago le mantšu ao a mabedi.

ka pela	ntši	bontši	nngele	segiša	kgolo
tše mmalwa	la go ja	ikemišetša	nnyane	tše nnyane	nanya

Mohlala:

Khankaru ke senyantšhi se segolo fela khudu ke ye nnyane.

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Finny o ngwala poskarata

A re ngwaleng

Thuša Finny go phošolla diphošo ka gare ga poskarata ya gagwe pele a ka e romela go Fred Fliptail.
Thalela phošwana e nngwe le e nngwe gomme o ngwale lentšu la maleba ka fase ga lona.

Mogwera wa ka Fred

Lebeleba Morena Highjump Kangaroo! Ga o duume ge

nkabe o ka kgona go teboga bjalo ka yena? Akannya fela

gore o be o ka kgona go bona eng! Ditlhakka tša dintlo,

dikhaete, matangwana a mamgwe, dinoka le matamno.

Ke holofala gore o sa thabile.
Ka lerato
Finny

Setempe

Morena Fred Fliptail
Letangwana
Wetlands Farm

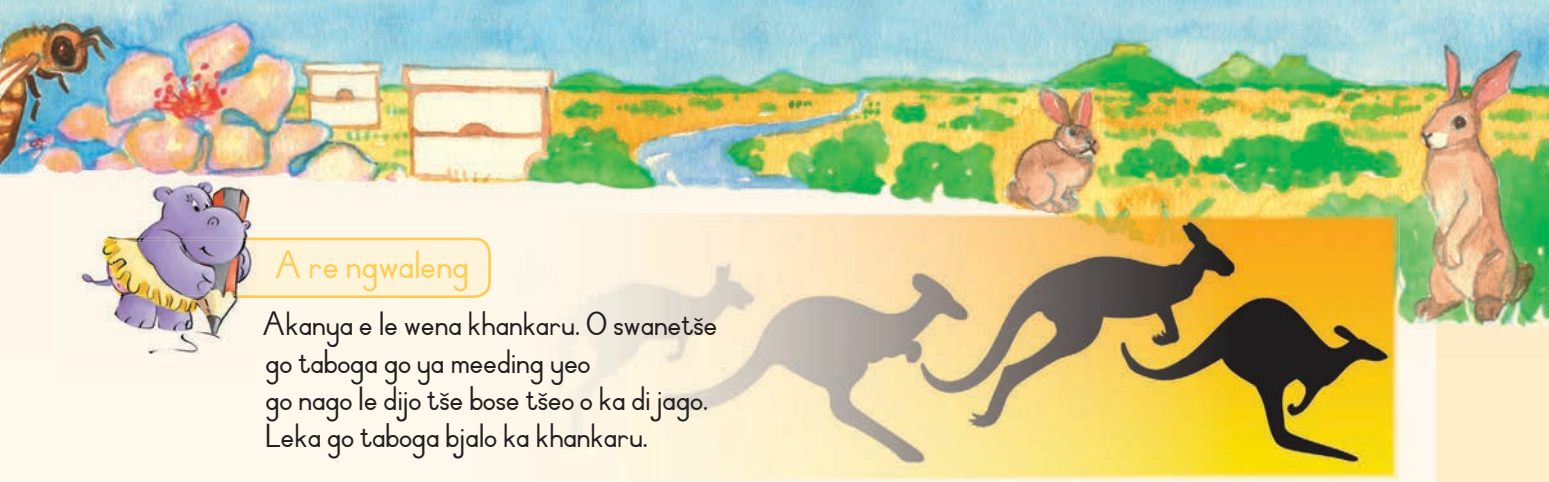

A re ngwaleng

Akanya e le wena khankaru. O swanetše
go taboga go ya meeding yeo
go nago le dijo tše bose tšeo o ka di jago.
Leka go taboga bjalo ka khankaru.

Bjale ngwala temana mabapi le dijo tša gago tše bose.
Diriša mantšu a gore a go hlahle:

tlala	lefelo le lekaone la go hwetša		nyakana le	
bose	tša go latswega	ditloo	dienywa	ditlokwane

dimela tše bjalo ka bjang, medu le mehlašana
dikhunkhwane tše bjalo ka ditšie, ditšhošwane le dikhunkhwane

go sohla dijo	go metša dijo

A re ngwaleng

Ngwala poskarata go ya go mogwera wa gago go tšwa lefelong leo o ka ratago go le etela. Itire eke o šetše o le lefelong leo. Thoma ka go thala seswantšho sa lefelo.

Lapologa

Ye ke mehlala: o hwetša mantšu. Ka moka ga ona a thoma ka "p", gomme o kgona go bona tlhaka yeo le lengwe le le lengwe le felelago ka yona. Ngwala tšeo di šetšego.

Phoofotšwana ye nnyane yeo e nago le leetse mo mokokotlong	p__ __ __e
Karolo ya go pompa madi mo mothong	p__ __ __o
Selo seo o se balago	p__ __ __u
Ge e se ka morago ke ka	p__ __ __e
Selo sa go aparwa ke basadi mo molaleng sa go kgabiša	p__ __ __a
Mohuta wa senamelwa sa bohle wo o rwalago batho ba bantši le ba go ema ka maoto	p__ __ __e

Letšatšikgwedi:

Kopana le ditlou tša Afrika

A re boleleng

Boledišanang ka seswantšho se.

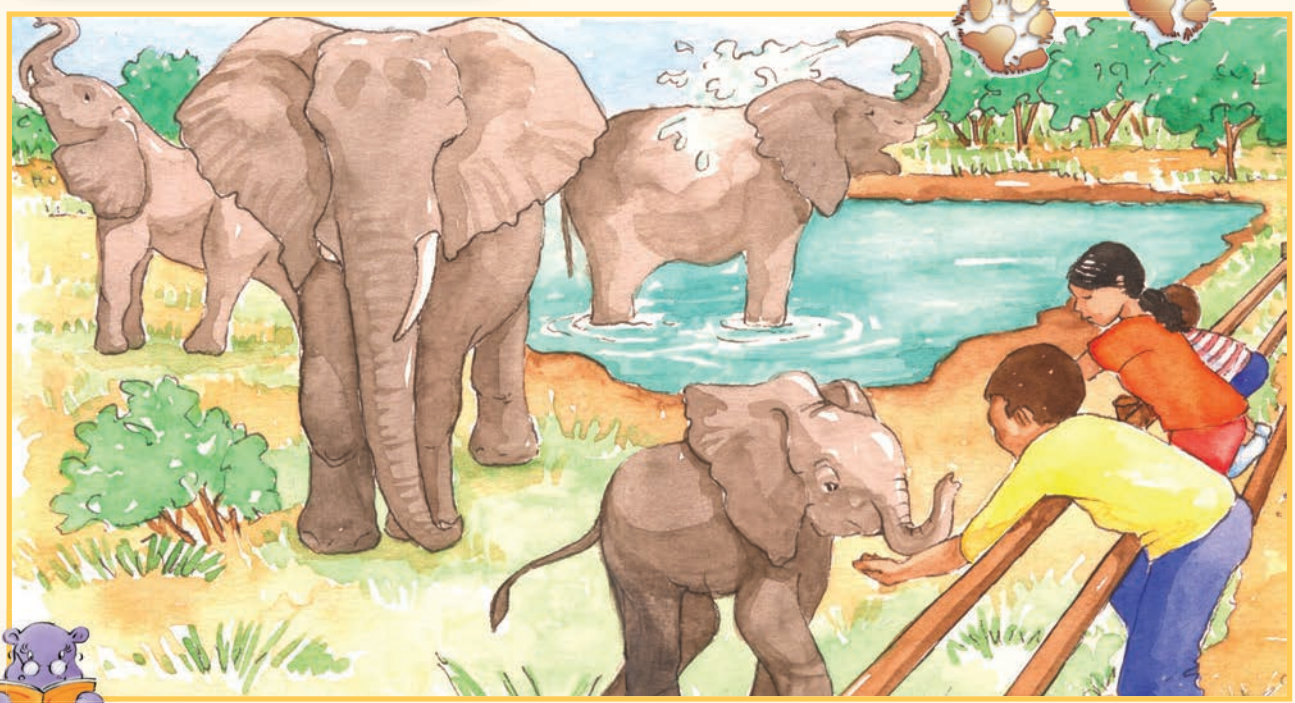

A re baleng

Ditlou tša rena

Na o kile wa bona tlou? Na o kile wa kgoma tlou? Na tlou e kile ya go fa tladimolongwana ka mmogo wa yona?

Ge e le gore ga go bjalo gona etla o kopane le tše dingwe tša diphoofolo tše tša go ikgetha!

Amarula

Ke poo e le tee ye kgolo go di feta ka moka ka lefelong la Botšhabelo bja Ditlou kua Hartebeespoort. E feditše nako ya yona ye ntši e le ka serapeng sa diphoofolo pele ga ge e eya ka lefelong la botšhabelo. E rata go ba le batho. E be e na le lenaka le tee – lenaka la yona la ka go la go ja le be le lahlegile kgale.

Khumba

Khumba ke mosadimogolo, "mma" wa mohlape ka moo lefelong la botšhabelo. E rata go bonwa e hwetša le go hlokomela ditlou tše dingwe. E rata meetse le gona e fetša nako ye ntši e le ka meetseng.

Masadi

Masadi ke ye kgolonyana go feta ditlou tše dingwe tša mengwaga ye 15. Ke ya "bobedi ka maemo" le gona e dira gore lapa le dule le le mmogo ka dinako tšohle. E rata go ba le ditlou tše dingwe le gona e na le modumo wo mogolo kudu go feta tše dingwe. Ka fao e rata go kwa modumo wa yona, ka fao ge go na le modumo wo mongwe wo mogolo wo o tšwago ka legoreng, o no tseba gore ke Masadi "e a opela".

Temba

Temba ke "ngwana" ka moo mohlapeng gomme e rata taba ya gore ditlou ka moka di phele di hlokometše yona le gore di e fa lerato le šedi ye kgolo. E rata bana, gape e hwetša e na le katlego ka lebaka la šedi yeo e e hwetšago go tšwa go bona.

A re boleleng

- Na botšhabelo ke eng?
- Na o nagana gore ke ka lebaka la eng ditlou di le ka lefelong la botšhabelo?
- Na o nagana gore ke ka lebaka la eng go na le ditlou tše hlano fela ka lefelong la botšhabelo bja ditlou?
- Na o nagana gore tlou e rata go ba mmogo le tše dingwe goba e le tee? Ka lebaka la eng?

A re ngwaleng

Na mantšu ao a ngwadilwego ka bokoto a ra goreng? Thala sediko kgauswi le tlhalošo ya mothaladi wo mongwe le wo mongwe, Ngwala mantšu ao a ngwadilwego ka boso ka gare ga pukuntšu ya gago.

botšhabelo	lefelo la polokego bokhuto hotela polase
nakatlou	meno lenaka manaka manala
lešaka	go rata ditaba kgahlego go se theeletše makatša
legora	sekgoba seo se tswaleletšwego ntlo yeo e ruletšwego lefelo leo le lego kgakala lefelo leo le se nago selo
katlego	gola katologa atlega oketšega

Letšatšikgwedi:

Go nagana ka ga ditlou

A re kwešišeng

- Ke tlou efe ye nnyane go di feta ka moka?
- Ke tlou efe ye kgolo go di feta ka moka?
- Ke efe yeo e dirago modumo wa godimo go feta tše dingwe?
- Ke tlou efe yeo o naganago gore e tloga e na le matepe kudu?
- Ke efe yeo e ratago go raloka ka meetseng?

A re lebelele dintlha tše

Lenaneo le le go fa dintlha tše dingwe mabapi le tlou ya Afrika. Ngwala temana ka go diriša dintlha tše.

Leina:	tlou
Boima ka nako ya matswalo:	120 kg
Lebelo la godimo:	40 km/h (ka iri)
Di phela nako ye kaakang:	mengwaga ye 80
Mmala:	Pududu
Dijo tšeo e di ratago:	mahlare le ditloo

A re ngwaleng

A ke maina a diphoofolo tša dipholo. Na maina a ditshadi ke afe? Kgetha go tšwa mantšung a ka gare ga lepokisana.

pudi ya tshadi	kgogo ya tshadi	lepidibidi	phuthi ya tshadi	tlou ya tshadi

tlou ya pholo _____

phuthi _____

lepidibidi le letona _____

mogogonope _____

phoko _____

A re ngwaleng

Na diphoofolo di ja eng? Thala mothaladi gareng ga phoofolo ye nngwe le e nngwe le gore e ja eng.

Mohlala:

mpša	marapo
tlou	nama
tau	bjang
tolfeine	dienywa
kgabo	mahlare
phuthi	hlapi

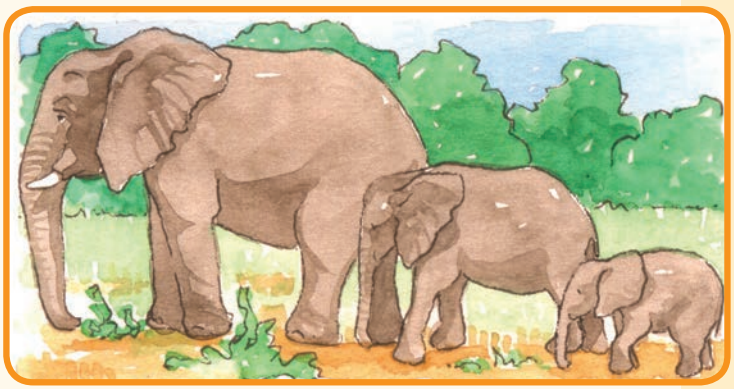

Ngwala khutsofatšo ya mantšu a a lego ka mo tlase. O se ke wa lebala go ngwala leswao la lenalana moo go tlogetšwego tlhaka.

O se ke wa _____

A ka se _____

Ka se ke _____

Ga se _____

Letšatšikgwedi:

Lapa le tla pele

A re baleng

Na ditlou di dula mmogo?

Ditlou di dula ka leloko. Malapa a mmalwa a dula mmogo ka mohlape. Moetapele wa mohlape gantši ke tlou yeo e di fetago ka moka ya tshadi. Bana ka moka le ditshadi di latela yona.

Na ditlou di ja eng?

Ditlou di ja matlakala. Ka lebaka la gore ke diphoofolo tše kgolo kudu, di swanetše go ja matlakala a mantši, fela di ja bjang le makwati a mehlare – le dienywa, ge di di hweditše! Di ka fetša diiri tše masomepedi ka letšatši di eja!

Manaka a tlou

Tlou e na le manaka a mabedi. Manaka a yona a mela ka mahlakoring a molomo wa yona gomme a kgona go gola go fihla go dimetara tše tshela ka botelele.

Ditsebe le mmogo

Ditsebe tša tlou yeo e feletšego ya Afrika di ka lekana dimetara tše pedi ka botelel le disentimetara tše 120 ka bophara. Ka nako ye nngwe di phepheula ditsebe tša tšona go itirela moya wa go fola.

Tlou e kgona go hema ka mmogo wa yona. Di kgona go dupelela le go topa dilo ka mmogo wa tšona. Tlou e ka diriša mmogo wa yona go tšhela dijo ka molomong wa yona, gape e ka kgona le go gaša meetse ka wona. Mmogo o dirišwa gape le go dupelela dilo.

Na ditlou di itirela bjang moya?

Ge go fiša, ditlou di rata go tsena ka meetseng le ka lerageng. Di diriša mmogo wa tšona gape go gaša meetse le lerole mo mebeleng ya tšona. Mašošo ao a lego mo mebeleng ya tšona a swara meetse le go thuša gore di fole.

Na ditlou di bolela bjang?

Ditlou di boledišana ka go dira modumo wa "torompeta" go bitša tše dingwe.

Na ditlou di phela nako ye kaakang?

Ditlou di kgona go phela go fihla go mengwaga ye masomeseswai.

A re kwešišeng

- Na ke efe yeo e bago moetapele wa mohlape antši?
- Na ditlou di ja eng?
- Na ditlou di hema bjang?
- Na di bolela bjang?
- Na di phela nako ye kaakang?

A re ngwaleng

Bopa lefoko le tee go tšwa go a mabedi. Diriša le, fela goba ka ge go kopanya mafoko a. Ngwala lentšu le lefsa ka morago ga mafoko a mangwe le a mangwe a mabedi.

Manaka a tlou ke a magolo kudu.	A gola go fihla go disentimetara tše 18.
Ditlou di ja matlakala go tšwa mehlareng.	Ga di je nama.
Batho ba swanetše go swara ditlou gabotse.	Ke karolo ya tikologo ya rena.
Ditlou gantši di diriša "letsogo" la nngele goba la go ja.	Di diriša lenaka le tee fela.
Ditlou di na le setšhaba sa tšona.	Di a hlokomelana le go ratana.

Letšatšikgwedi:

Bagwera le baagišani ba ditlou

A re ngwaleng

Tlatša lentšu la maleba go feleletša le lengwe le le lengwe la mafoko a. Diriša mantšu ao a lego ka gare ga lepokisana.

ka boleta	ka pele	ka go nanya	ka setu	ka lešata

Tlou ye nnyane e ile ya lla _____.

Tlou ya tshadi ya ema _____ ka tlase ga sehlare.

Tlou ya pholo ya _____ tšhollela meetse godimo ga mmele wa yona wa mašošo.

Tlou ye nnyane ya ja dijo tša yona _____.

Tlou ya sepela _____ ka maoto a yona a magolo.

A re ngwaleng

Morena Tlou o ile a tšea sephetho sa go tšea leeto ka serapeng sa gagwe sa diphoofolo. Lebelela diswantšho tšeo a di tšerego. O rata go ngwala lefoko mabapi le seswantšho se sengwe le se sengwe. Mo thuše. Diriša mantšu a ka gare ga lepokisana gotee le mantšu a gago.

tšhwene ya go kadiela	go ja dienywa	thutlwa ye telele
matlakala a mabose	bobola	botse

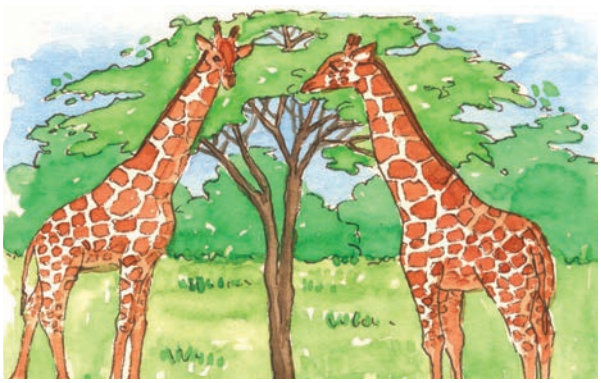

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm

A re ngwaleng

Ngwala ditemana tše nne mabapi le phoofolo:

Ka gare ga temana ya gago bolela gore phoofolo e dula kae le gore e phela e le tee goba ka sehlopha.

Ka go temana ya gago ya bobedi o hlaloše phoofolo ya gago: ka fao e lego ye kgolo ka gona, le gore e lebelelega bjang?

Ka go temana ya gago ya boraro o hlaloše ka fao phoofolo ya gago e bolelago ka gona: ke modumo ofe woo e o dirago.

Mafelelong o bolele gore phoofolo ya gago e phela nako ye kaakang, le gore a e ka ba e le ye nngwe ya diphoofolo tšeo di lego kotsing ya go timelela goba aowa. Na o gopola o ithuta gore legotlo la nokeng ke mohuta wa diphoofolo tšeo di lego kotsing ya go timelela.

Lapologa

Bala sereto se gomme o se diragatše:

Tlou e a ya
Ka mokgwa wo le ka mokgwa wola
E nonne kudu.
Gomme e nonne kudu.
Ga e na menwana,

Ebile ga e na menwana.

(Sepela gannyane ka maoto le matsogo ka moka a mane , bjalo ka tlou.)

(Emelela gomme o fihlelele godimo ka matsogo a gago.)
(Dira letswele, o khutiše menwana ya gago)
(Go huna difeisi, go fihla menwana ya gago)
(Menwana ya go kgopama)

Teacher
Date:
Sign:

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

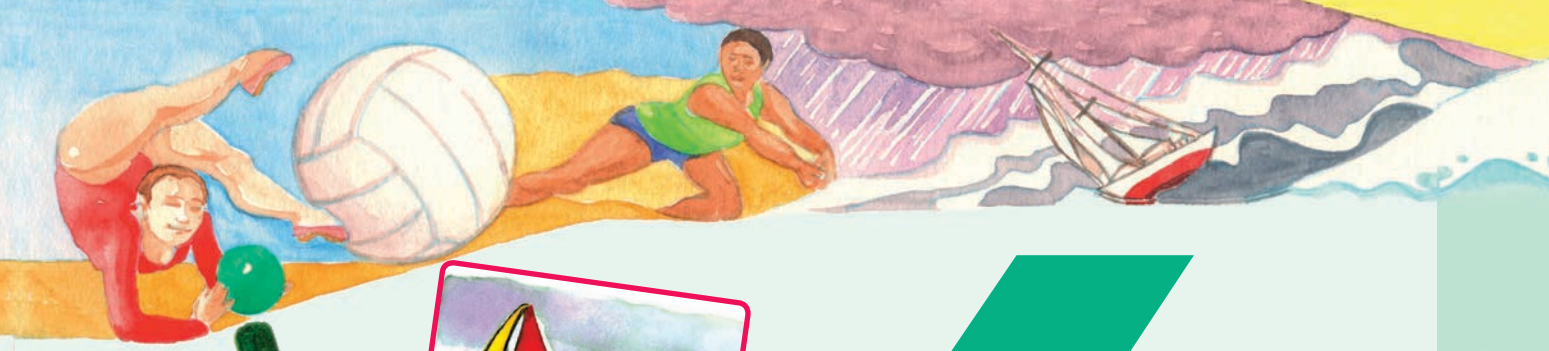

Letšatšikgwedi:

Go aga mmele wo o phetšego gabotse

A re boleleng

Lebelela diswantšho.

- Laetša bana ba mengwaga ye 12 ba raloka dipapadi. Hwetša diswantšho tša inthanete tšeo di akaretšago motho o tee yoo a golofetšego a raloka dipapadi.
- Na bana ba ba lebelelega ba phetše gabotse?
- Ke ka lebaka la eng o realo?
- Na o ikwa o phetše gabotse? Efa mabaka a karabo ya gago.
- Na ke dijo tša mohuta mang tšeo di loketšego mmele wa gago?

A re baleng

Mignon, sebapadi sa papadi ya go tiiša mešifa

Mignon Weideman ke morutiši yo a fapanago le ba bangwe. Ge a sa itokišetše dithuto goba go swaya dipuku tša baithuti, o ka lefelong la boithobollo o a ithobolla. Mignon ke nkgwete ya papadi ya go tiiša mešifa. Mignon o thopile diphadišano te mmalwa go tlogela mola a bago sebapadi sa dipapadi tša go tiiša mešifa.

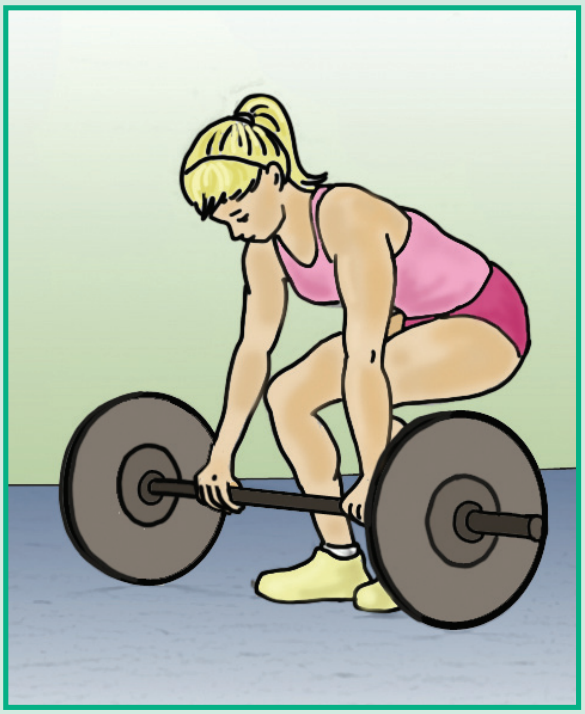

Mignono o be a fela a dira papadi ya erobiksi ka mo lefelong la boithobollo. Fela ka morago ga go bona banna ba tologa dikudumela ka go kuka ditšhipi, a nama a fetola mogopolo. Kanegelo ya gagwe ke ye:

Ke bone Joseph Mkhize a kuka ditšhipi. Ke be ke kgahlegile. Ke be ke duma go dira seo. La mathomo ke be ke nagana gore nka se kgone, fela ka lemoga gore ga go na molao wo o rego basadi ba ka se dire papadi ya go tiiša mešifa.

Ka ekiša seo a se dirago. La mathomo ke be ke nagana gore o tla ntshega, fela ke ile ka makatšwa ke go loka ga gagwe. O ile a mpotša gore ke je dijo tša mohuta mang le gore ke itšhidolle ka mokgwa mang ge ke nyaka go tiiša mešifa ya ka.

Papadi ya go tiiša mešifa e akaretša go šoma ka maatla le boikgafo. Ke ile ka tsena ka gare ga morethetho wa papadi ye ya go ba le ditlhohlo. Ge ke

bona mešifa ya ka e gola ka ikwa ke kgotsofala. Bjale ke fetša diiri tše pedi le seripa ka letšatši ke le ka boithobollong.

Ke boithobollo bja maleba fela bjo bo kago tiiša mešifa ya gago. O ka fetša mengwaga o le ka boithobollong, fela ge e le gore o dira dilo ka tsela ye e fošagetšego, mešifa ya gago e ka se gole.

Go ja dijo tša maleba le gona go bohlokwa. Ke leka go ikgaoganya le dijo tšeo di nago le khapohaetreite, bjalo ka reise le bogobe ka ge di oketša makhura mo mmeleng wa ka. Ke ikgaoganya gape le dijo tša swikiri le ditšhokolete. Dijo tša makhura ga se tša loka. Ka fao ke ja nama ya kgogo yeo e se nago letlalo, hlapi, mae, merogo le dienywa. Boitshwaro ke selo se bohlokwa ka go papadi ya go tiiša mešifa. Bafsa ba ka holega go tšwa go yona. Batho ba go raloka papadi ya go tiiša mešifa ba hlompha mebele ya bona. Papadi ya go tiiša mešifa go ka ama maphelo a bona ka moka. O ithuta go gana dijo ta mehuta.

A re boleleng

- Na o nagana gore go a makatša gore basadi ba dire papadi ya go kuka ditšhipi. Hlaloša karabo ya gago.
- Na ke ka lebaka la eng Mignon a tšere papadi ya go tiiša mešifa.
- Na ke mang a mo dirilego gore a rate papadi ya go tiiša mešifa.

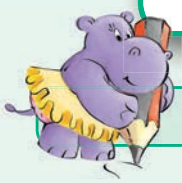

A re ngwaleng

Nyalanya mantšu ao a ngwadilwego ka boso le ditlhalošo tša ona. Kgetha lentšu la maleba. Ngwala mantšu ao a ngwadilwego ka boso ka gare ga pukuntšu ya gago.

kgahlegile	go tanyega	go fa šedi go	phišego	go tšeega maikutlo
boineelo	boitlamo	tshepagalo	boikgafo	tshwenyegela
ditlhohlo	leka	tena	lapiša	gapeletša
maitshwaro	molao	taolo	taolo	molawana
kholego	mohola	poelo	phihlelelo	thušo

Letšatšikgwedi:

Dipapadi tša gago, dipapadi tša ka, dipapadi tša rena

A re kwešišeng

- Na Mignon ke morutiši "yo a dirago phapano" ka mokgwa mang?
- Na papadi ya go kuka ditšhipi e akaretša eng?
- Na Joseph Mkhize o thušitše bjang Mignon?
- Na ke dijo dife tšeo o swanetšego go di tlogela ge o dira papadi ya go aga mmele?

A re ngwaleng

Na mebolelwana ye e ra goreng? Nyalanya lentšu leo le lego ka kholomong ya la nngele le tlhalošo ya lona ka kholomong ya la go ja.

tologa dikudumela	go ithobolla ka go kuka dilo tše boima
go kuka ditšhipi	go šoma ka maatla selong se bothata
go tsena morethethong	go thoma go ikwa o lokologile ge o dira selo se sengwe
go dudišega	go sepela ka boiketlo ka mošito o tee.

A re ngwaleng

Dira lenaneo la mehuta ka moka ya dipapadi tšeo o di tsebago godimo ga letlakala leo le sa šomego gomme o di ngwale ka tlase ga dihlogo tšeo di nepagetšego ka tše di lego mo lenaneong la ka tlase.

Dipapadi tša go kgomana	Dipapadi tša go diriša kgwele	Dipapadi tšeo di ralokwago ke bašimane le basetsana.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm

A re ngwaleng

Feleletša kerafo ye.

Kgopela bagwera ba bararo gore ba kgethe dipapadi tša bona tšeo ba di ratago tšeo di ngwadilwego ka tlase ga kerafo. Bjale tlatša tshedimošo godimo ga kerafo ka go diriša mebala ya go fapana go bašemane le basetsana. Diriša kerafo ya 1 ka go kreiti 4, fela o arole kholomo ye nngwe le ye nngwe gabedi – e tee e be ya bašemane mola ye nngwe e le ya basetsana.

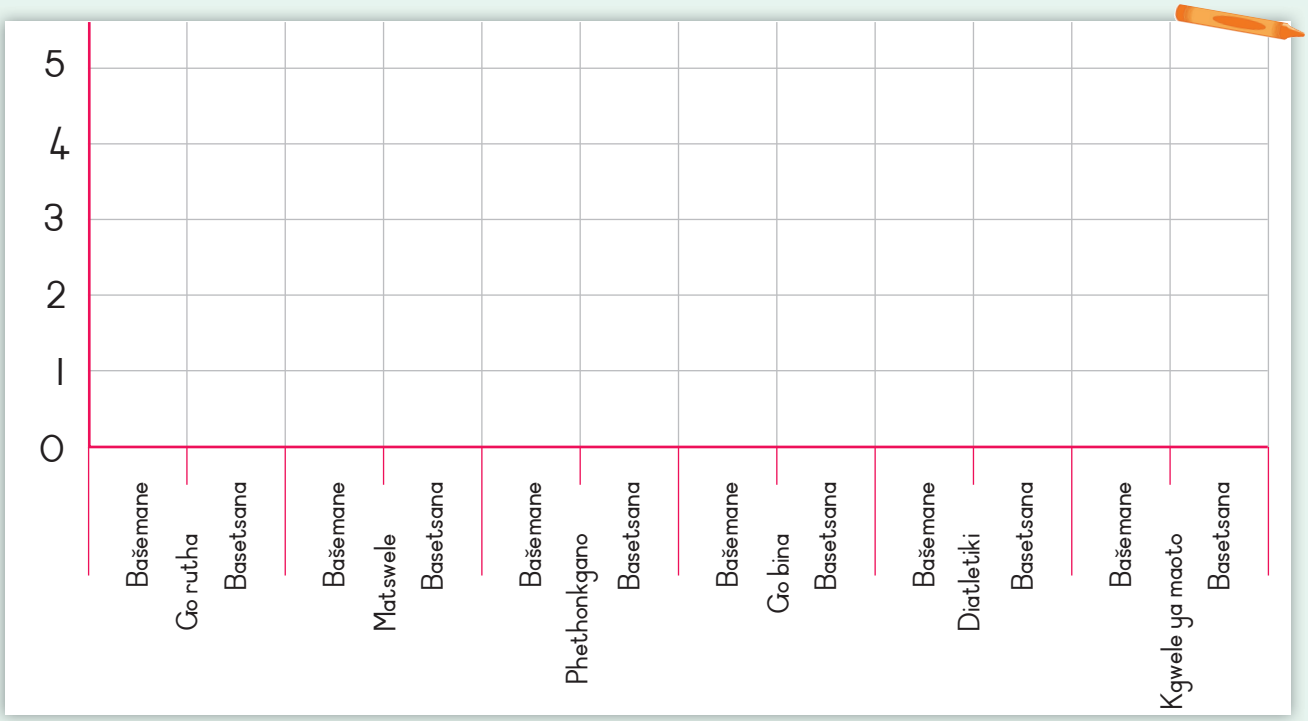

Bjale araba dipotšišo tše:

Na ke papadi efe yeo bašemane ba e ratilego kudu?

Na ke papadi efe yeo basetsana ba e ratilego kudu?

Na ke dipapadi dife tšeo di bego di ratwa kudu magareng ga basetsana le bašemane?

Na ke papadi efe yeo e bego e sa ratwe kudu magareng ga bašemane le basetsana?

Letšatšikgwedi:

Dijo tšeo di lokilego

A re baleng

Maele mabapi le go dula o phetše gabotse

Go ja dijo tšeo di lokilego ke mokgwa wo mobotse wa go dula o phetše gabotse.

Na dijo tšeo di lokilego ke eng? Gopola dihlopha tše hlano tša dijo. Gore o hwetše dijo tšeo di lokilego tšeo di nago le phepo, o swanetše go kgetha se sengwe go tšwa sehlopheng se sengwe le se sengwe nako le nako ge o eja. Ge e le gore o swanetše go tlogela se sengwe, leka go se ja mo nakong ye nngwe ya dijo ka lona letšatši leo. Tše ke dihlopha gotee le mehlala ya dijo tšeo di nago le tšona:

Proteine:	kgogo, hlapi, nama, mae, botoro ya ditloo, soya, dinawa
Ditšweletšwa tša maswi:	maswi, tšhese, yokate
Dienywa le merogo:	dinamune, dipanana, ditapole, sepineše, ditamati
Leroro:	borotho, bupi, reise
Makhura le oli:	matšarine, potoro, oli

Eja bonnyane go tšwa go makhura le oli, gomme o je dienywa le merogo ye mentši.

Oketša digwaši ka dijong tša gago

Batho ba bantši ba bolela ka digwaši. Digwaši di bohlokwa ka dijong tša gago. Digwaši di thuša mmele wa gago go šila dijo. Dijo tšeo di sa nyakegego di tšwa mmeleng wa gago ka go phakiša ka ge digwaši di thuša go di ntšhetša ka ntle. Digwaši di hwetšwa ka gare ga disirele, borotho bjoo bo nago le korong ye ntši, digwere, seleri, sepineše, lerotse, diapola, dipšere le menawa (dinawa le dierekisi).

Maele mabapi le ka fao o ka oketšago digwaši ka dijong tša gago

- O se ke wa ebola dijo tše bjalo ka apola. Eja matlakala a yona ka ge di na le digwaši ka gare ga tšona.
- O se ke wa ebola ditapole le dipotata. Di hlatswe gomme o di je le matlakala a tšona.
- Eja disalate tše dintši le merogo ye metala.

- Eja pasta ye e nago le korong ye ntši le borotho bjo bosotho sebakeng sa pasta ye tšhweu le reise ye tšhweu.
- Bogobe bjoo bo sego bja šilwa go felela le bjona bo tletše ka digwaši.

A re kwešišeng

Go ya ka tshedimošo yeo e filwego ka mo letlakaleng le la mošomo, na ke mokgwa ofe wo kaone wa go dula o phetše gabotse?

- Na ke dihlopha dife tša dijo tšeo di loketšego go ba dijo tšeo di nago le phepo?
- Na ke ka lebaka la eng digwaši di le bohlokwa ka dijong tša gago? Efa mabaka a mabedi.

Mmago o go kgopetše gore o itirele dijo tša mosegare. Tlatša lenaneo gomme o laetše gore ke dijo dife tše tharo tšeo o ka ratago go di rwala le gore ka lebaka la eng. Diriša tshedimošo yeo e lego ka gare ga letlakala le la mošomo gore e go thuše.

Mohuta wa dijo	Lebaka

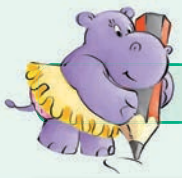

A re ngwaleng

Feleletša mafoko a ka go diriša e, di, di, goba e:

Go bohlokwa go ja dijo tšeo _____ nago le phepo letšatši ka letšatši.

Apola _____ tee ka letšatši _____ dira gore ngaka e be kgole le wena.

O swanetše go ja dijo tšeo _____ nago le phepo.

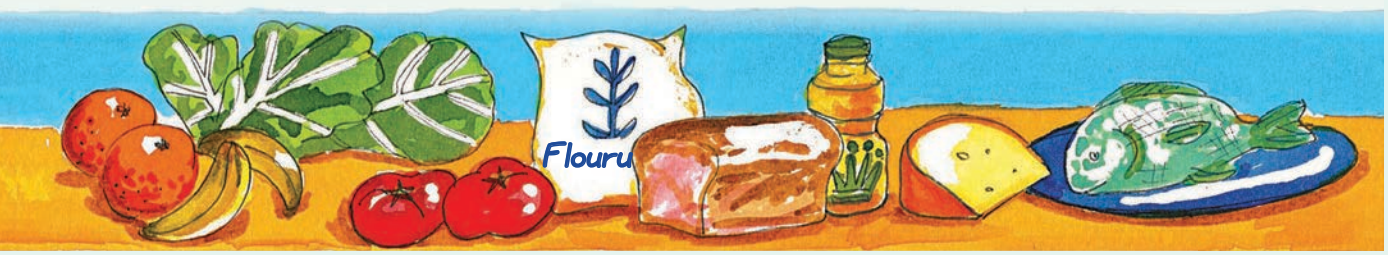

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Go ithuta ka ga Mignon

A re ngwaleng

Ngwalolla temana ye ka maswaodikga gore e se ke ya ba le diphošo.

ka letšatši le lengwe mignon o ile a nagana go fetša nako ye teletšana a le ka lefelong la boitšhidullo le Joseph o be a nyaka go kuka ditšhipi tše mmalwa gape o be a nagana gore dikilogramo tše dingwe gape tše 20 di tla ba di lokile joseph o be a mo lebeletše gore a se ke a kuka ditšhipi tšeo ka moka ka nako e tee a realo go ka se be bonolo go wena go kuka ditšhipi tšeo tše dingwe ka moka ka nako e tee.

A re ngwaleng

Dira sangwetši ye bose ya borotho bja go ba le korong ye e tletšego.

Motswako

- Dilae tše pedi tša borotho bjo bo nago le korong ye ntši.
- Matšarine
- Diripana tše pedi tša nama ya kgogo
- Khukhampa
- Tamati

Bjale ngwala ditaelo tša go dira sangwetši. Netefatša gore o nomora ditaelo ka moka. Re dirile taelo ya mathomo. Feleletša ditaelo ka moka.

1. Sega dilae tše pedi tša borotho bjoo bo nago le korong ye ntši.

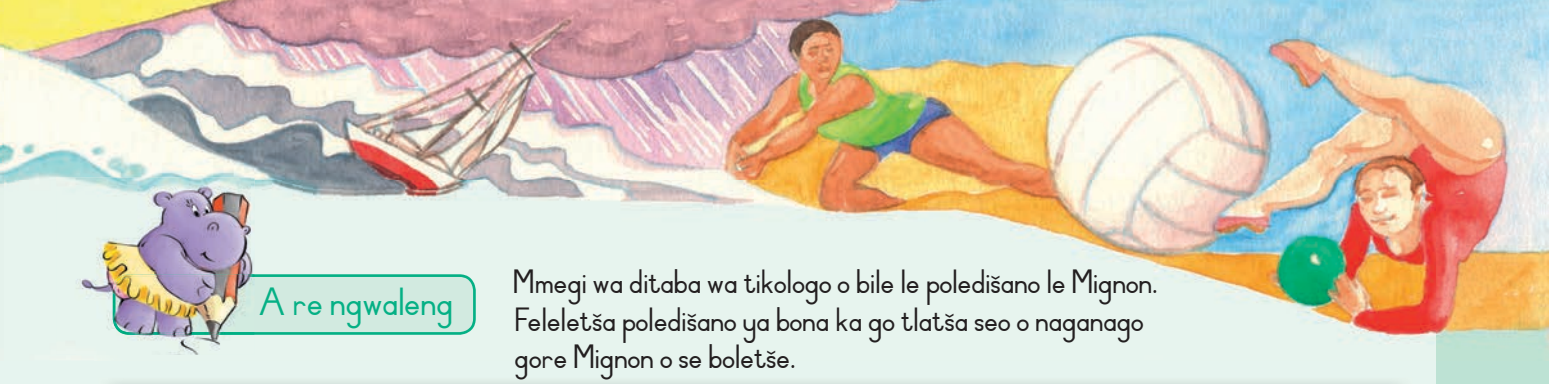

A re ngwaleng

Mmegi wa ditaba wa tikologo o bile le poledišano le Mignon. Feleletša poledišano ya bona ka go tlatša seo o naganago gore Mignon o se boletše.

Mmegi: Na ke eng seo se go dirilego gore o nyake go dira papadi ya go tiiša mešifa?

Mignon: _____

_____

Mignon: Na o ja dijo tša go ikgetha?

Mignon: _____

_____

Mmegi: Na o ka eletša bafsa ba basetsana gore ba dire papadi ya go tiiša mešifa?

Mignon: _____

_____

Mmegi: Ke a leboga, Mignon. Go bile bose go bolela le wena.

Lapologa

Thala diphoofolo tše.

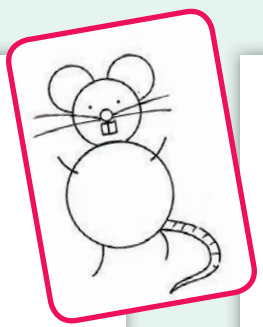

Letšatšikgwedi:

Go sesa ka gare ga maphoto ao a phophomago

A re boleleng

Lebelela Hlogo ya ditaba le seswantšho. Na o nagana gore sengwalwa se tla ba mabapi le eng?

- Boledišana le mogwera wa gago ka ga dipapadi tša ka gare le tša ka ntle.
- Boledišanang ka ga dipapadi tša ka meetseng le tša nageng.
- Na o ka rata go tšea leeto ka seketswana? Hlaloša gore ka lebaka la eng.
- Na ke dinyakwa dife tšeo o di hlokago mabapi le bowena gore o kgone go tsenela papadi ya diketswana.

A re baleng

Go sesa go tloga KAPA go ya RIO

Letšatši le tee mo mengwageng ye meraro, batho ba Kapa ba tlogela tšeo ba di dirago. Batho ba bangwe ba ya boemakepe. Ba bangwe ba nyaka lefelo leo ba ka kgonago go bona gabotse ka Signal Hill. Yo mongwe le yo mongwe o nyaka go bona mathomo a phadišano ya mabelo a diketswana ya go tloga Kapa go ya Rio.

Ngwaga wo go bile le lesogana le lengwe leo le bego le se la ya go bogela mabelo. Fela le be le le karolo ya baphenkgišani bao ba diketswana. Carven Dickson o ile a dira histori. E be e le yo mongwe wa batho ba mengwaga ya tlase bao ba kilego ba tsenela lebelo le.

"Rakgolo wa ka e be e le morei wa dihlapi. Gomme tate ke morei wa dihlapi. Ka fao sekepe e be e dula e le karolo ya bophelo bja ka. Re be re na le seketswana gomme tate a fela a re iša Zeekoevlei," gwa bolela Carven. "Ka tšatši le lengwe ka bona bana ba bangwe ba sesa ka sekepe ba le noši. Ka ipotša ke le tee ka re, ge e le gore ba kgona go sesa ba le tee, gona le nna nka kgona!"

Carven o ile a ithuta go sesa ka pela. Go se go ye kae a be a šetše a tsenela diphadišano ebile a thopa sefoka go tšona ka moka. Fela le legologolo bophelong bja gagwe ebile la go tloga Kapa go ya Rio.

"Ge mokapotene wa diketswana a nteletša mogala a mpotšiša gore ke nyaka go tsenela lebelo, ga se ka kgolwa ditsebe tša ka," Gwa bolela Carven. "Lebelo le be le kgahliša kudu! Letšatši le lengwe le le lengwe go direga selo se sefsa. Mantšiboeng a mangwe ge letšatši le fetša go dikela ke ge re bona mahlasedi ao a nago le botala. Ra bona bana ba ditolfeine le dihlapi tša go fofa. Ka nako ye nngwe ge e le bošego di be di fela di re wela – phoo!"

Nako e le tee fela yeo a bego a tšhogile e bile ka nako ya ge go na le ledimo.

"Maphoto a be a tloga a eya godimo kudu – bogodimo bja go lekana le moago wa mabato a mabedi. Ke ile ka ikwa ke thoma go tlapelwa ke lewatle di sa tloga – ka letšatši la mathomo" Monkgo wa motšhene wa tšenereitara o ile wa dira gore hlogo ya ka e dikologe gomme mala a ka a thoma go bilogana."

Seketswana seo Carven a bego a le ka go sona e be e le sa bobedi go fihla Rio de Janeiro ka lebopong la Brazil. Sehlopha sa bo-Carven se be se tshetše Lewatle la Atlantiki ka matšatši a masomehlano. "Ke ile ka ikwa ke nyamile kudu ge ke fihla," gwa bolela Carven a bile a sega. "E be e le mafelelo a Lapologa bja rena. Fela ke be ke thabile go bona lefase gape."

Gonabjale Carven o gare ka ditokišetšo tša Bonkgwete bja Lefase.

A re boleleng

- Na lebelo la go tloga Kapa go ya Rio le swarwa gakae?
- Na lebelo leo le a tsebega? Efa mabaka a karabo ya gago.
- Na ke ka lebaka la eng Carven a ile a tšea papadi ya go sesa ka dikepe?
- Temana ye ga e bolele selo mabapi le gore Carven o be a na le mengwaga ye mekae ge a thoma go kgatha tema mo lebelong. Na o nagana gore o be a na le mengwaga ye mekae?

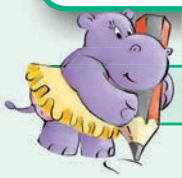

A re ngwaleng

Mantšu a mantši a ka dirišwa ka ditsela tšeo di fapanego go hlaloša dilo tša go fapana. Nyalanya mantšu ao a ngwadilwego ka boso le ditlhalošo tša ona bjale ka ge di dirišwa ka go kanegelo ya Carven. Ngwala mantšu ao a ngwadilwego ka boso ka gare ga pukuntšu ya gago.

ponagalo	thalela goga šedi karolo ye kaone gatelela
kokomoga	ntotoma ruruga mokgobo maphoto
tšenereitara	mongwadi mmopi karolo ya motšhene mmotoro
tlapelwa ke lewatle	go phelega betologa nyamile tennwe ke lewatle
phenkgišana	ganetšana hlohla kgatha tema go ba kgahlanong le

Letšatšikgwedi:

Go laodiša kanegelo ya Carven

A re ngwaleng

Na Carven o kgona go sesa kudu? Efa mabaka a karabo ya gago.

Na ke lebelo lefe leo le bilego le legolo kudu mo bophelong bja gagwe?

Na ke dilo dife tše pedi tšeo di kgahlišago tšeo di diregilego ge ba be ba le ka dikepeng?

A re boleleng

- Na ke modumo wa mohuta mang woo o hlaloswago ke lentšu le "phoo".
- Na ke modumo wa mohuta mang wo o dirwago ke mantšu a a latelago?

gwašagwaša	
phoo	
phaa	

Ge lentšu le na le modumo wo o swanago le lešata leo le le dirago, le bitšwa leekiši. (Le bolele: le/e/ki/ši)

A re baleng

Bala seo Carven a se bolelago. Bjale bala seo sesi wa gagwe a se boditšego mmegi wa ditaba.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm

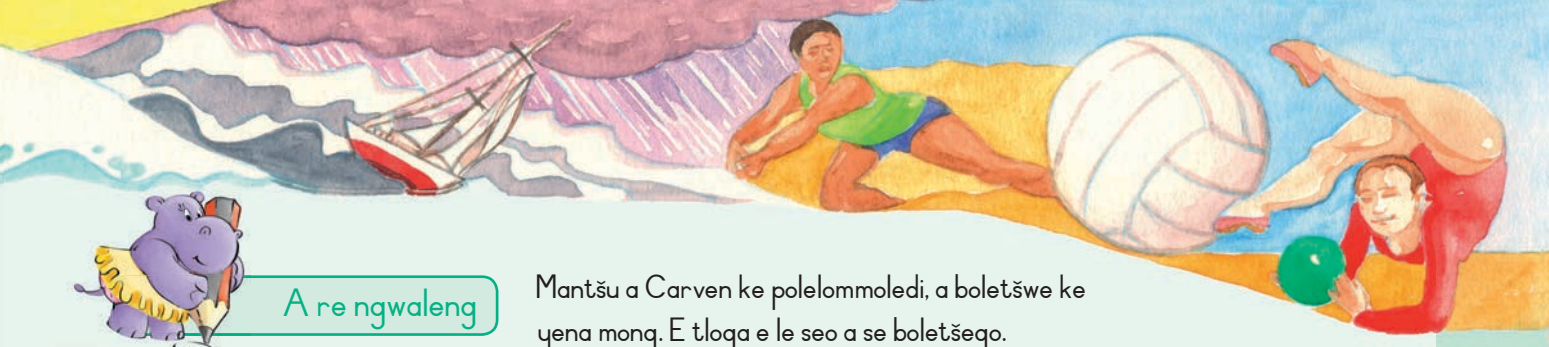

A re ngwaleng

Mantšu a Carven ke polelommoledi, a boletšwe ke yena mong. E tloga e le seo a se boletšego. Mantšu a kgaetšedi ya gagwe ke polelopegelo, ga a tšwe molomong wa gagwe. O bolela ka ga seo a se boletšego, fela ga a diriše mantšu a gagwe thwii.

Ge o fetola mantšu ao a boletšwego ke seboledi thwii le ao a boletšwego ke motho yo mongwe, mantšu a a latelago a a fetoga:

nna	yena (monna)
nna	yena (mosadi)
nna	yena
ya ka	ya gagwe

rena	bona
rena	bona
ya rena	ya bona

Madiri a lebaka la bjale a fetoga a lebaka le le fetilego.
Lebaka la bjale: bjale (mohlala, e a)
Lebaka le le fetilego: nako ye e fetilego (mohlala, e be e)
Bjale fetola se gore e be polelopegelo ka mantšu a gago.

Ge mokapotene wa dikepe a nteletša mogala a mpotšiša gore ke nyaka go ya, ga se ka kgolwa.

Carven o rile

Nako e tee yeo ke ilego ka kwa ke t hogile ke ge go be go na le ledimo. Gomme ke ile ka ikwa ke tlapet we ke lewatle di sa tloga!

Carven o rile

Letšatšikgwedi:

Letšatši ka letšatši

A re baleng

Go ngwala pukutšatši

Mošupologo 12 Mosegamanye

Ke jele difihlolo fela ke ikwa ke se na maatla. Ka ithuta go bofa mahuto (e lego selo seo se lego bohlokwa ge o nyaka go sesa). Ledimo le ile la thoma go hlasela mosegareng woo, ka diphefo tše maatla le maphoto a magolo. Go be go tšhoša gomme monkgo wa motšhene wa tšenereitara o be o ntira gore ke lwale. Re ile ra bona mohlape wa ditolfeine le dihlapi tša go fofa tšeo di ilego tša wela mo lebatong ka mošito wo mogolo. La mathomo ke be ke thabile fela ka moka ra thoma go tlwaela. Mogwera wa ka, Samson, o ile a thelela a nyaka go wela ka lewatleng.

Labobedi 13 Mosegamanye

Ke tsoga ka pela. Dinonyana tša moselesele di be di lla. Di be di nyaka go ja dihlapi tšeo di bego di wetše fase. Samson a di raka ka lehuduo. Mokaptene Petersen o ile a mpotša gore ke bofe seila ye kgolo le go netefatša gore menyako ka moka e tswaletšwe ka ge go be go etla ledimo le lengwe. Re ile ra leta, ra leta fela gwa se direge selo, le ge e le gore go be go na le moya wo mogolo. Ka morago ga matena re ile ra phadimiša diporase ka moka ka ge re be re le kgauswi le go fihla Rio.

Laboraro 14 Mosegamanye

Mokaptene o swanetše go ba a be a swaswa ka gore ga re kgauswi le Rio le gatee. Lewatle le ikadile bjalo ka seipone ebile ga go na moya. E be e le sebaka sa ka sa go šoma ka leopeng, fela Samson a re o tla dira mošomo wa ka ge nka mo fa kepisi ya ka. Ke be ke na le dikepisi tše pedi, ka fao ka mo fa e tee. Fela a fetola monagano wa gagwe gomme ka swanelwa ke go hlatswa dibjana. Ge letšatši le dikela ka bona nonyana ye tšhweu. Ke nagana gore e be e le dinonyana tša madišadikgomo.

A re kwešišeng

- Na pukutšatši ye e ngwadilwe ke mang?
- Na pukutšatši ye e akaretša matšatši a makae?

Lebelala dintlha mabapi le gore ke ka lebaka la eng pukutšatši ye e fapana le kanegelo gomme o arabe dipotšišo.

Efa mohlala go tšwa kanegelong mabapi le selo seo Carven a se bolelago ka ga yena.

Pukutšatši e re botša ka fao batho ba ikwago ka gona mabapi le seo se diregago le seo se diregilego.

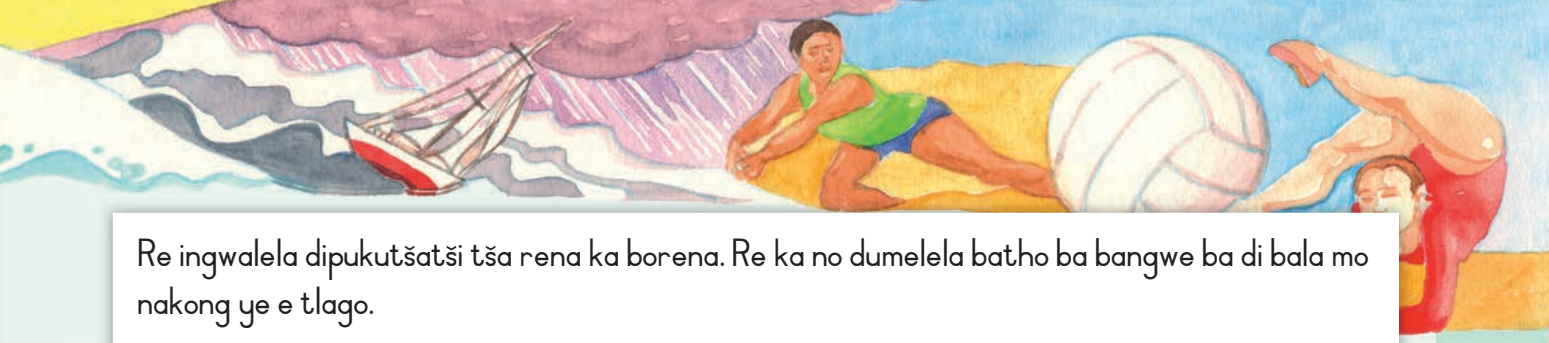

Re ingwalela dipukutšatši tša rena ka borena. Re ka no dumelela batho ba bangwe ba di bala mo nakong ye e tlago.

Pukutšatši gantši ke lefelo la go bolela diphiri tša gago.

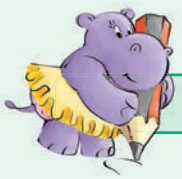

A re ngwaleng

Ngwalolla mafoko a. Ngwala lešala la maleba legatong la mantšu ao a thaletšwego. Diriša mantšu ao a lego ka gare ga lepokisana.

yena	yena	rena	tšona	yena

Lešala ke lentšu leo le dirišwago legatong la leina. Mohlala:
Tafola e ka moraleng.
Yona e khupeditšwe ka lešela. Bagwera ba Kaela ba tla go mo etela. Yena o thabetše gore o tla ba le bona.

Mokaptene Petersen o be a nagana gore Mokaptene Petersen a ka thoma lebelo la go tloga Kapa go ya Rio.

Ke ile ka phadimiša dihlogwana tša mabati gore dihlogwana tša diporase le mekgoko ya mabati di kganye.

Ke ile ka kopana le Samson ka sekepeng. Ke Samson yo ke tlogago ke mo rata.

Samson le nna re ile ra hlatswa dibjana bjale ka ge Samson le nna re be re le ka moraleng.

Ke ile ka leletša mma wa ka gore mma a se ke a tshwenyega ka nna.

Letšatšikgwedi:

Mathata a ka lewatleng!

A re ngwaleng

Molaetša wa sephiri

Mo tseleng ya go ya Rio, sehlopha se ile sa kopana le ledimo le legolo. Se sengwe sa dikepe se be se le mo mathateng a magolo ka ge kota ya sona e be e senyegile. Mokaptene o ile a romela molaetša ka sekepeng sa lena.

Khoutu ya Morse ke tlhaka ya alfabete yeo e diretšwego go thuša go romela melaetša ge e le gore o ka se kgone go diriša ditlhaka tšeo di tlwaelegilego goba go bolela le yo mongwe. E romelwa ka radio. Tlhaka ye nngwe le ye nngwe e bopša ke dikhutlo le methaladi (medumo ye metelele le ye mekopana).

Diriša alfabete ya Khoutu ya Morse go hwetla seo a se nyakago.

Alfabete ya Khoutu ya Morse

A	• -	N	- •	O	- — — - -
B	- • • •	O	- — -	I	• — — - -
C	- • — •	P	• — — •	2	• • — — -
D	- • •	Q	- — • -	3	• • • — -
E	•	R	• — •	4	• • • • -
F	• • — •	S	• • •	5	• • • • •
G	- — •	T	-	6	- • • • •
H	• • • •	U	• • -	7	- — • • •
I	• •	V	• • • -	8	- — — • •
J	• — — -	W	• — -	9	- — — — •
K	- • -	X	- • • -	•	• — • — • -
L	• — • •	Y	- • — -	,	- — • • — -
M	- -	Z	- — • •	?	• • — — • •

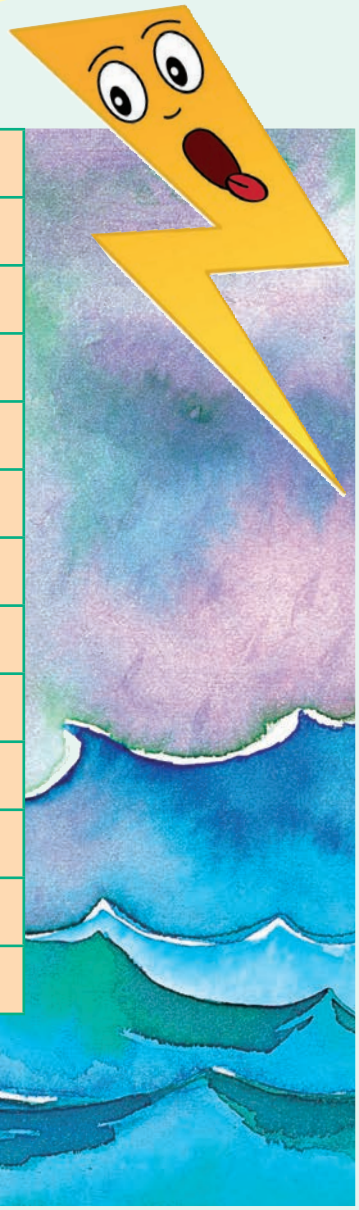

Pholo a banna ba rena!

• — • • • - - - — - - — • - — -

- - - — - - • - • • -

- • — - - — - • -

• — • • • - — • - — -

• • • • - • - • • — — • • - • - — •

A re ngwaleng

Akanya e le wena o le ka gare ga sekepe seo se menogilego gomme wena le banamedi ba bangwe le pholoŝwa ke Mokaptene Peterson le sehlopha sa gagwe.

Ngwala ka ga maitemogelo a gago ka gare ga pukutšatši ya gago.

Laboraro 14 Mosegamanye

Lapologa

Na ke didiko dife tše pedi tšeo di nago le sebopego sa go swana ka go tšona?

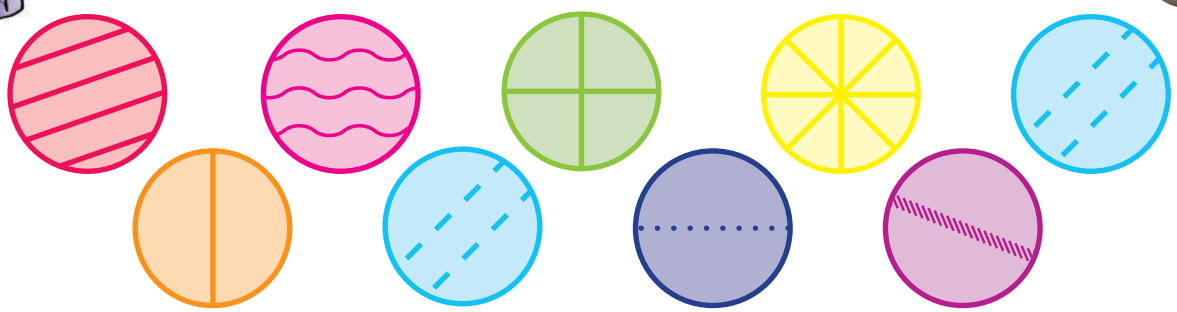

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Letšatšikgwedi:

Bose bja kgwele ya mototompetšo

A re boleleng

Lebelela seswantšho.

- Boledišanang ka ga mešomo yeo e lego godimo ga seswantšho.
- Na mešomo ye e fapana bjang le dipapadi tša lena tla sekolo tša tšatši ka tšatši.
- Na o ka rata go raloka ye nngwe ya dipapadi tše?
- Na phapano ke efe magareng ga dipapadi tšeo di lego kotsi le dipapadi tše dingwe?
- Na ke dinyakwa dife goba seemo sa mohuta mang seo o se hlokago mabapi le bowena gore o kgone go tsenela dipapadi tše kotsi.

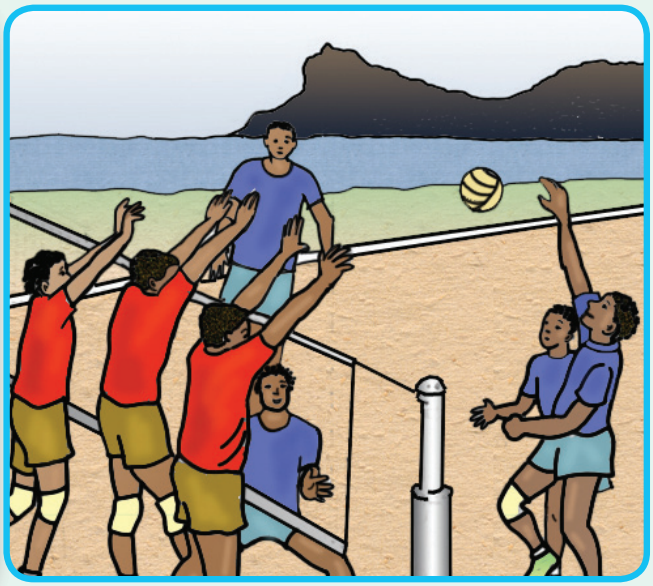

A re baleng

Dinaledi tša Hout Bay tša papadi ya volibolo

Lebala la papadi ya kgwele ya mototompetšo la Hout Bay le bilogana ka basetsana le bašemane bao ba ralokago papadi ye. Na ke eng seo se ba tlišago mo papading ye?

Tsebišo ya ka gare ga pampiri

Mo mengwageng ye mebedi ya go feta maphodisa a ile a bea papatšo ka gare ga kuranta. Ba be ba tshwenyegile ka ga dihlophana tša bosenyi tšeo di bego di le gona ka tikologong yeo gomme ba nyaka motho yo a bego a ka hlahla bafsa mo dipapading.

Amanda Coetzee o ile a bona papatšo yeo gomme a letša mogala. "Ke mosadi wa mothomošweu gomme nkile ka raloka papadi ya volibolo," a botša maphodisa. "Go lokile", ba realo. "A re thomeng." Gomme tlhahlo ya thoma.

Go tloga go bophelo bja go lewa ke bodutu go ya go papadi ya "volibolo"

Letšatši la mathomo ka holong ya sekolo bašemane ba go seleka ba be ba bonala ba tenegile. Fela ba bangwe ba ile ba ba le kgahlego gomme ba botša ba bangwe gore ba tle ba raloke. Amanda o ile a hwetša dikhamphani tša go aba thušo ya didirišwa. Mafelelong go ile gwa ba le dihlopha tše pedi gomme tša thoma go phadišana, dihlopha tša go tšwa Muizenburg, Cape Flats le Khayelitsha.

Naletšana yeo e tšwelelago:

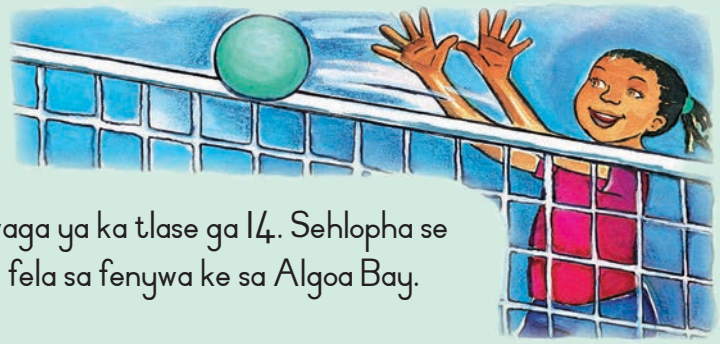

Mohlahli a re naletšana ye mpsha yeo e laetšago katlego ke Thandi Nkomo. O na le mengwaga ye 11 gomme o ralokile dipapadi tša profense tša bana ba mengwaga ya ka tlase ga 14. Sehlopha se be se le ka go makgaolakgang a profense, fela sa fenywa ke sa Algoa Bay.

E a phakiša, e a kgahliša ebile e a thabiša.

Thandi o tlogile go tšwa go hoki go ya go "volibolo". O re, "volibolo" e a phakiša ebile e kgahliša kudu. E a thabiša."

Sehlopha sa Hout Bay se itšhidolla gararo ka beke. Fela Thandi o phela a le ka lepatlelong a itšhidolla go fihla ge letšatši le sobela. O e dira ka gobane a e rata gomme o na le dikakanyo tša gagwe tše dikgolo mabapi le bokamoso.

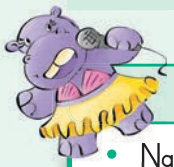

A re boleleng

- Na ke ka lebaka la eng papadi ya "kgwele ya mototompetšo" e ile ya thongwa ka Hout Bay?
- Na dihlopha di ile tša atlega? Efa mabaka a karabo ya gago.
- Na bana ka moka ba ratile kgopolo ya go raloka papadi ya volibolo? Efa mabaka a karabo ya gago.
- Na ba ralokile papadi ya volibolo tekano ya nako ye kaakang?

A re ngwaleng

Bapetša mantšu le ditlhalošo tša ona.
Thala mothalo go tšwa go lentšu le lengwe
le le lengwe ka go la nngele le tlhalošo ya lona.

Ngwala mantšu ao a ngwadilwego ka boso ka gare ga pukuntšu ya gago.

bobotlana	thabile kudu
dikebekwa	dilo tšeo di nyakegago mabapi le morero goba modiro wo o itšego
kabelo	maloko a dihlopha tša basenyi goba sehlopha sa batho bao ba ratago dikgaruru
didirišwa	go lefa ditshenyagalelo tša lenaneo la projeke ye e itšego
nyakallo	ga se ye kgolo ebile ga e bohlokwa kudu

Letšatšikgwedi:

Go nagana ka ga kgwele ya mototompetšo ya Hout Bay

A re kwešišeng

- Lebelela kanegelo ya volibolo.
- Na ke eng seo se ilego sa hlohleletša bafsa go raloka papadi ya volibolo?
- Na maphodisa a dirileng go godiša dipapadi mo setšhabeng se? Ka lebaka la eng?
- Na mohlahli o kgonne bjang go bopa dihlopha tša volibolo?
- Na mebolelwana ye e latelago e ra goreng?

le bilogana ka bafsa bao ba itšhidollago	
dihwirihwišana	
naletšana yeo e tšwelelago	
merero ye megolo	

A re ngwaleng

Feleletša temana ya mafelelo, yeo e rego na ke dikakanyo tša mohuta mang tšeo o naganago gore Thandi o na le tšona? Ngwala mafoko a mararo.

A re ngwaleng

Bala seo Amanda a se bolelago mabapi le papadi ya volibolo. Ngwala seo a se bolelago ka polelopegelo.

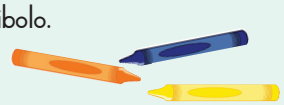

O rile

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm

Re swanetše go hwetša bafsa bao ba nago le kgahlego ka dipapading gore ba kgone go ba le mebele yeo e tiilego le go dula ba phetše gabotse.

O rile

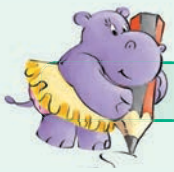

A re ngwaleng

Akanya e le wena leloko la maphodisa a Hout Bay. Ngwala tsebišo mabapi le motho yoo a swanetšego go thuša go hlahla bafsa ka Hout Bay.

GO NYAKEGA MOHLAHLI

A re ngwaleng

Feleletša lenaneo le. Diriša diswantšho tšeo di lego ka gare ga puku ya mošomo gore di go thuše.
Ngwala mehuta ye mebedi ya go fapana ya dipapadi. O ka no kgetha papadi ye nngwe le ye nngwe ye o e ratago.

Leina la papadi	
Palo ya batho bao ba nyakegago go raloka papadi	
Didirišwa tšeo di nyakegago	
Maemo a mathata: bonolo, bothata, bothata kudu	
Molao o tee wa papadi	

Leina la papadi	
Palo ya batho bao ba nyakegago go raloka papadi	
Didirišwa tšeo di nyakegago	
Maemo a mathata: bonolo, bothata, bothata kudu	
Molao o tee wa papadi	

Letšatšikgwedi:

Go ithuta ka ga kgwele ya mototompetšo

A re baleng

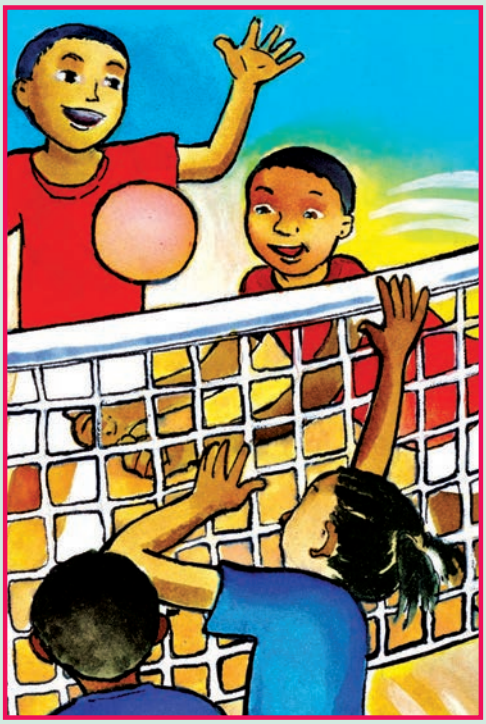

Papadi ya kgwele ya mototompetšo e thomile go ba papadi yeo e rategago magareng ga basetsana le bašemane. Ke papadi ya go phakiša ebile e a kgahliša le gona ga go hlokege didirišwa tše dintši gore o e raloke. Seo o se hlokago ke kgwele le nnete.

Dintlha tše bohlokwa mabapi le kgwele ya mototompetšo ke tše:

Sehlopha se sengwe se raloka kgahlanong le se sengwe ka mahlakoreng a mabedi a nnete. Ba itia kgwele, gomme ge ba ka lehlakoreng le lengwe ba ka tlogela kgwele e wela fase, sehlopha se sengwe se hwetša ntlha. Kgwele ga se ya swanela go kgoma nnete ka dinako ka moka. Sehlopha se sengwe le se sengwe se itia kgwele makga a mararo ka lehlakoreng la sona pele ga ge ba ka e fetišetša go sehlopha se sengwe.

Melao

- Kgwele e ka kgoma setho sefe goba sefe sa mmele, fela e swanetše go itiwa goba e fofe go tšwa mmeleng.
- Moraloki ga se a swanela go swara goba go foša kgwele goba go e swara ka matsogong a gagwe.
- Kgwele ga se ya swanela go wela fase, gomme moraloki o tee a ka se ke a kgoma kgwele gabedi ka tatelano.
- Sehlopha se tee se ka itia kgwele makga a mararo fela. Ba swanetše go e bušetša morago ka go e tshediša nnete ka morago ga go e itia gararo. Sehlopha se sengwe se hwetša ntlha ge:
  - Yo mongwe a ka kgoma kgwele a ba a e swara.
  - Yo mongwe a ka tlogela kgwele e wela fase
  - Yo mongwe a ka kgoma kgwele gabedi ka tatelano
  - Sehlopha se ka palelwa ke go tshediša kgwele godimo ga nnete ka morago ga ge ba e itieile gararo.

Papadi e ralokelwa disete tše tharo goba tše hlano. Sehlopha seo se thopago disete tše dintši e ba sona mofenyi. Sete e na le dintlha tše 14, gomme le ba bafenyi ge e le gore go na le phapano ya dintlha tše pedi, mohlala, 14 – 12.

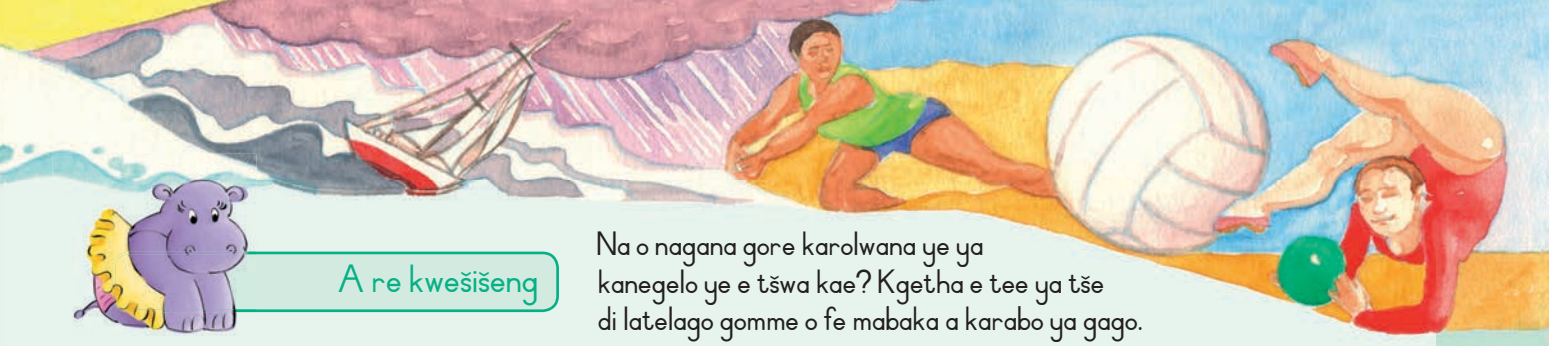

A re kwešišeng

Na o nagana gore karolwana ye ya kanegelo ye e tšwa kae? Kgetha e tee ya tše di latelago gomme o fe mabaka a karabo ya gago.

1. Kanegelo	2. Tiragatšo	3. Kgatišobaka ya dipapadi

- Efa karolwana ye ya kanegelo hlogo.
- Ke ka lebaka la eng kgwele ya mototompetšo e thomile go ba papadi ya go tuma?
- Na sehlopha se hwetša bjang dintlha?
- Ke disete tše kae tšeo di bopago disete tša papadi ya kgwele ya mototompetšo.

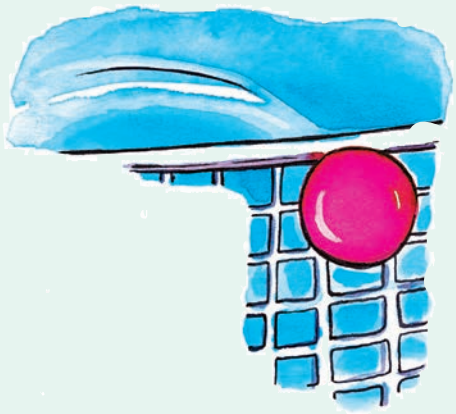

A re ngwaleng

A ke mantšu ao a kwagalago a swana fela a na le ditlhalošo tša go fapana.

Ngwala lefoko go lentšu le lengwe le le lengwe.

tsela	gare	šoga
tshela	ga re	tšhoga

A re ngwaleng

Akanya o boledišana le Thandi gomme o mmotšiše dipotšišo mabapi le kgatišobaka ya sekolo sa lena. Feleletša poledišano ye:

Mmegi: Ke dumela gore o yo mongwe wa dinaledi tša sehlopha sa lena sa kgwele ya mototompetšo. Na sephiri sa katlego ya gago ke eng?

Thandi: _____

Mmegi: Na maikemišetšo a gago ke eng mabapi le bokamoso?

Thandi: _____

Letšatšikgwedi:

Go thoma go itseba

A re ngwaleng

O itseba bjang? Akanya e le wena mmegi wa ditaba tša kgatišobaka. O ka ngwala pego mabapi le wena? Na o ka reng? Ye ke tsela yeo o ka kgonago go itseba ka yona. Ka fase ga hlogo ye nngwe le ye nngwe ya ka mo tlase, ngwala dikgahlego tša gago, maatla a gago, bokgoni le mekgwa.

Dikgahlego tša ka

Mehlala: go raloka kgwele ya mototompetšo; go thala; go apea

Bokgoni bja ka le talente

Mohlala: semelo seo se tiilego; go kgona go dira metlae; go ithuta ka dikhomphutha

Maatla a ka

Mohlala: ke šetša batho ba bangwe; ke rata go raloka le bagwera; ga ke bolele kudu; ke na le mafolofolo

Mekgwa ya ka

Mohlala: ke na le nnete; ke a tshepagala; ke šoma ka maatla

A re ngwaleng

Ngwala dintlha tše tharo tše dinnyane mabapi le go dula o phetše gabotse. O se ke wa lebala go di fa dinomoro. Efa karolwana ya kanegelo ya gago hlogo.

Lapologa

Sehlopha sa kgwele ya diatla.

Basetsana ba bararo bao e lego maloko a Sehlopha sa Kgwele ya diatla sa Hout bay ke Sheena, Debra, Olivia le Nathi. Diriša dintlha tše di lego ka mo fase go akanya gore mang ke mang, le gore yo mongwe le yo mongwe o dira eng. Kgabiša seswantšho ka go diriša mebala ye e hlaloswago. Bjale ngwala leina la mosetsana yo mongwe le yo mongwe kgauswi le seswantšho.

- Sheena ke yo motelele go feta Nathi. Debra ke yo mokopana go feta Nathi gomme Olivia ke yo motelele go ba feta ka moka.
- Sheena o apere borokgo bja jini bja mmala wo motalalerata, gempe ye tšhweu le berete ye khubedu.
- Debra o apere borokgo bja jini bja mmala wo mophephole, gempe ya botalalerata le dieta tša mmala wo motalalerata.
- Olivia o apere borokgo bja jini bja mmala wo mošweu, gempe ya mmala wo serolane le sekhafo sa mmala wo motala.
- Nathi o apere roko ya methaladi ya mmala wo moso le wo mošweu le dieta tše diso.

Sheena o na le moriri wo motelele wa go logiwa wo moso, Debra yena o na le moriri wo mokopana wa mmala wo mohubedu, Olivia o na le moriri wo motsotho wo o fihlago magetleng a gagwe le gona o otlologile, gomme Nathi yena o na le moriri wo mokopana wo moso wa go logwa ka diphetana tše dinnyane.

Letšatšikgwedi:

O fofa moyeng

A re baleng

Edith Moetsi – sebapadi sa dithobollo (jiminastiki) le motabogi

Ka Dani Moeng

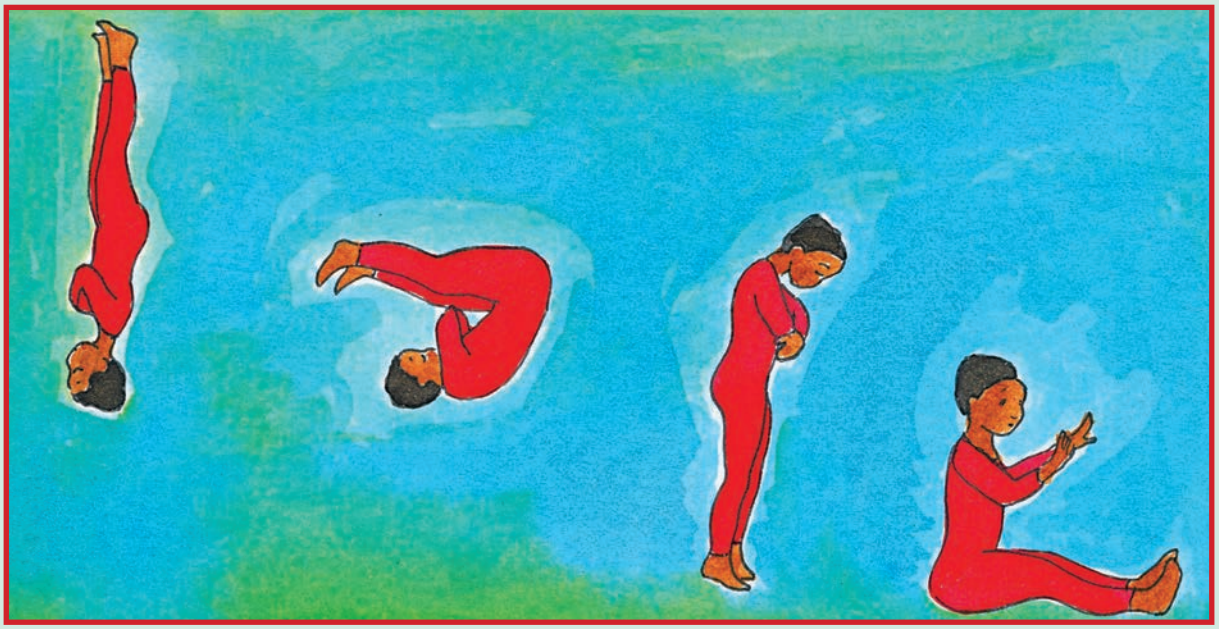

Mmete e adilwe fase ka mafelelong a lefelo la boitšhidollo ka Senthareng ya tša Setšo ka Polokwane. Ka thoko ye nngwe ya lebato go na le lepheko le legolo. Papetla ya go ba le seporing le pere ya go taboga e eme ka thoko ye nngwe. Godimo lefaufaung kgarebe ye nngwe e dikologa moyeng. Leina la gagwe ke Edith Moetsi.

Lefelo le la boitšhidollo e bile karolo ya bophelo bja Edith go tloga ka 2001. O fetogile go tloga go mosetsana wa mengwaga ye 11 yo a nago le ditoro fela a se na tlhahlo ya go ba sebapadi sa dithobollo le motabogi yo a kgathago tema go diphadišano tša boditšhabatšhaba.

"Ke thomile go itšhidolla dibeke tše mmalwa ka morago ga ge lefelo la boitšhidollo la Polokwane le fetša go bulwa," gwa bolela Edith. "Ke be ke nyaka go itšhidolla ka ge ke be ke lapišitšwe ke go dula ke sa dire selo."

Mohlahli wa Edith o ile a thoma tlhahlo ya gagwe ka go mo diriša papadi ya go sepela ka matsogo le gore a taboge godimo ga trampoline. Ka morago ga sebakanyana a be a šetše a dira papadi ya go kolokota le go nyedima. Edith ga se a ka a dula a se e go itšhidolla le gatee, ka ntle le ge a itokišetša go ngwala ditlhahlobo.

Lehono le Edith o tsenela diphadišano lefaseng ka bophara – ka Hungary, New Zealand le Holand.

Edith o ile a hwetša sebaka sa go ba Moahlodi wa Boditšhabatšhaba wa papadi ya Motabogo le go ba Moahlodi wa Dithobollo tša Basadi ka Limpopo.

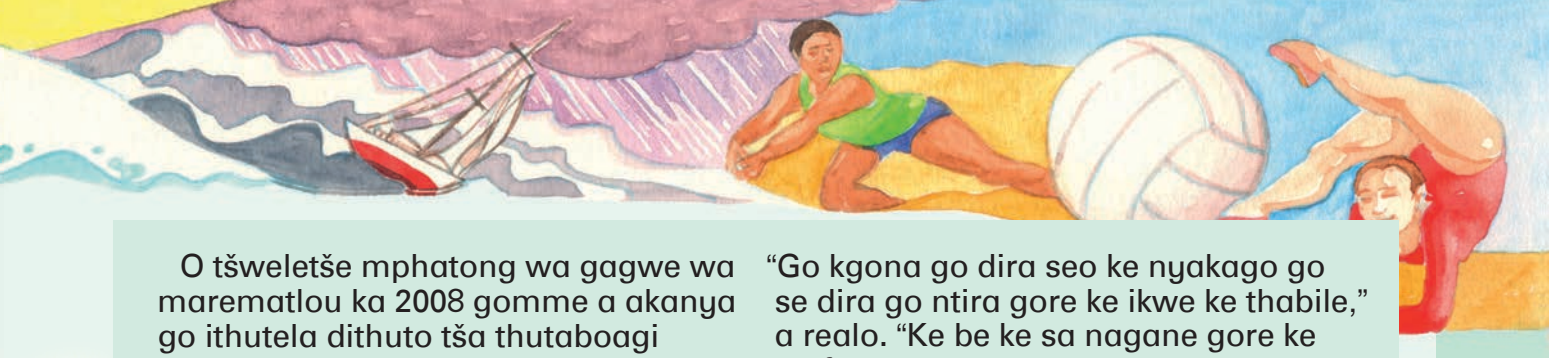

O tšweletše mphatong wa gagwe wa marematlou ka 2008 gomme a akanya go ithutela dithuto tša thutaboagi (architecture) ka yunibesiting. "Fela bokamoso bja ka mo papading ya go taboga bo phadima kudu moo e lego gore nka no ema lebakanyana pele nka ya yunibesiti," a realo.

Edith gape ke setsebi sa tša bokgabo le seopedi seo se nago le bokamoso bjo bo phadimago. O thopile difoka ka mešomo ya gagwe ya bokgabo le go opela le sehlopha sa mmino sa sekolo sa gabo seo se phagamego.

"Go kgona go dira seo ke nyakago go se dira go ntira gore ke ikwe ke thabile," a realo. "Ke be ke sa nagane gore ke tla fihla mo ke lego gona. Ke thomile go dira dithobollo ka maikemišetšo a go no ithabiša. Katlego ya ka e tlišwa ke go šoma ka maatla ga ka.

A re boleleng

- Na bophelo bja Edith bo fetogile bjang go tloga mola a thomago ka go dira dithobollo?
- Na ke ka lebaka la eng a ile a thoma go itšhidolla?
- Ntle le go ba sebapadi sa dithobollo se sekaonekaone, na ke ditalente dife tše dingwe tšeo a nago le tšona?
- Na Edith o nagana gore lebaka la katlego ya gagwe ke eng?

A re ngwaleng

Ngwala mantšu a ka tatelano ya maleba ya alfabete.

Nomora kholomo ya mathomo go tloga go 1 go ya go 6, kholomo ya bobedi go tloga go 7 go ya go 12, le kholomo ya boraro go tloga go 13 go ya go 18.
(O ka hwetša mantšu ka moka a 18 ka tatelano ya alfabete ka tsela yeo. Fela e ka se be nnete ge o ka fetola dikholomo. Na o tseba gore ke ka lebaka la eng?)

	mpa
	mokete
	mebila
	mabati
	moela
	mmala

	sekala
	seipone
	saka
	sola
	sutu
	sejato

	thaba
	taba
	tologa
	temana
	tikologo
	tuka

Letšatšikgwedi:

Ditaba tša dipapadi

A re kwešišeng

- Lebelela kanegelo ya Edith gape. Na ke ka lebaka la eng hlogo e ngwalwa ka boso le gona ka ditlhaka tše kgolo?
- Na maikemišetšo a go ngwala ka mongwalo wo moso ka fase ga hlogo ke afe?
- Na o nagana gore ke ka lebaka la eng leina la Edith le etla ka mafelelong a temana ya mathomo, e sego ka mathomong?
- Na kanegelo ye e ngwadilwe ke mang?
- Na o nagana gore mohuta wo wa sengwalwa o ka hwetšwa ka go mohuta ofe wa dingwalwa. Ke ka lebaka la eng o realo?

1. Kuranta	2. Puku ya dikanegelo	3. Puku ya direto

Ngwala temana yeo e laetšago ka fao Edith a tšwetšego pele ka gona go tloga nakong yeo a thomilego go tsenela dithobollo go fihla ge a tla ba moahlodi. Ngwala mafoko a mararo.

A re ngwaleng

Feleletša dipapetšo tše.

Mohlala:

Brenda o tabogela godimo lefaufaung.

Ee, fela Dudu o tabogela godingwana.

Gomme Edith o tabogela godimodimo.

Lebone la ka le a kganya.	Gago	Yena
Enver o a lwala.	Annie	James
Sbu ke yo motelele.	Thabo	Nomsa
Jan ke yo mokopana.	Reza	Bongi
Sethokgwa ke se setala.	Mohlare	Bjang

A re ngwaleng

Lebelela dihlogotaba tše.

1. Bapetša dipapadi le dihlogo tša dikuranta. Diriša dipapadi tša ka fase:

kgwele ya maoto	krikete	motabogo wa bantši	rugby	go fofa

2. Akanya ka wena o kgopetšwe go ngwala kanegelo ya kuranta ka hlogo ye nngwe le ye nngwe. Ngwala lefoko le bohlokwa ka go sengwalwa se sengwe le se sengwe. Lefoko le bohlokwa le go botša seo kanegelo e lego mabapi le sona. Le fana ka dintlha tše bohlokwa.

Mohlala:

Hlogotaba: **MTHEMBU O ROBA REKHOTO YA GO TABOGA**

Dipapadi: Diatletiki

Lefoko le bohlokwa: Nkgwete ya papadi ya go Taboga, Speedy Mthembu, o robile rekhoto ya Afrika-Borwa ya motabogo wa dimetara tše 100 ka go Bonkgwete bja Afrika-Borwa ka Port Elizabeth bošego bja go feta.

DINKGWETE DI WA KA LETŠATŠI LA MATHOMO

Papadi:

Lefoko le bohlokwa:

RACHEL O KGONNE GO TSENELA SEKA-MAKGAOLAKGANG KA WIMBLEDON

Papadi:

Lefoko le bohlokwa:

KE REKHOTO GO TABOGA O LE GODIMO GA LEPOROGO

Papadi:

Lefoko le bohlokwa:

A re ngwaleng

Thalela madiri ka gare ga dihlogo tše di lego ka mo godimo.
Bjale ngwala mafoko ao a fapanego ka go diriša madiri a.

Letšatšikgwedi:

Ke nako ya gago ya go ba mmegi wa ditaba

A re baleng

Talente

Ke ralokile dipapadi sekolong
Ke badile kudu, fela ke paletšwe
Ke ralokile kgwele ya maoto, fela
ke paletšwe
Bjale nka dira eng?

Ke lekile dipapadi ka moka
Fela ke paletšwe
Mešomo ya dipapadi
Hei! Talente ya ka e tsebega
Go baithuti ba bangwe

Morutiši wa ka o mpotša gore
Ke bolela kudu
Lešata ke talente ya ka
O a bona, ga go motho yo a se nago le talente!

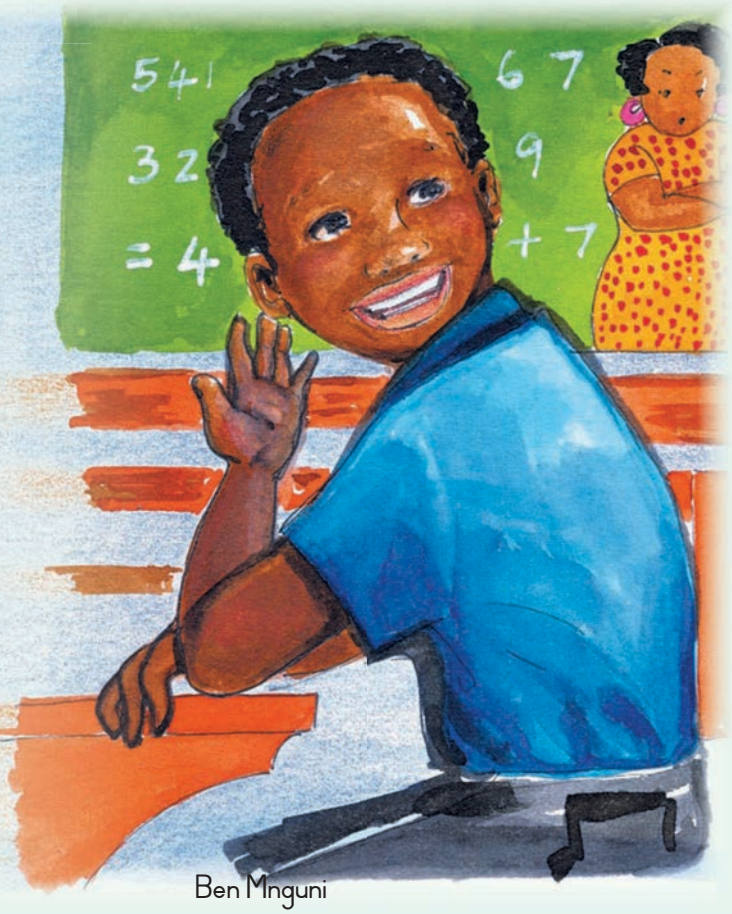

Ben Mnguni

A re kwešišeng

- Na moreti o ile a atlega ge a raloka dipapadi? Efa mabaka a karabo ya gago.
- Na o ile a atlega ka sekolong? Efa mabaka a karabo ya gago.
- Na o na le talente ya mohuta mang?
- Na morutiši wa gago o tla dumela gore Ben o na le talente? Efa mabaka a karabo ya gago.
- Na baithuti ba bangwe ba be ba nagana gore o na le talente? Efa mabaka a karabo ya gago.

A re ngwaleng

A ke mantšu a mangwe ao a kwagalago a swana fela a na le ditlhalošo tša go fapana.
Ngwala lefoko le lekopana ka le lengwe le le lengwe la mantšu a a mabedi.

mpša	pasa	ga se
mpše	phasa	gase

E swanetše go fana ka tshedimošo:
Na e be e le tiragalo ya eng
Na go be go raloka bomang
Na ba ralokile neng
Na ba be ba raloka kae
Na ba ralokile bjang
Na dipoelo di bile bjang

A re ngwaleng

Ngwala kanegelo ya sekolo sa lena ya kuranta mabapi le ditiragalo tša dipapadi tšeo o bego o ile go di bogela. Netefatša gore kanegelo ya gago e na le:

- Hlogo yeo e ngwadilwego ka ditlhaka tše dikgolo
- Tlhalošo ye nnyane ka ga ditiragalo tša dipapadi.

Ngwala lefoko ka mafelelong leo le hlalošago gore o ikwele bjang ka nako ya papadi.

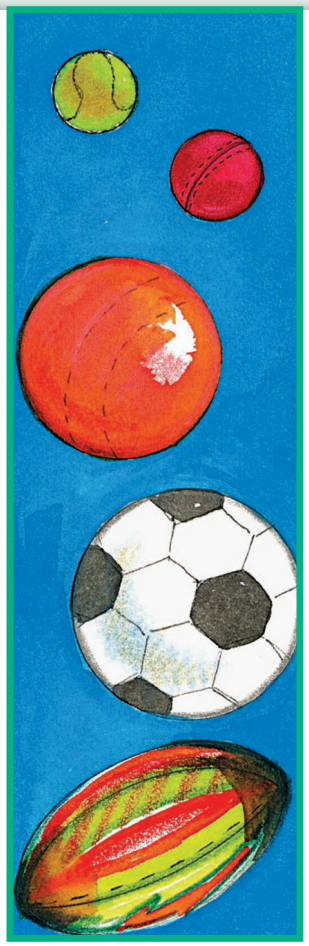

Letšatšikgwedi:

Thuša Edith go kgoboketša ditšhelete tša bana

A re ngwaleng

Itlwaetše go dira maswaodikga ka go tlatša segakantšhi se sa mantšu.

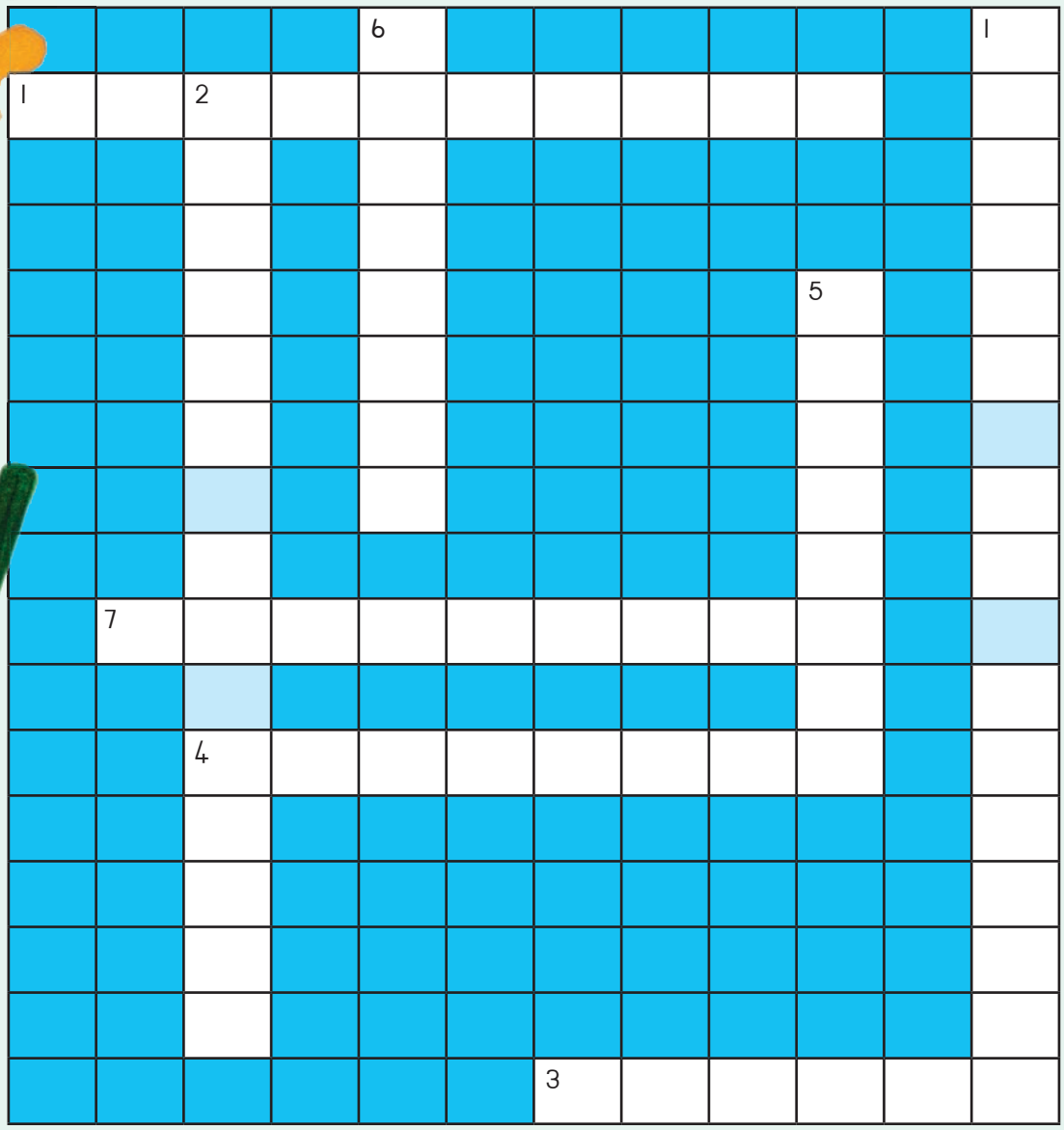

Ditaetšo tša go ya ka mathoko

1. Re maswao _____ . Re go botša gore yo mongwe o a bolela.
3. Ga go a loka, ke dula ke etla ka mafelelong. (2 mantšu)
4. Ge o bona nna lenaneo la dilo le ka no latela.
7. Ge go na le lenaneo la dilo, ke dula ke le gona go aroganya dilo. Ke dira gore o kgone go khutša ge lefoko e le le letelele kudu.

Ditaetšo tša go ya fase:

1. Dipotšišo, dipotšišo, dipotšišo – ke seo ke se dirago. (2 mantšu)
2. Ke swanetše go ba gona ka mathomong a lefoko le lengwe le le lengwe. (2 mantšu)
5. Na o na le tshedimošo ye nngwe gape ya tlaleletšo? O tla swanelwa ke go re diriša.
6. Ke go botša gore tlhaka ka gare ga lentšu e tlogetšwe.

A re ngwaleng

Edith Moetsi ga se sebapadi sa dithobollo le mmapadi wa katara yo a nago le talente fela, ebile ke setsebi sa bokgabo. O kgethile go swara pontšho ya go laetša mešomo ya gagwe ya bokgabo ka sekolong sa lena go kgoboketša ditšhelete tša legae la bana la Happy Days. O go kgopetše gore o dire phoustara.

Lebelela maele le mehlala ya phoustara ya ye nngwe ya dikonsarata tša Edith, bjale thala phoustara ya gago mabapi le pontšho ya gagwe godimo ga letlakala le legolo goba khatepoto ye tšhweu.

Maele mabapi le go dira phoustara

- Dira phoustara ya gago e be ye kgolo ka mo go ka kgonegago.
- Dira gore mongwalo wa gago e be wo mogolo ka mo go ka kgonegago gore batho ba kgone go e bala gabonolo.
- Diriša mantšu a mannyane ka mo go ka kgonegago – tlogela go diriša mafoko ao a tletšego.
- Kgabiša phoustara ya gago ka mebala go goga šedi ye ntši.
- O se ke wa ngwala mantšu a mantši le diswantšho ka gare ga phoustara ya gago.

Lapologa

Lebelela diswantšho. Go na le diphapano tše lesome magareng ga tšona. Di hwetše gomme o thalele mašakana godimo ga diswantšho ka lehlakoreng la go ja.

Dikarabo tša go ya ka mathoko: l. ditsebjana 3. khutlo 4. kgorwana/ khutlwana 7. fegelwana

Dikarabo tša go ya fase: l. leswao la potšišo 2. tlhaka ya go kgolo 5. mašakana 6. lendiana

Teacher:
Date:
Sign:

Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz

Pukuntšu ya ka

A a

B b

C c

D d

Pukuntšu ya ka

E e

F f

G g

H h

Pukuntšu ya ka

I i

J j

K k

L l

Pukuntšu ya ka

M m

N n

O o

P p

Pukuntšu ya ka

Q q

R r

S s

T t

Pukuntšu ya ka

U u

V v

W w

X x

Pukuntšu ya ka

Y y

Z z

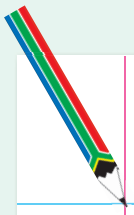

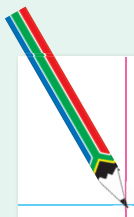

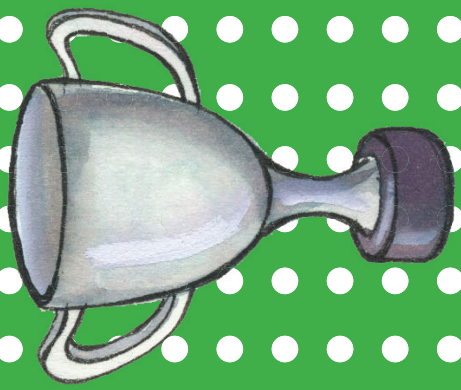

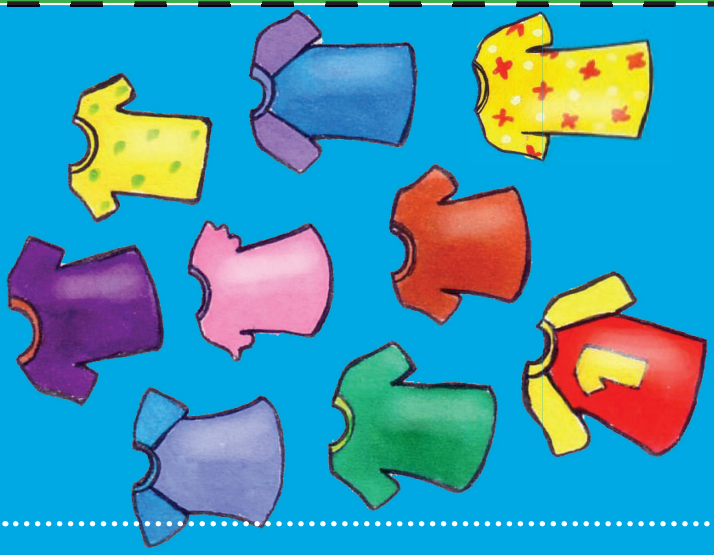

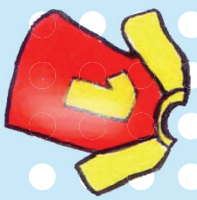

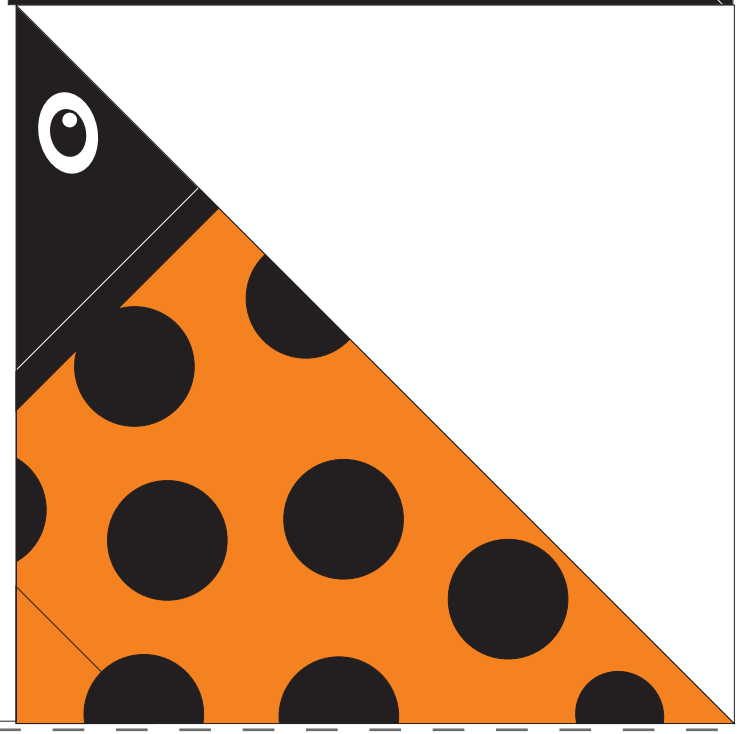

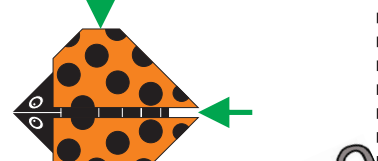

name:

book 1:

book 2:

book 3:

book 4:

book 5:

book 6:

book 7:

name:

ook 1:

ook 2:

ook 3:

ook 4:

ook 5:

ook 6:

ook 7: